

ΑΣΤΗΡ της ΑΝΑΤΟΛΗΣ

Πάντα δοκιμάζετε, το Καλόν κατέχετε

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΘΥΛΑΚΤΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ. Εκδόθηκε από το 1858

www.gec.gr/astir

ISSN 1106-4250

Στο τεύχος αυτό

- Χριστούγεννα- Η Αναζήτηση
του Θεϊκού Βρέφους 323
- Μόνο η Γραφή:
"Κατάχρηση" 326
- Τι κάμνει ο Θεός 331
- Η Ορολογία της
Καινής Διαθήκης
η σχετική με τον χρόνο 333
- Καθολικές & Διαμαρτυρόμενες
Αντιλήψεις & Πρακτικές
περί της τέχνης του Μπαρόκ 338
- Η Γένεση της
Χριστιανοδημοκρατίας 341
- Η Βιβλική μαρτυρία περί
Ιησού Χριστού και ο
θρησκευτικός πλουραλισμός 344

ΣΚΕΨΕΙΣ

ΝΥΞ ΙΕΡΑ

Τι μπορεί κανείς να πει για τα Χριστούγεννα πλέον. Όλα έχουν ήδη γραφεί. Και ο υπερκαταναλωτισμός των ημερών και η κατεύθυνση των εορτασμών και ο τρόπος του εορτασμού και η κατάθλιψη όλων εκείνων, που πάντα στις γιορτές αισθάνονται μόνοι, και τα έθιμα, και η χαρτοπαίξια και η κενότητα, η ματαιοδοξία και η ψυχρότητα των ανθρώπων, τέλος η κενή φάτνη από την οποία λείπει το βρέφος για το οποίο υποτίθεται ότι γίνονται όλα αυτά.

Α! το βρέφος, το Θεϊόν Βρέφος, ο σωτήρας του κόσμου Ιησούς Χριστός για τον οποίον τίποτα δεν υπάρχει που να μπορεί να εξαντλήσει την αγάπη του, για τον κόσμο που έπεσε που συνεχίζει στο δρόμο της απωλείας. Ο Ιησούς Χριστός για τον οποίον γράφουν, με τον οποίον ασχολούνται φίλοι και εχθροί, εκείνοι που τον δοξάζουν και εκείνοι που Τον βλασφημούν. Ο Λυτρωτής που από τ'ουρανού τη δόξα μικραίνει, μικραίνει τόσο πολύ ώστε γίνεται ένα έμβρυο στην κοιλιά της παρθένου Μαρίας, και γεννιέται σε έναν φτωχικό στάβλο στο πλαίσιο μίας φτωχικής οικογένειας. Η ιστορία της γεννήσεως μπορεί να μας διδάξει τρία πράγματα.

Το πρώτο είναι ταπείνωση. Ό,τι έγινε εκείνο το βράδυ, ό,τι σχετίζεται με τον Χριστό, η οικογένειά Του, η ζωή Του τα λόγια Του μας διδάσκουν ταπείνωση. Εκείνος, ο Σωτήρας του κόσμου, ο Θεός αληθινός εκ Θεού αληθινού, με κάθε πράξη του μας διδάσκει ταπείνωση. Και είναι τόσο μεγάλη του Χριστού η ταπείνωση σε σχέση με την υπερηφάνεια του κόσμου. Ο κόσμος θέλει δύναμη, χρήμα, εξουσία. Ο Χριστός προσφέρει πράγματα που ο κόσμος ούτε θέλει, ούτε νομίζει ότι τα χρειάζεται. Προσφέρει σωτηρία από τις αμαρτίες, δίνει τον καρπό του πνεύματος που απαρτίζεται από αρετές που δεν εκτιμώνται όπως πραότητα, εγκράτεια, μακροθυμία, χαρά και αγάπη. Η χαρά και η αγάπη εκτιμώνται γενικώς και αορίστως, αλλά ποιος κάθεται να βρει τον τρόπο που αυτές δημιουργούνται.

Χρειάζεται ταπείνωση για να δούμε την κατάστασή μας και να την αναγνωρίσουμε.

Το δεύτερο είναι υπακοή. Ο Χριστός έζησε μία ζωή υπακοής και υπηρεσίας. Από την αρχή μέχρι το τέλος υπακοή στον ουράνιο Πατέρα Του μέχρι το Σταυρό του Γολγοθά. Οι άνθρωποι είναι έτοιμοι συνεχώς για ανυπακοή και απείθεια προς κάθε κατεύθυνση. Ακόμα και σε άλλα μέρη που υπάρχει αυτή η υπακοή των πολιτών γεννάται το ερώτημα αν αυτή η υπακοή είναι προίον των θρησκευτικών καταβολών αυτών των κρατών ή και της δια της βίας ή των αυστηρών νόμων επιβολή της υπακοής. Αλλά εδώ δεν μιλάμε απλώς για την υπακοή των πολιτών ή την υπακοή προς τους ανωτέρους ή τους γονείς, που είναι καλά πράγματα. Εδώ μιλάμε για υπακοή στο θέλημα του ουράνιου Πατέρα. Και ποιος νοιάζεται για τέτοια υπακοή παρά μόνο λίγοι, πολύ λίγοι.

Το τρίτο είναι η προσμονή. Η ιστορία της γεννήσεως είναι μία ιστορία ανθρώπων που πρόσμεναν. Αυτό που χάρισε ο Χριστός, την σωτηρία από την αμαρτία, ήταν διαφορετικό από αυτό που πρόσμεναν αυτοί, την σωτηρία από τους ρωμαίους δυνάστες και τους κουσίλινγκ βασιλιάδες τους, πάντως πρόσμεναν. Όλοι μαζί οι ισραηλίτες πρόσμεναν τον ελευθερωτή τους, οι γονείς του βρέφους και οι συγγενείς τους, οι βοσκοί και οι μάγοι, η Άννα και ο Συμεών στον Ναό. Και όταν παρουσιάστηκε το βρέφος, είπαν Αυτός είναι!

Άραγε τώρα προσμένουμε ή έχουμε πέσει σε ένα πνευματικό λήθαργο; Έχουμε ανοιχτά τα πνευματικά μας αυτιά να ακούσουμε τι μας λέει ο Θεός στον Λόγο Του; Ο Κύριος πάλι θα έλθει με δόξα και δύναμη και θα κρίνει τον κόσμο. Αυτό το ζήτημα επηρεάζει την καθημερινότητά μας; Ή συνεχίζουμε χωρίς να περιμένουμε τίποτα, χωρίς να ελπίζουμε τίποτα.

Ευχόμαστε χριστουγεννιάτικες ευλογίες σε όλους τους αναγνώστες αυτού του περιοδικού.

ΑΣΤΗΡ της ΑΝΑΤΟΛΗΣ

Εκδίδεται από το 1858

"Πάντα δοκιμάζετε
το καλόν κατέχετε"

Α' Θεσσα. 5: 21

www.gec.gr/astir

Λεωφ. Αμαλίας 50, 105 58 Αθήνα
Τηλ: 210 3231079 - Fax: 210 3316 577
email: astir@gec.gr

ΔΙΟΚΤΗΤΗΣ:
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΥΑΓΓΕΛΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΚΔΟΤΗΣ - ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ:
Ιωάννης Τσεβάς

ΔΙΡΥΤΗΣ:
Μιχ.Δ.Καλοποθάκης (1858-1911)

ΔΙΑΤΕΛΕΣΑΝΤΕΣ ΕΚΔΟΤΕΣ:
Δημ. Μ. Καλοποθάκης (1911-1946)
Μιχ. Β. Κυριακάκης (1946-1989)
Γ. Τασίολου (1989-1990)
Φ. Β. Καμπουρόπουλος (1991-2002)

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ:
Γ. Αδάμ, Τιμ. Αναστασιάδης,
Ε. Αντωνιάδου, Παν. Κανταριτζής,
Αντ. Κουλούρης, Μελ. Μελετιάδης,
Ευσγ. Μπίσης, Παρ. Παπαγεωργίου,
Ιω. Σακινίδου, Ιωάν. Τσεβάς

ΕΠΙΜΕΛΗΤΕΣ:
Σειράς «Λόγος»: Λ. Κολλάρος
Σειράς «Παλαιά Διαθήκη»: Γ. Αδάμ
Σειράς «Καινή Διαθήκη»: Στ. Δελγιάννης
Ειδικών αφιερωμάτων: Μελ. Μελετιάδης
Ποίηση, Προσευχές: Λιλ. Βαλαή

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΗΣ: Στέλιος Παπαβασιλείου

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟ: Παναγιώτης Τας

ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Μυρτώ Σακινίδου

ΔΙΕΚΠΕΡΑΙΩΣΗ: Γιώργος Σάκος

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ-ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ: Μαίρη Αλάγιαλη
Λεωφ. Αμαλίας 50 - 105 58 Αθήνα
ΑΡΙΘΜ. ΛΟΓ. ΤΡΑΠΕΖΑΣ ALPHA:
149-00-2786-004611 (Ι. Εμμανουήλ)

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ:
Θεα/νίκης: Δημήτρης Σοφός
Κατερίνης: Πάρις Παπαγεωργίου
Κέρκυρας: Βέτα Παντελιού
Χαλκίδας: Νίκος Παντελής
Βοστώνης: Τάκης Τσανικλίδης

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ: Εσωτερικό & Κύπρος € 10
Ευρώπη: € 26 - ΗΠΑ USD 30
Καναδάς, Αυστραλία κ.λπ. Δολ. 40

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: € 1,00

ISSN 1106-4250

Τα ευπρόσδεκτα άρθρα απηχούν τις απόψεις των συγγραφέων. Η σύνταξη του περιοδικού διασπείρει το δικαίωμα να κάνει συνημιούσις ή αλλαγές στα προς δημοσίευση κείμενα. Τα χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

Χριστούγεννα

Η Αναζήτηση του Θεϊκού Βρέφους

του Λ. Κολλάρου

**«Αφού δε εγεννήθη ο Ιησούς εν Βηθλεém της Ιουδαίας,....
ιδού, μάγοι από ανατολών ήλθον εις Ιεροσόλυμα, λέγοντες,
Που είναι ο γεννηθείς βασιλεύς των Ιουδαίων;»**

Ματ. β' 1, 2

Μακρινό ήταν το ταξίδι των τριών μάγων (σοφών) από την ανατολή προς τον άγνωστο προορισμό τους. Είχαν όμως μαζί τους και έναν σύντροφο, κάποιον που τους κρατούσε συντροφιά στις ώρες της νυχτερινής μοναξιάς τους. Ήταν και από απόσταση χιλιάδων χιλιομέτρων μακριά που τους συνόδευε αυτός ο συνταξιδιώτης. Παρά την μεγάλη απόσταση όμως που χώριζε τους μάγους από τον πιστό συνταξιδιώτη τους, τα μάτια των τριών φίλων μπορούσαν να τον δουν και ήταν στραμμένα συνεχώς επάνω του – και τούτο διότι χωρίς τον μακρινό αυτό σύντροφο δεν μπορούσαν να προχωρήσουν. Αυτός ήταν που τους έδειχνε τον δρόμο. Τον δρόμο τον έβλεπαν εφόσον μπορούσαν να βλέπουν τον οδηγό τους. Αλλά και να ήθελαν δεν θα μπορούσαν να μη βλέπουν τον οδηγό, επειδή αυτός έλαμπε. Η λάμψη του ήταν τέτοια που δεν άφηνε κανένα περιθώριο να χαθεί μέσα στο πλήθος των αμέτρητων άστρων του νυχτερινού ουρανού. Κάθε φορά που το βλέμμα τους υψώνονταν προς το αχανές στερέωμα συναντούσε το φεγγοβόλο φωστήρα. Ναι, ένα αστέρι ήταν αυτός ο συνταξιδιώτης. Ένα αστέρι όμως που, στην πρόνοια και θαυματουργό επέμβαση του Κυρίου των αστερών, εμφανίστηκε εκεί ψηλά με αποστολή από τον Δημιουργό του με την μεν λάμψη του να ελκύσει την προσοχή τους, με την δε τροχιά του να διαγράψει την πορεία τους.

Δεν ήταν τυχαία ούτε η εμφάνιση ούτε η τροχιά αυτού του αστέρα. Τα δάχτυλα της θεϊκής σοφίας τον τοποθέτησαν εκεί και του έδωσαν τη φόρα με την οποία τώρα κυλούσε κάτω από την ουράνια αψίδα. Ούτε η απόφαση των τριών σοφών να το ακολουθήσουν ήταν απότοκος κάποιας δεισιδαίμονος παρόρμησης. Ο Θεός τους είχε αποκαλύψει την σημασία αυτού του ουράνιου φαινομένου. Ταυτόχρονα πάλι ο Θεός τους είχε αποκαλύψει την γέννηση του Υιού Του στον κόσμο αυτόν εμφυτεύοντας ταυτόχρονα στην καρδιά τους εκείνη την σώζουσα πίστη που τους υποκίνησε να αναζητήσουν μια συνάντηση με τον νεογέννητο Εκλεκτό του Θεού. Έτσι ο Θεός που αποκάλυψε στους τρεις μάγους την γέννηση του Ιησού και την δυνατότητα της συνάντησης μαζί Του αποκάλυψε κατά δεύτερον σε αυτούς και τον τρόπο με τον οποίο θα Τον έβρισκαν, ούτως ώστε ο σκοπός της δεύτερης αποκάλυψης να εξυπηρετηθεί την πρώτη και έτσι αυτή να μη ματαιωθεί. Έτσι ξεκίνησαν

αυτοί οι άνθρωποι, όχι σε μια αβέβαιη περιπλάνηση με ακαθόριστο σκοπό, αλλά ένα ταξίδι με οδηγό ένα άστρο βαλμένο σε μια συγκεκριμένη τροχιά από τον ίδιο το Θεό και με τελικό προορισμό να συναντήσουν το νεογέννητο βρέφος. Άλλωστε τα δώρα που αποφάσισαν να πάρουν μαζί τους και που τα προσέφεραν στο βρέφος όταν τελικά το συνάντησαν έδειχναν ότι ήταν καλά προετοιμασμένοι και βέβαιοι για αυτήν την συνάντηση. Με τον τρόπο αυτό σκιαγράφησαν ένα από τα χαρακτηριστικά της αληθινής πίστης που είναι ότι η πίστη προετοιμάζεται στο παρόν για το μέλλον με τέτοια βεβαιότητα που κάνει το μέλλον σαν να είναι ήδη παρόν.

ΠΟΣΟ ΛΙΓΑ ΉΞΕΡΑΝ ΓΙΑ ΤΟΝ ΧΡΙΣΤΟ!

Όλοι γνωρίζουμε για τον Χριστό μόνο αυτά που η αποκάλυψη του Πανάγαθου Θεού έχει θέσει υπ' όψιν μας. Για εμάς που ζούμε σήμερα, όλες οι αποκάλυψεις του Θεού και ό,τι πρέπει να γνωρίζουμε εμπεριέχονται στην Γραφή. Είναι τόσο πολλά αυτά που εμπεριέχονται στην Γραφή που μοιάζουν με ένα ωκεανό γνώσεων γύρω από τον Ιησού Χριστό και γενικά το ολοκληρωμένο σχέδιο σωτηρίας του Θεού. Στην Γραφή έχουμε όλα όσα χρειαζόμαστε προς ζωήν και ευσέβειαν. Για τους τρεις σοφούς όμως δεν ήταν έτσι. Αυτοί γνώριζαν αυτά που ο Θεός είχε βάλει υπ' όψιν τους, όπως δηλαδή και όλοι μας. Αλλά αυτά που ο Θεός είχε βάλει υπ' όψιν των ανθρώπων εκείνης της εποχής ήταν πολύ λίγα εάν τα ζυγίσουμε με αυτά που ο Θεός αποκάλυψε στη συνέχεια. Πιθανότατα να γνώριζαν κάτι από τα περιεχόμενα της Παλαιάς Διαθήκης. Πόσα ήξεραν για τις προφητικές ρήσεις σχετικά με τον ερχομό του Μεσσία η Βίβλος δεν μας πληροφορεί. Εκείνο όμως που είναι σίγουρο είναι ότι ήξεραν πολύ λίγα σε σύγκριση με τα ένδοξα γεγονότα της ζωής και διακονίας του Ιησού που ακολούθησαν και που εμείς τα γνωρίζουμε επειδή έχουμε στα χέρια μας την Καινή Διαθήκη. Κι όμως με προθυμία ξεκίνησαν για ένα κοπιαστικό ταξίδι παρά την «φτώχεια» των πνευματικών τους εφοδίων. Ας αναρωτηθούμε αν εμείς θα μπαίναμε σε ένα τέτοιο κόπο με τόσους πολλούς κινδύνους. Πολύ φοβάμαι πως όχι. Πολλοί είμαστε οι εθελοντές όταν πρόκειται να γιορτάσουμε τα Χριστούγεννα αλλά αδιαφορούμε να κληθούμε να υποβάλλουμε τους εαυτούς μας στον

κόπο της υπηρεσίας για τον Γεννηθέντα. Η αγάπη μας για τη γιορτή των Χριστουγέννων είναι τόσο μεγάλη που έχει καταπνίξει την αγάπη μας για τον Ιησού όπως τα ζιζάνια γύρω από το φυτό τελικά το ξεραίνουν. Το πιθάρι των γνώσεών μας για τον Χριστό είναι γεμάτο και υπερχειλίζει· ξέρουμε πάντα τα μυστήρια και έχουμε φτάσει στο «αλάθητο». Πόσο πρόθυμοι όμως είμαστε να υποστηρίξουμε το έργο του ευαγγελίου, τις δραστηριότητες της εκκλησίας με την οποία δεσμευτήκαμε όταν γίναμε μέλη, να βοηθήσουμε τους αδελφούς του Κυρίου μέσα στις ποικίλες ανάγκες τους, να προσφέρουμε τη βοήθειά μας σε τόσες και τόσες ανάγκες που υπάρχουν στο έργο του ευαγγελίου; Ίσως τελικά η προθυμία και η διάθεση να μπορούμε σε κόπους χάριν του Κυρίου να μην είναι ανάλογη με τις γνώσεις μας, ούτε ανάλογη με τα χαρίσματά μας αλλά ανάλογη με την αγάπη μας για Αυτόν. Πιστεύω ότι έχω δίκαιο σ' αυτό. Δύναμη για να υποβληθούμε σε ταλαιπωρίες δεν αντλούμε εξ ολοκλήρου από το πηγάδι των θεολογικών μας γνώσεων ούτε από το να είμαστε απλά χαλκός ημών ή κύμβαλον αλαλάζον (Α' Κορ. ιγ' 1) αλλά από την αγάπη της καρδιάς μας προς τον Χριστό. Καλές, απαραίτητες και χρήσιμες είναι οι θεολογικές μας γνώσεις (δεν μπορώ να πω το ίδιο και για τον ήχο από τον χαλκό ή το κύμβαλο το αλαλάζον!) αλλά, όπως και με το κρύο το χειμώνα, δεν ζεσταινόμαστε μόνο με φως χωρίς φωτιά, έτσι και στα πνευματικά δεν φτάνει το φως της γνώσης χωρίς τη φλόγα της αγάπης. Όπως λέει κι ένας ύμνος,

Με πόθο θερμό Σε, Χριστέ αγαπώ,
Για Σε κάθε τι κοσμικό λησμονώ.
Το παν θυσιάζω για Σε με χαρά,
Χριστέ, Συ γνωρίζεις, πολύ Σ' αγαπώ.

(ύμνος 359)

Λίγες λοιπόν αράδες από το βιβλίο της γνώσης ήξεραν εκείνοι οι μάγοι και έκαναν τόσα πολλά· τι θα έκαναν αναρωτιέμαι αν ήξεραν τόσα πολλά όσο εμείς! Πάρα πολλά ξέρουμε εμείς και κάνουμε τόσα λίγα· τι θα κάναμε αναρωτιέμαι αν ξέραμε τόσα λίγα όσο εκείνοι!

Με αυτά τα λίγα που ήξεραν ο πόθος τους ήταν να Τον αναζητήσουν και να Τον συναντήσουν. Εσύ που δεν έχεις ακόμα συναντήσει τον Σωτήρα, τι πρέπει να κάνεις και πως μπορείς να Τον αναζητήσεις και να Τον γνωρίσεις; Μη παίνεις στον κόπο να πας για προσκύνημα στους λεγόμενους αγίους τόπους γιατί δεν θα συμβάλλει σε τίποτα στη σωτηρία σου. Ούτε να στενοχωριέσαι επειδή δεν πρόλαβες να συναντήσεις και να δεις κατά σάρκα τον Χριστό. Πολλοί τότε Τον είδαν αλλά ποτέ δεν ήρθαν στον Χριστό, με την πνευματική έννοια, για να έχουνε ζωή (Ιωά. ε' 40), και έτσι, αν και είδαν ζωντανά τον Χριστό, δεν σώθηκαν ποτέ αλλά χάθηκαν για πάντα. Ο Θεός άλλωστε είναι πνεύμα και συνεπώς εκείνο που μετράει είναι η πνευματική σχέση της καρδιάς μας με τον Θεό. Μήπως ήδη κατάλαβες ποιο είναι το κλειδί που σου ανοίγει την πύλη του ουρανού; Πράγματι το βρήκες! Είναι η στροφή της πίστεώς σου προς και το ενδιαφέρον της καρδιάς σου για τον σωτήρα Χριστό που σε φέρνει προς Αυτόν. Αυτός είναι ο αληθινός σκοπός των Χριστουγέννων. Η γιορτή αυτή είναι πραγματι-

κά γιορτή μόνο όταν την σχετίζουμε με τον Κύριο. Διαφορετικά είναι απλά γλέντι. Η αναζήτηση του Υιού του Θεού ως σωτήρα δεν είναι από μόνη της η σωτηρία αλλά είναι απαραίτητη για σωτηρία διότι είναι απαραίτητη προκειμένου να εισέλθουμε στον δρόμο της σωτηρίας που είναι γνωστό σε όλους τους φωτισμένους ότι δεν είναι άλλος παρά ο Χριστός. Η αναζήτηση του Χριστού καταλήγει στον Χριστό και εκείνοι που Τον συνάντησαν πνευματικά είναι και οι σωσμένοι.

ΑΝΤΑΜΕΙΦΘΗΚΑΝ ΑΠΟ ΤΟΝ ΘΕΟ ΜΕ ΤΟ ΝΑ ΒΡΟΥΝ ΤΟ ΒΡΕΦΟΣ

Ο Θεός δεν εμπάζει κανέναν. Οι σχέσεις του Θεού με τους ανθρώπους χαρακτηρίζονται από σοβαρότητα είτε πρόκειται για τις προειδοποιήσεις Του προς τους αμετανόητους είτε πρόκειται για τις υποσχέσεις και ενθαρρύνσεις Του προς όσους Τον αναζητούν. Είναι ένα ευλογημένο χαρακτηριστικό του θεϊκού χαρακτήρα να εννοεί αυτό που λέει και έτσι να εμπνέει στους ανθρώπους που ακούν την θεϊκή φωνή εκείνη την εμπιστοσύνη που είναι ο θεμέλιος λίθος σε κάθε συναναστροφή του ανθρώπου με τον Θεό. Σε αυτούς που ο Θεός ανοίγει την όρεξη δίνοντας τις υποσχέσεις Του δεν θα τους αφήσει νηστικούς στερώνοντας τους την εκπλήρωση. Αυτή η αρχή ίσχυσε απόλυτα και στην περίπτωση των τριών. Την αξιοπιστία Του στην αποκάλυψη που τους είχε δώσει σχετικά με την γέννηση του Υιού Του επρόκειτο να την καταδείξει στην πράξη με το να τους οδηγήσει σε ένα δρόμο που θα τους έφερνε με βεβαιότητα στο βρέφος. Ο Κύριος του ουρανού θα χρησιμοποιούσε έναν από τους αστρικούς υπηρέτες Του που με το φως του θα οδηγούσε τους μάγους εκεί που ήταν το θέλημα του Θεού να πάνε και που ήταν και η δική τους επιθυμία να βρεθούνε. Και πάλι βέβαια έπρεπε να δείξουν εμπιστοσύνη στο αστέρι να τους οδηγήσει και έτσι και στον τομέα αυτόν – στον τρόπο δηλαδή της καθοδήγησης – δοκιμάζονταν όχι μόνο η αξιοπιστία του Θεού αλλά και η δική τους διάθεση να εμπιστευθούν αυτήν την αξιοπιστία. Διότι αν το σκεφτούμε καλά, τι εγγυήσεις είχαν αυτοί οι άνθρωποι ότι θα κατάφερναν τελικά να βρουν το βρέφος; Αλλά πού ακριβώς; Ποιο ήταν το όνομα των γονέων του; Δεν ήταν ο Ιησούς το μόνο βρέφος που θα γεννιόταν στην Ιερουσαλήμ και τις γύρω περιοχές. Πώς θα έβρισκαν συγκεκριμένα Αυτόν; Από τις ερωτήσεις που έκαναν φαίνεται ότι δεν ήξεραν και πολλά πράγματα. Δεν είχαν καμία διεύθυνση, καμία εξωτερική ανθρώπινη εγγύηση, δεν συνεννοήθηκαν εκ των προτέρων με κάποιον να τους περιμένει για να τους οδηγήσει στο σωστό βρέφος. Τι κρίμα θα ήταν να είχαν κάνει τόσο δρόμο και κόπο και τελικά να μην είχαν συναντήσει τον Ιησού! Προφανώς δεν είχαν τέτοιο φόβο αλλά πίστευαν ότι ο Θεός δεν θα τους αφήσει. Είχαν την εγγύηση της θεϊκής αποκαλύψης και του λόγου του Θεού και αυτό τους ήταν αρκετό. Αυτό είναι το χαρακτηριστικό της ζωντανής πίστης: είναι εμπιστοσύνη σε αυτά που ήδη ο Θεός μας έχει αποκαλύψει. Πράγματι δεν απογοητεύτηκαν! Ο Θεός για άλλη μια φορά φάνηκε πιστός στις υποσχέσεις Του και στον λόγο Του. Το αστέρι δεν τους παροδήγησε. Δεν ήταν χάσιμο χρόνου η όλη προσπάθεια. Ο Θεός τους αντάμειψε με το να τους φέρει σε

Εκείνον που αγαπούσαν και που μόλις είχε αφιχθεί στον πλανήτη-γη για την σωτηρία τους. Δεν αφήνει λοιπόν ο Θεός τον εαυτόν Του να είναι χρεώστης σε κανέναν αλλά μας ανταμείβει με πολύ περισσότερα από αυτά που Του δίνουμε εμείς. Εμπιστεύτηκαν τον Θεό να φέρει σε επιτυχές αποτέλεσμα το ταξίδι τους και ο Θεός τίμησε την εμπιστοσύνη τους η οποία άλλωστε ήταν δικό Του δημιούργημα αφού Αυτός ασφαλώς την είχε εμψύσει μέσα τους καθώς δεν είναι δυνατόν ο άνθρωπος να πετύχει κάτι πραγματικά πνευματικό από μόνος του χωρίς αυτό να πρέπει να αποδοθεί στην χάρι του Θεού. Αλήθεια, πόσο μεγαλύτερες είναι οι εγγυήσεις που έχουμε εμείς ως πιστοί της Καινής Οικονομίας, και πόσο μεγαλύτερη είναι η ενθάρρυνση που έχουμε με δεδομένο τον τεράστιο όγκο των πληροφοριών σχετικά με την ζωή και την διακονία του Κυρίου στα γραπτά της Καινής Διαθήκης! Όποιος θελήσει σήμερα να Τον αναζητήσει σίγουρα θα Τον βρει. Όποιος διαβάσει την Καινή Διαθήκη καταλαβαίνει ότι ο Χριστός όχι μόνο δεν έχει πρόθεση να μας εξαπατήσει αλλά και ότι είναι έτοιμος και πρόθυμος να μας αγκαλιάσει, να μας καλωσορίσει κοντά Του περιμένοντάς μας να μας δώσει την αιώνια παρηγορία που εμείς οι άνθρωποι έχουμε ανάγκη. Τα Χριστούγεννα μερικοί άνθρωποι τα περνάνε μόνοι κι έρημοι. Οι ψυχίατροι λένε ότι για πολλούς ανθρώπους η περίοδος των εορτών είναι δύσκολη δοκιμασία καθώς είναι μόνοι τους και αισθάνονται μοναξιά και απελπισία. Μήπως είσαι ένας από αυτούς; Ο Χριστός σε περιμένει να Τον πλησιάσεις και να Τον δεχθείς στη ζωή σου σαν σωτήρα σου· και τότε η ζωή σου θα γεμίσει χρώμα – το χρώμα της χαράς. Ίσως συνεχίσεις να είσαι ανθρωπίνως μόνος αλλά δεν θα είναι το ίδιο όπως ήταν πριν διότι θα έχεις την πιο γλυκιά συντροφιά που μπορεί να έχει ο άνθρωπος στον κόσμο. Δεν θα απογοητευθείς, όπως δεν απογοητεύθηκαν ούτε αυτοί οι τρεις συνταξιδιώτες εκείνη την εποχή. Ο Κύριος παραμένει ο ίδιος.

ΚΑΙ Ο ΗΡΩΔΗΣ ΤΟΝ ΑΝΑΖΗΤΟΥΣΕ

Αλλά δεν Τον βρήκε ποτέ. Δεν Τον συνάντησε ποτέ και δεν ήταν δυνατόν να γίνει αυτό. Τι έφταιγε στην περίπτωση του; Η γέννηση του βασιλιά των Ιουδαίων ήταν φρικτά μαντάτα γι αυτόν διότι ήταν αντίθετα με τα δικά του σχέδια για την ζωή του. Αυτός ενδιαφερόταν να κρατήσει τη βασιλεία του την οποία νόμιζε το βρέφος ήρθε να του την κλέψει. Ο εαυτός του ήταν το είδωλο που λάτρευε και οι φιλοδοξίες του ήταν ο θησαυρός του. Έννοιες όπως τα σχέδια του Θεού, γνωριμία με τον Θεό, εξοικείωση με τα σχέδια του Θεού για την σωτηρία του ανθρώπου, πνευματική βασιλεία μέσα στις καρδιές των μαθητών του Κυρίου ήταν άγνωστες έννοιες γι αυτόν. Ο 70χρονος Ηρώδης (τόσο ήταν περίπου η ηλικία του όταν γεννήθηκε ο Ιησούς) αισθάνθηκε να απειλείται με την εμφάνιση ενός αντίζηλου βασιλιά. Μήπως έτσι δεν αισθάνονται μερικοί άνθρωποι και σήμερα! Θεωρούν τον Κύριο σαν κάποιον που έρχεται να τους κλέψει την ευτυχία τους, σαν κάποιον που έρχεται σε αντίθεση με την ευτυχία τους, τα σχέδιά τους, τις φιλοδοξίες τους και αρνούνται να παραχωρήσουν τη ζωή τους σ' Αυτόν. Τελικά η μεγαλύτερη αμαρτία είναι το να θέλω να κάνω το θέλημα το δικό μου και όχι το

θέλημα του Θεού. Αυτό άλλωστε είναι και η ουσία της αμαρτίας του ανθρώπου, η ψυχή της αμαρτίας του, η κινητήρια δύναμή της. Τελικά όμως ο Ηρώδης πολύ σύντομα έχασε τα πάντα. Έχασε τη βασιλεία του (αυτό ήταν το λιγότερο) που ήταν αυτό που περισσότερο από όλα ήθελε να κρατήσει, έχασε την ηρεμία του, έχασε την ευτυχία του (αν την είχε ποτέ), έχασε την ψυχή του, έχασε την ευκαιρία της σωτηρίας του και έστρεψε την οργή του Θεού επάνω του. Πόσο απατηλή είναι μια ευτυχία που θέλουμε να πιάσουμε στα δίκτυα μας χωρίς όμως εμείς να θέλουμε να πιστούμε στα δίκτυα του Χριστού! Πόσο φτωχοί είμαστε χωρίς τον Κύριο! Πόσο φτωχά είναι τα Χριστούγεννα χωρίς τον Χριστό! Πόσο ρηχά είναι όλη η ζωή του ανθρώπου όταν αυτός προτιμά να κρατηθεί από αυτά που περιμένει να τον κρατήσουν στην ευτυχία! Αυτό που έπαθε ο Ηρώδης εξακολουθούν να το παθαίνουν χιλιάδες άνθρωποι μέσα απ' όλους τους αιώνες. Το ψευτοδίλημά τους είναι: ή Χριστός ή ευτυχία. Το πραγματικό δίλημμα όμως είναι: ή Χριστός ή το εγώ. Με τίνος το μέρος είναι η πραγματική ευτυχία η Γραφή δεν μας αφήνει κανένα περιθώριο να το αμφιβάλλουμε. Μάρτυρες είναι εκείνοι που γνώρισαν τον Χριστό εγκαταλείποντας το εγώ.

ΤΕΛΙΚΑ ΜΙΑ ΑΠΛΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ;

Όχι. Δεν ήταν μια απλή συνάντηση. Ήταν το αποκορύφωμα μιας πνευματικής πορείας. Τελικά το σημαντικό δεν ήταν απλά να συναντήσουν και να δουν το βρέφος. Οι εξωτερικές πράξεις εκφράζουν βαθύτερες εσωτερικές αναζητήσεις. Το κύριο χαρακτηριστικό αυτών των ανθρώπων ήταν ότι αγαπούσαν τον Κύριο. Δεν γνωρίζουμε αν ο Θεός τους είχε σώσει από τότε που ξεκίνησε να έχει πνευματικές επαφές μαζί τους στη μακρινή τους χώρα ή αν το επιστέγασμα των αποκαλύψεων του Θεού προς αυτούς, που ήταν η συνάντησή τους με το βρέφος, ήταν η στιγμή της τελικής τους μεταστροφής στον Θεό. Εάν συνέβη το δεύτερο καταλαβαίνουμε ότι το σημαντικό δεν ήταν η συνάντηση απλά, αλλά η μεταστροφή τους στον Κύριο. Εάν συνέβη το πρώτο, η συνάντησή τους με το βρέφος ήταν μια πράξη που συμβόλιζε την αγάπη τους και την αφιέρωσή τους σε αυτό. Το σαρκικό, το επιφανειακό, το επίγειο, το εξωτερικό δεν είχε καμία αξία χωρίς το εσωτερικό και το πνευματικό. Το ίδιο συμβαίνει και σήμερα με την τελετή του Βαπτίσματος ή του Δείπνου του Κυρίου. Δεν σώζουν αυτά από μόνα τους, όπως νομίζουν πολλοί, αλλά σώζει Εκείνος. Αυτά είναι απλά εκείνα που Εκείνος όρισε για να εκφράσουμε την ευγνωμοσύνη μας προς Αυτόν. Ο Θεός δεν ενδιαφέρεται για τα τυπικά και προσωρινά εάν απουσιάζουν τα ουσιαστικά και πνευματικά. Τα τυπικά, τα τελετουργικά, στα οποία τόσοι πολλοί στηρίζουν την σωτηρία τους, θα χαθούν και με την είσοδό μας στην αιωνιότητα θα σβήσουν για πάντα από την ύπαρξή μας. Το ίδιο ισχύει και για την γιορτή των Χριστουγέννων. Μάταια και ολέθρια είναι τα στολίδια, τα φώτα και τα λαμπιόνια αν όλα αυτά μας τυφλώνουν για να μη μπορούμε να δούμε τον Χριστό!

Ο κ. Λ. Κολλάρος είναι κήρυκας του Ευαγγελίου στην Ε.Ε. Ιωαννίνων.

Μόνο η Γραφή

"Κατάχρηση"

του αιδ. Γεωργίου Αδάμ

Περνάμε στο δεύτερο μέρος αυτής της σειράς με τίτλο «Μόνο η Αγία Γραφή» με υπότιτλο, «Κατάχρηση». Θα ξεκινήσουμε με ορισμένα (1) περιστατικά, θα προχωρήσουμε σε (2) διαπιστώσεις και τέλος θα κάνουμε ορισμένες (3) προτάσεις.

Ο γνωστός θεολόγος R. C. Sproul αναφέρει ένα χιουμοριστικό περιστατικό. Μια κοπέλα είχε έντονη ανησυχία για το αν θα παντρευτεί ή όχι. Αποφάσισε να χρησιμοποιήσει τη μαντική μέθοδο ανεύρεσης μηνυμάτων από το Θεό. Άνοιξε τυχαία τη Γραφή της και άφησε το δάχτυλο της να δείξει τυχαία στο Ζαχαρίας 9:9. «Χαίρε σφόδρα (φαίνεται καλό το μήνυμα . . .) θύγατερ (ναι, σε μένα μιλάει, είμαι γυναίκα, είμαι θυγατέρα!) Σιών (όχι ακριβώς, αλλά δεν πειράζει, για μένα λέει . . .), αλάλαζε, θύγατερ Ιερουσαλήμ, ιδού ο βασιλεύς σου έρχεται προς σε» (νάτος ο πρίγκιπας, ο ιππότης που περιμένει!). Η κοπέλα αυτή νοιαζόταν (ίσως και κυβερνιόταν) από ένα θέμα και είδε στο Λόγο του Θεού ένα προσωπικό μήνυμα προς αυτήν. Όμως δε διάβασε παρακάτω: «Αυτός είναι δίκαιος και σώζων πρᾶς και καθήμενος επί όνου και επί πάλου υιού υποζυγίου». Να λοιπόν που ο πρίγκιπας, ο άντρας που περίμενε η κοπέλα δεν ήταν άλλος από το Μεσσία του Ισραήλ, το νυμφίο της εκκλησίας, τον Ιησού Χριστό. Και εδώ είναι το μεγάλο παράδοξο: αν λέγαμε σ' αυτήν την κοπέλα, «ξέρεις εδώ δεν κάνει προσωπική προφητεία για σένα, δε μιλάει συγκεκριμένα για τον άντρα που θα γνωρίσεις, μιλάει για τον Ιησού Χριστό», η κοπέλα αυτή θα απογοητευόταν! Θα στενοχωριόταν επειδή η περικοπή μιλούσε για το Χριστό κι όχι για τον άντρα των ονείρων της. Και δε θα λάμβανε ίσως ένα βαθύτερο μήνυμα που περιείχε γι' αυτήν προσωπικά η περικοπή, πως όπως κάθε γυναίκα χαίρεται για τον ερχομό του συζύγου της, έτσι πρέπει να χαιρόνται οι πιστοί για τον ερχομό του Χριστού, γιατί Εκείνος (πολύ περισσότερο από ένα σύζυγο) μπορεί να εκπληρώσει τις βαθύτερες επιθυμίες της καρδιάς μας.

Λάθη που κάνουμε συχνά

• Βιβλική «ρουλέτα»: Ματθαίος 27 (κζ'):5, Λουκάς 10 (ι'):37, Ιωάννης 2 (β'):5. Θυμάστε την ιστορία αυτών των εδαφίων;

Ψάχνει ο άνθρωπος να δει τι να κάνει; Και ανοίγει τη Γραφή του στο πρώτο εδάφιο, Και ρίψας τα αργύρια εν τω ναώ, ανεχώρησε και απελθών εκρεμάσθη (Ματθαίος 27:5). Μπα, σκέφτηκε, δεν είναι δυνατόν ο Θεός να με στέλνει να κάνω κάτι τέτοιο. Ανοίγει παραπέρα, πάλι στην τύχη και πέφτει στο επόμενο, Ο

δε είπεν· Ο ποιήσας το έλεος εις αυτόν· Είπε λοιπόν προς αυτόν ο Ιησούς· Ύπαγε και συ, κάμνε ομοίως (Λουκάς 10:37). Απογοητευμένος εντελώς ανοίγει τη Γραφή του πάλι και πέφτει στο τρίτο εδάφιο, Λέγει η μήτηρ αυτού προς τους υπηρέτας· ό,τι σας λέγει, κάμετε (Ιωάννης 2:5).

Πολλοί χρησιμοποιούν την Αγία Γραφή σαν βιβλίο μαγικό. Το λάθος αυτό ουσιαστικά έκανε η κοπέλα. Αν και με ένα εδάφιο μόνο.

• Το κουτί «με τις υποσχέσεις»: Ιωάννης 11 (ια'):25, Ψαλμός 118 (ριγ') :17. Η ιστορία εδώ είναι επίσης τραγική.

Γιατί ο άνθρωπος αυτός που είχε εκείνο το φραντζολάκι (αν θυμάστε κι εδώ κυκλοφορεί με μεμονωμένα εδάφια) [Σημ. Το φραντζολάκι στο οποίο αναφέρεται ο αρθρογράφος είναι ένα πλαστικό ψωμί στο οποίο υπάρχουν φυλλαράκια με ένα εδάφιο στο καθένα.), έχει άρρωστη τη σύζυγό του και πρέπει να εγχειριστεί. Καθώς προσεύχεται για να την θεραπεύσει ο Θεός, διαβάζει από το φραντζολάκι το πρώτο εδάφιο, Είπε προς αυτήν ο Ιησούς· Εγώ είμαι η ανάστασις και η ζωή· ο πιστεύων εις εμέ, και αν αποθάνη, θέλει ζήσει (Ιωάννης 11:25). Να' το λέει! Η γυναίκα μου θα ζήσει. Για να βεβαιωθεί πως όντως έτσι είναι η οδηγία του Θεού ξανατραβάει ένα επόμενο χαρτί και βρίσκει το δεύτερο εδάφιο, Δεν θέλω αποθάνει αλλά θέλω ζήσει και θέλω διηγείσθαι τα έργα του Κυρίου (Ψαλμός 118:17). Εντελώς πεπεισμένος πως ο Θεός του μιλάει και του λέει πως η γυναίκα του θα γίνει καλά, πηγαίνει στο νοσοκομείο, απαγορεύει την εγχείρηση και βέβαια η γυναίκα πέθανε.

• Η χρήση των «σημείων». Ένα άλλο σημείο είναι αυτό.

Ζητάμε σημεία από τον Κύριο, γιατί πιστεύουμε πως αυτό διδάσκει η Γραφή. Έτσι φαίνεται από την τουλούπα από μαλλί (το σημείο του Γεδεών): Κριτές 6 (ς):36-40.

Ιστορίες τέτοιες μπορούμε να αναπαράγουμε πολλές. Και δυστυχώς όλες είναι τραγικές. Όλες αυτές οι περιπτώσεις δεν οφείλονται στην κακία των ανθρώπων. Δεν φαίνεται να είχαν σκοπό να παρακούσουν το Θεό, αντίθετα ήθελαν αν τον ακούσουν. Έψαχναν να βρουν και να εκτελέσουν το θέλημά Του. Το λάθος βρίσκεται αλλού. Βρίσκεται στο πως αντιλαμβάνονται την Αγία Γραφή. Στην, επιτρέψτε μου, λανθασμένη αντίληψή τους για το τι είδους βιβλίο είναι, και κυρίως στο πως χρησιμοποιούμε και διαβάζουμε αυτή την γραπτή αποκάλυψη του Θεού σε εμάς.

Και για να γίνω πιο σαφής. Μόνοι μας επίσης δια-

στρεβλώνουμε τη διδασκαλία sola scriptura, δηλαδή «μόνο η Γραφή». Εμείς το παίρνουμε και το αλλάζουμε σε solo Scriptura, δηλαδή, «μόνος με τη Γραφή.» Η δική μας ερμηνεία σε κάποιο εδάφιο γίνεται η μόνη σωστή, την ταυτίζουμε με τον Λόγο του Θεού, και πάνω σε αυτή χτίζουμε ολόκληρα δόγματα. Ενώ οι Αναμορφωτές αντιστάθηκαν στο ότι ο Πάπας και η Εκκλησία έχουν τον τελικό λόγο, εμείς γινόμαστε ο καθένας μας ένας μικρός Πάπας.

Γράφει ένας αδελφός, «Θυμάμαι έναν μεσήλικα κύριο που αρνιόταν να λάβει μέρος στο δείπνο παρά μία φορά το χρόνο επειδή έτσι είχε πειστεί από κάποιο εδάφιο. Η γνώμη του ποιεμένα αλλά και της υπόλοιπης εκκλησίας, του ήταν αδιάφορη. Είχε ανακαλύψει μια δική του, ιδιωτική αλήθεια. Ένας μικρός Λούθηρος, θα βίωνε τη δική του επανάσταση μέσα στην εκκλησία!».

Δύο είναι τα λάθη που έχουμε κάνει στην προσέγγιση μας στο δόγμα του «Μόνο η Αγία Γραφή». Δύο πρακτικά λάθη, που δεν τα έκαναν οι Αναμορφωτές, τα έκαναν όμως σε κάποιο βαθμό οι συνεχιστές τους και τα βλέπουμε ιδιαίτερα και σήμερα. Διαβάζουμε την Αγία Γραφή αποκομμένοι από (1) το Σώμα του Χριστού και (2) από την ιστορία. Η πρώτη παγίδα θα την ονομάσουμε: (1) η παγίδα του ερμηνευτικού ατομισμού. Τη δεύτερη παγίδα θα την ονομάσουμε (2) η έλλειψη, ή απαξίωση κάθε έννοιας παράδοσης και ιστορίας.

Οι παραλείψεις αυτές είναι η μία «οριζόντια» και η άλλη «κάθετη». Η πρώτη είναι «οριζόντια» επειδή αγνοεί το σώμα της Εκκλησίας και η δεύτερη είναι «κάθετη» χρονολογικά επειδή αγνοεί επιδεικτικά το πώς το Σώμα του Χριστού στο παρελθόν έχει ερμηνεύσει. Επειδή καθ' υπόθεση αυτό που τώρα μου λέει, ή πιο σωστά εγώ πιστεύω πως μου λέει το Πνεύμα, όταν διαβάζω τη Γραφή μου είναι η τελευταία λέξη της θεολογίας.

Διαβάστε μαζί μου τι είχε πει ο Σπέρτζον στους φοιτητές του: *Για να μπορείς να εξηγήσεις τις Γραφές, και για να έχεις ένα βοήθημα στις μελέτες σου για τον άμβωνα, θα πρέπει να εξοικειωθείς με τους σχολιαστές: ένας ένδοξος στρατός, πίστεψέ με, που η γνωριμία σου μαζί τους, θα αποβεί προς όφελος και ευχαρίστησή σου. Ασφαλώς δεν είσαι τόσο παντογνώστης ώστε να νομίζεις ότι μπορείς να εξηγήσεις τις Γραφές χωρίς τη βοήθεια των αγίων και λόγιων ανδρών που έχουν ιδρώσει πριν από σένα στον τομέα της εξήγησης. Εάν είσαι αυτής της άποψης, σε παρακαλώ να μείνεις τέτοιος. Δεν αξίζει τον κόπο να επιχειρήσουμε την μεταστροφή σου, γιατί εσύ και η μικρή ομάδα που σκέφτεται σαν κι εσένα, θα θιγόταν από την προσπάθειά μας, θεωρώντας την προσβολή για το αλάθητό της. Ίσως φαίνεται παράξενο, αλλά ορισμένοι άνθρωποι που μιλάνε τόσο πολύ για το τι το Άγιο Πνεύμα αποκαλύπτει στους ίδιους, έχουν τόσο χαμηλή εκτίμηση για το τι έχει αποκαλύψει σε άλλους. Τα λόγια μου σήμερα, συνεπώς, δεν απευθύνονται σ' αυτούς τους μεγάλους που θέλουν να είναι πρωτότυποι, αλλά σε σένα που σου αρκεί να μαθαίνεις από άγιους ανθρώπους, διδαγμένους από τον Θεό, δυνατούς στις Γραφές. Είναι η μόδα μερικών τα τελευταία χρόνια να μιλάνε ενάντια στα ερμηνευτικά υπομνήματα. Εάν υπήρχε κάποιος φόβος να θεωρηθούν θεόπνευστα τα σχόλια των Matthew Henry, Gill, Scott και άλλων, θα συμμετείχα κι εγώ στη*

χορωδία των αντιφρονούντων, αλλά η ύπαρξη ή η πιθανότητα ενός τέτοιου κινδύνου είναι εξαιρετικά αμφίβολη. Ο πειρασμός του καιρού μας βρίσκεται στις κενές αξιώσεις πρωτοτυπίας στην αντίληψη, κι όχι στη δουλκή αποδοχή παλαιών οδηγιών. Μια γνωριμία με τους σεβαστούς γίγαντες του παρελθόντος θα μπορούσε να είχε σώσει πολλούς εκκεντρικούς διαλογιζόμενους, από τρελές ερμηνείες και εξωφρενικά συμπεράσματα. Στην δική τους περίπτωση ήταν το αντίθετο της εξοικείωσης που γέννησε την απέχθεια.

(ΑΣΤΗΡ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ-Ιανουάριος 2003, σελ.21,
Μετάφραση: Τζεφ Μπάλντουιν)

Ακόμη και σήμερα, αδελφοί εκπλήσσονται όταν τους λέω πως εκτός από το ότι προσεύχομαι, διαβάζω κιόλας για να μάθω και να φυλαχθώ, καθώς ετοιμάζω τα κηρύγματα. Ακόμη και σήμερα στις Εκκλησίες μας οι άνθρωποι πιστεύουν πως κάθεσαι το απόγευμα του Σαββάτου και ανάλογα με την έμπνευση ετοιμάζεις το κήρυγμα.

Θέλω τώρα να δούμε σε περισσότερο βάθος αυτές τις δύο παγίδες, την οριζόντια και την κάθετη.

Μια από τις παράπλευρες ζημιές του δόγματος «Μόνο η Αγία Γραφή» είναι πως την έχουμε καταστήσει μια απομονωμένη πηγή εξουσίας, εντελώς ανεξάρτητη από την Εκκλησία μέσα από την οποία γεννήθηκε. Έχουμε καταστήσει το Sola Scriptura να σημαίνει μια προσπάθεια ερμηνείας και ανάνηψης της Γραφής χωρίς την Εκκλησία, ή ακόμη «παρά» το τι λέει η Εκκλησία.

Δεν ήταν αυτό που οι Αναμορφωτές είχαν στο μυαλό τους όταν τοποθετούσαν την Αγία Γραφή πάνω από καθενά. Ο Λούθηρος και ο Καλβίνος δεν εννοούσαν πως το sola scriptura σημαίνει πως μπορεί να κατανοηθεί η Γραφή χωρίς την Εκκλησία ή χωρίς τη θεμελιώδη παράδοση της Εκκλησίας, παρόλο που ταυτόχρονα αντιστέκονταν σε θεσμούς της Εκκλησίας. Δεν είχαν μια ρεβιζιονιστική άποψη της ιστορίας, ούτε επιζητούσαν να ιδρύσουν μια καινούργια εκκλησία. Ήθελε ο Λούθηρος την αναμόρφωση της υπάρχουσας εκκλησίας.

Χρησιμοποίησαν κάθε διαθέσιμη σε αυτούς πηγή για να εξηγήσουν, για να ερμηνεύσουν τη Γραφή, ενώ παράλληλα δίδασκαν πως αυτές οι άλλες πηγές δεν είχαν την ίδια εξουσία για την πίστη και την πρακτική, όπως η Γραφή. Το Sola Scriptura σήμαινε πως η Γραφή είναι η κύρια, η τελική, η ύψιστη μορφή αποκάλυψης του Θεού σ' εμάς. Είναι αυτή που ελέγχει το καθενά

Μια ισορροπημένη τοποθέτηση μπορεί να βρει κάποιος στα γραπτά του John Wesley, ενός από τους πιο γνωστούς απογόνους της Μεταρρύθμισης, και είναι κι αυτό μια ειρωνεία της ιστορίας, γιατί οι απόγονοι του Wesley δεν ακολουθούν καθόλου την άποψή του και πολλοί από τους δικούς του απόγονους έχουν μια τέτοια λανθασμένη άποψη για τη σημασία του Sola Scriptura. Ο Wesley έλεγε πως το sola Scriptura πρέπει να κατανοηθεί μόνο μαζί με το sola fide. Δηλαδή, η Γραφή και η πίστη δεν είχαν σκοπό ποτέ να κατανοηθούν απομονωμένα από σύμφωνη και θεμελιώδη παράδοση της Εκκλησίας. Γράφει ο Wesley, «Δεν πέρασε καιρός μέχρις ότου η πρόνοια με έφερε σε αυτούς που μου έδειξαν έναν

ασφαλή κανόνα ερμηνείας της Γραφής, 'Consensus veterum: quod ab omnibus, quod ubique, quod simpliciter creditum' (**αυτό το οποίο πιστεύονταν, παντού, πάντα κι από όλους**)» (John Wesley, "An Early Self-Analysis" στο *The Works of John Wesley*, εκδ. υπό A. Outler (Nashville: Abingdon, 1984, σελ. 5). Προσέξτε ποιος είναι ο κανόνας ερμηνείας, με βάση ποιο πλαίσιο διαβάζεις κι ερμηνεύεις τη Γραφή, με βάση αυτό το οποίο πιστεύονταν, παντού, πάντα κι από όλους!

Το 1813, ο Thomas Worcester, που ήταν ένας ποιμένας μιας κοινοτικής Εκκλησίας (Congregational Church), εξέδωσε το έργο του στη θεολογία βασισμένο μόνο στην Αγία Γραφή και πουθενά αλλού. Thomas, Worcester, *Divine Testimony Received Without any Addition or Diminution* (Hanover, N.H.: Charles Spear, 1813). Δηλαδή, «μαρτυρία για το Θεό που ελήφθη χωρίς προσθέσεις ή μειώσεις». Στο έργο αυτό, πολλά από τα επιχειρήματά του για την εξουσία της Αγίας Γραφής μπορούν να βρεθούν και σήμερα σε έργα ευαγγελικών συγγραφέων. Ο Worcester διακήρυξε πως η εκκλησία είχε εγκαταλείψει το ευαγγέλιο από τον καιρό των αποστόλων και ζούσε στο σκοτάδι, την αίρεση και τη διαφθορά. Ακόμη και ο Λούθηρος και ο Καλβίνος που ήταν όργανα μιας μεγάλης αναμόρφωσης, είχαν διατηρήσει πολλά από την διαφθορά της Εκκλησίας των περασμένων 14 αιώνων. Τα βασικά σύμβολα της πίστης πρέπει να απομακρυνθούν γιατί είναι παράνομες προσθέσεις στη θείκη μαρτυρία. Ξέρετε ποια ήταν η κατάληξή του; Κάνοντας το αυτό, διαγράφοντας κάθε έννοια της ιστορίας, καθετί που έχουν πει άλλοι πριν από αυτόν, καθετί εκτός της Γραφής, έμεινε αυτός κι ο εαυτός του και οδηγήθηκε να υποστηρίξει την αίρεση που λέγεται Unitarianism και απορρίπτει το δόγμα της Αγίας Τριάδας.

Μάλιστα εκείνη την εποχή η θεολογία κατά της Αγίας Τριάδας είχε χτιστεί στην πλατφόρμα της επιστροφής στην αρχαία εκκλησία, χωρίς καμιά αναφορά στην ιστορία, την παράδοση, την ως τότε ερμηνεία. Ο John Locke, ο Ισαάκ Newton (ή Νεύτων) όπως τον γνωρίζουμε εμείς (ο οποίος είχε κατηγορηθεί για Αρειανισμό) ήταν αφοσιωμένος στο απλό κείμενο της Αγίας Γραφής θεωρώντας το σύμβολο της Νίκαιας ως ένα αντιπροσωπευτικό παράδειγμα της «πτώσης» της Εκκλησίας σε δογματική διαφθορά και απώλεια της απλότητας του ευαγγελίου.

Το να πεις «μόνο η Γραφή» και να εννοείς πως η δική σου κατανόηση της Γραφής είναι η μόνη σωστή επειδή έτσι πιστεύεις πως σου μίλησε ο Θεός είναι σαν να βάζεις εσύ τον εαυτό σου σε μια παγίδα. Πολλοί ευαγγελικοί χριστιανοί σήμερα πιστεύουν πως η Γραφή είναι το βιβλίο του πιστού κι όχι της Εκκλησίας.

Στην καρδιά αυτού του άκρατου ατομικισμού στη μελέτη της Αγίας Γραφής υπάρχουν δύο βασικές

προδιαθέσεις. Η πρώτη είναι μια μόνιμη απόρριψη της Εκκλησιαστικής εξουσίας. Το ενδιαφέρον και αντιφατικό ταυτόχρονα, είναι πως σε πολλές από τις συνόδους των ευαγγελικών βρίσκεις διακηρύξεις δογματικές που μοιάζουν με τις παπικές. Μόνο τους Southern Baptists να λάβει κάποιος υπόψη του, φτάνει. Βέβαια σε άλλες εκκλησίες βρίσκεις ένα μεγάλο φόβο για οτιδήποτε εκκλησιαστικό.

Το δεύτερο χαρακτηριστικό, το οποίο επίσης είναι παρανόηση, είναι πως η ιερωσύνη όλων των πιστών απαιτεί την απόρριψη κάθε θρησκευτικής εξουσίας. Στο όνομα της ελευθερίας της συνείδησης, πολλοί από τους Διαμαρτυρούμενους ουσιαστικά έχουν πάει στο άλλο άκρο πιστεύοντας πως κάθε ένας έχει το δικαίωμα να αποφασίζει τι διδάσκει η Γραφή, και ποιες πρακτικές πρέπει να ακολουθεί η Εκκλησία.

Με αυτό το σενάριο η Γραφή και η Εκκλησία ανήκουν σε δύο διαφορετικούς χώρους οι οποίοι δεν επικαλύπτονται μεταξύ τους. Και παρόλο που η Γραφή έχει την τελική εξουσία, στην πραγματικότητα αυτό που μετράει είναι η προσωπική ερμηνεία του καθένα μας, οχυρωμένη πίσω από την όποια δική μας κατανόηση.

Ο Κυπριανός, επίσκοπος Καρχηδόνας (έζησε τον 3^ο μ.Χ. αιώνα) έλεγε τους πνευματικούς ηγέτες να διδάσκουν τις ενορίες τους σύμφωνα με την εξουσία της Γραφής και την πειθαρχία της Εκκλησίας (Κυπριανός, Επιστολή 5.2).

Πρέπει τώρα, για να αποκτήσουμε σωστή εικόνα να στραφούμε λίγο στην **ιστορία της Αναμόρφωσης**. Είπαμε και νωρίτερα πως πέρα από κάθε αμφισβήτηση οι Αναμορφωτές (οι πρώτοι Αναμορφωτές) είχαν σκοπό

να αποκαταστήσουν την πίστη της πρώτης Εκκλησίας. Δεν είχαν σκοπό να βάλουν τους εαυτούς τους στο κέντρο, αλλά να οδηγήσουν στο σωστό καθολικισμό αν θέλετε.

Υπήρχε ένα θεολογικό προηγούμενο στην προσπάθειά τους από τον Jan Hus, ο οποίος μαρτύρησε τον 15^ο αιώνα. Αυτός γύρω στο 1390 σπούδασε θεολογία στην Πράγα. Και το 1401 χειροτονήθηκε ιερέας αργότερα έγινε Κοσμήτορας (Dean), στο τμήμα των Κλασικών σπουδών στο ίδιο πανεπιστήμιο και στο τέλος πρύτανης.

Μελετώντας τον Λόγο του Θεού άρχισε να κηρύττει το καθαρό ευαγγέλιο, πως ο Χριστός είναι η μόνη σωτηρία, και πως η Αγία Γραφή είναι η μόνη πηγή αλήθειας, θεόπνευστη και αξιόπιστη. Αυτό κράτησε για 8 χρόνια. Το 1410 ο επίσκοπος της Πράγας τον διέταξε να πάψει να κηρύττει. Και αυτός αποκρίθηκε «σε ζητήματα που αφορούν τη σωτηρία, μόνο στο Θεό πρέπει να υπακούμε όχι σε ανθρώπους.» Ο αρχιεπίσκοπος τότε τον αφόρισε.

Μετά από 2 περίπου χρόνια έγινε η Σύνοδος της Κωσταντίας, και ο Χούς δέχτηκε να παρευρεθεί εκεί γιατί ο ίδιος ο αυτοκράτορας Σιγισμόνδος εγγυή-

Το Πνεύμα λοιπόν χρησιμοποίησε κάποια συγκεκριμένη σύνταξη για να μεταδώσει μέσω των συγγραφέων της Βίβλου κάποιες συγκεκριμένες αλήθειες. Όποιος σέβεται το Πνεύμα, νοιάζεται για τη διαφύλαξη αυτών των αληθειών και κάνει τον κόπο να είναι προσεκτικός και με τη σύνταξη δια της οποίας αυτές οι αλήθειες αποδόθηκαν

θηκε για την προσωπική του ασφάλεια. Μόλις όμως έφτασε εκεί, οι αντιπρόσωποι του πάπα τον συνέλαβαν, τον φυλάκισαν με την κατηγορία πως ακολουθούσε την αίρεση του John Wycliffe, από τους πρώτους που μετέφρασαν την Αγία Γραφή στα αγγλικά.

Η δίκη του Χους κράτησε 9 μήνες. Τον έντυσαν με ιερατικά άμφια, και άρχισαν να του τα βγάζουν ένα-ένα σύμβολο πως τον έδιωχναν από την εκκλησία. Πήραν από τα χέρια του το ποτήρι της Κοινωνίας, που του το είχαν δώσει, να το κρατάει και του είπαν: «*Σου αφαιρούμε Ιούδα καταραμένη το ποτήρι της σωτηρίας.*» Κι ο Χους αποκρίθηκε: «*Ο Χριστός όμως το δικό μου ποτήρι δεν θα μου το αφαιρέσει. Θα το πιω στη μεγάλη εκείνη μέρα στη Βασιλεία Του.*» Τον καταδίκασαν να καεί ζωντανός στη φωτιά.

Όταν άρχισαν οι φλόγες να καίνε το σώμα του, προσευχήθηκε με τα λόγια του Ψαλμού 31: «*Επι σε Κύριε ήλπισα, ας μην καταισχυνθώ εις τον αιώνα.*» Πέθανε σε ηλικία 41 χρονών. Πιστός στον Θεό όμως, γιατί, γιατί αυτό το βιβλίο ήταν η ζωή του. Δεν το άκουγε μόνο. Το μελετούσε, το εφαρμόζε.

Αυτός λοιπόν, ο άνθρωπος τι έλεγε; Δίδασκε πως το έργο του Πνεύματος πραγματοποιείται στην αποστολική και πατερική Εκκλησία. «*Δεν έχουμε πρόθεση να εξηγήσουμε τη Γραφή διαφορετικά από ότι απαιτεί το Άγιο Πνεύμα και από ότι έχει εξηγηθεί από άγιους δάσκαλους στους οποίους το Άγιο Πνεύμα έδωσε κατανόηση. Ο Χριστός και ο νόμος της λύτρωσης δεν απέτυχαν να κυβερνήσουν την εκκλησία, δίνοντας αφοσιωμένους ιερείς που διακόνησαν αυτό το νόμο στο λαό, που ακολούθησαν τις αποφάσεις των αγίων δασκάλων, οι οποίοι δίδαξαν με την ενοίκηση του Αγίου Πνεύματος, όπως ξεκάθαρα φαίνεται από τις περιπτώσεις του Αγίου Αυγουστίνου, του Αγίου Ιερώνυμου, του Αγίου Γρηγορίου, και του Αγίου Αμβρόσιου, οι οποίοι μετά το θάνατο των αποστόλων δόθηκαν στην εκκλησία για να την διδάξουν*» (Jan Hus, *The Church of John Hus*, μετ. David Schaff (New York: Charles Scribner's Sons, 1915, (σελ. 149).

Ο Χους λοιπόν, έλεγε πως σε όσα δογματικά θέματα οι πρώτοι πατέρες συμφωνούν, η Ρωμαιοκαθολική ιεραρχία δεν έχει δικαίωμα να λέει το αντίθετο.

Ο Λούθηρος, παρόλο που δεν ξέρουμε σε ποιο βαθμό ακριβώς επηρεάστηκε από τον Χους έλεγε, «*Είμαστε όλοι Χουσίτες, ακόμη και ο Παύλος και ο Αυγουστίνος, είναι κυριολεκτικά Χουσίτες*». Για τον Λούθηρο, ο Χους ήταν μια γνήσια εικόνα της πρώτης Εκκλησίας στην οποία έπρεπε να επιστρέψει η Ρώμη.

Ο Λούθηρος λοιπόν, διαχώριζε την «κανονική» παράδοση, δηλαδή την παράδοση με «Π», από τις διάφορες πρακτικές που είχε υιοθετήσει η Ρώμη στο όνομα αυτής της παράδοσης.

«*Δεν θα παραθέσω τα λόγια των αγίων πατέρων όπως του Κυπριανού... του Ειρηναίου, του Τερτυλλιανού, Χρυσόστομου κλπ. Θα περιοριστώ μόνο στους κανόνες των παπών και της Ρωμαϊκής Εκκλησίας, στον οποίον της τις αποφάσεις, και παράδοση τόσο πολύ επιμένουν και εξαρτώνται. Πρέπει να παραδεχτούν πως αντιφάσκουν στο Λόγο του Θεού, στον Χριστό τις διαταγές, του Παύλου τη διδασκαλία, και τις αποφάσεις προηγούμενων παπών και της Ρωμαϊκής Εκκλησίας και όλων των αγίων πατέρων και δασκάλων*» (Martin Luther, "A Letter of Consolation to the Christians at Halle" στο *Luther's Works*, 43.156).

Η Αναμόρφωση διεκδικούσε την επιστροφή στην πρώτη Εκκλησία. Δεν πετούσε την πρώτη εκκλησία και όλη την ιστορία στο καλάθι των αχρήστων, λες και η ιστορία ξεκινούσε με το Λούθηρο, το Ζβίγγλιο και τον Καλβίνο. Μετέπειτα κινήματα όπως πολλές ομάδες των Αναβαπτιστών πίστευαν πως πρέπει να ισοπεδωθούν όλα και η ιστορία πρέπει να ξαναγραφτεί από την αρχή. Για το Λούθηρο το παρελθόν της Εκκλησίας είχε ζωή. Αντιμετωπίζοντας τη διαφθορά του δικού του καιρού, προσπαθούσε να δείξει τη συνέχεια ανάμεσα στη μεταρρύθμιση και την πρώτη εκκλησία, αν και αυτό χρειαζόταν επίσης διάκριση.

Στο θέμα της δικαίωσης διά πίστεως δεν φοβόταν να κρίνει τους πατέρες που πίστευε ότι δεν το είχαν καταλάβει σωστά. Παρόλα αυτά, παραδέχτηκε στην αρχή των διαλέξεων που έδωσε στο βιβλίο της Γένεσης το 1535, πως έμαθε για τη δικαίωση διά πίστεως από τη Γραφή αλλά επίσης τη βρήκε στον Αυγουστίνο, τον Κύριλλο, τον Αμβρόσιο. Για παράδειγμα, ο Πολύκαρπος, μαθητής του Ιωάννη γράφει στους Σμυρναίους και αναφέρει το Εφεσίους 2:8, «*κατά χάρη είστε σεσωσμένοι δια πίστεως, και τούτο δεν είναι από σας, Θεού το δώρον, ουχί εξ έργων δια να μη καυχηθεί τις*».

Ο Καλβίνος είχε σπουδάσει και ανδρωθεί μέσα στο πνεύμα του ουμανισμού και πίστευε πως η Μεταρρύθμιση ήταν σύμφωνη με τα δόγματα της πρώτης Εκκλησίας. Έγραψε στον Καρδινάλιο Σαντολέτο:

«*Διδάσκετε πως όλα όσα έγιναν αποδεκτά για τα περασμένα 1500 χρόνια ή περισσότερο, από την ομόφωνη γνώμη των πιστών, καταστρέφονται και διαλύονται από την δική μας ισχυρογνωμοσύνη και σκληρότητα... Γνωρίζετε... πως η δική μας συμφωνία με την αρχαιότητα είναι πολύ μεγαλύτερη από τη δική σας, και πως αυτό που έχουμε προσπαθήσει είναι να ανανεώσουμε εκείνη την αρχαία μορφή της Εκκλησίας*» (John Calvin, *Reply to Cardinal Sadoletto*, στο *A Reformation Debate*, εκδ. υπό J. C. Olin, New York: Harper, 1966, σελ. 62).

Στο ίδιο βιβλίο αυτό που βλέπετε στην υποσημείωση γράφει πως η αρχαία αυτή μορφή της Εκκλησίας είναι αυτή που βρίσκει κάποιος στα γραπτά του Χρυσόστομου, του Βασιλείου, του Κυπριανού, του Αμβρόσιου.

Στο δόγμα της δικαίωσης δια πίστης, ο Καλβίνος επικαλέστηκε τον Αμβρόσιο, αν και περισσότερο τον Αυγουστίνο. Αξίζει να ξεφυλλίσετε έστω τους Θεσμούς της Χριστιανικής Θρησκείας να δείτε πώς αυτός ο άνθρωπος επιχειρηματολογεί. Δεν θα δείτε να ισχυρίζεται πως ό,τι ξέρει το ξέρει μόνο επειδή ο Θεός του το αποκάλυψε στην προσευχή, αν και προσευχόταν. Αλλά εξηγεί καθετί με την αίσθηση της ιστορίας.

Ξέρετε όταν κατηγορήθηκαν πως δεν έχουν θαύματα που να αποδεικνύουν τη γνησιότητα τους, αποκρίθηκαν πως δεν δημιουργούν καινούργια Εκκλησία. Είχαν συναίσθηση πως δεν μίλησε σε αυτούς ο Θεός πρώτη φορά. Και αυτό τους προστάτεψε από λάθη που έκαναν οι μεταγενέστεροι τους, όπως ο Κάρλσταντ. Δείτε την ταινία «Λούθηρος». Αξίζει τον κόπο. Για να δείτε πώς σκεφτόταν ο Λούθηρος και πώς οι συνεχιστές του. Το να μπορεί κάποιος να δει τον εαυτό του σαν ένα κομμάτι της ιστορίας και να

μπορεί να διαβάσει τη Βίβλο εκτός από μόνος του και με την εκκλησία, τον προστατεύει από την αλαζονεία, και το λάθος.

Επιτρέφοντας στους Αναμορφωτές, μην κάνουμε το λάθος και νομίσουμε πως απλά ενδιαφέρονταν για την επαναφορά της πατερικής θεολογίας. Δεν ήταν αυτός ο στόχος, ούτε περιόρισαν τον εαυτό τους σε αυτά που οι πατέρες είχαν πει.

Όμως, η ανάπτυξη των θεολογικών θέσεων τους, Μόνο η Γραφή, Μόνο ο Χριστός, Μόνο η πίστη, Μόνο η Χάρη, Στο Θεό μόνο η δόξα, πίστευαν πως ήταν η επέκταση της αποστολικής διδασκαλίας και το βάσιζαν συνεχώς αναφερόμενοι στα έργα των πατέρων. Παρόλο που δεν είναι η δική τους μαρτυρία ισόκυρη με τη Γραφή, η μαρτυρία τους έδειχνε πως το κίνημα αυτό βρισκόταν σε συνέχεια με την αρχαία εκκλησία.

Στην Ομολογία Πίστης που είναι γνωστή ως Augsburg Confession και γράφτηκε το 1530 αναφέρει πως όλη αυτή η προσπάθεια της Αναμόρφωσης «στηρίζεται από τις μαρτυρίες των Πατέρων» (Augsburg Confession, 1530, άρθρο XX). Μεταγενέστεροι Λουθηρανοί αναμορφωτές ισχυρίστηκαν το ίδιο. Σε ένα μεταγενέστερο κείμενο το Book of Concord (1580) το οποίο περιέχει έργα του Λουθήρου του Μελάχθωνα και διάφορες ομολογίες, στην εισαγωγή του έχει σύντομα σχόλια σε τρία σύμβολα της Πίστης: των Αποστόλων, της Νικαίας και του Μεγάλου Αθανασίου. Ήταν μια ενσυνείδητη προσπάθεια να υπογραμμιστεί η βαθιά τους πεποίθηση πως η Μεταρρύθμιση στηρίζεται στις βασικές διδασκαλίες της αρχαίας εκκλησίας.

Τι σημαίνουν, τώρα όλα αυτά για μας; Θα προτείνω δύο πράγματα, η εφαρμογή των οποίων εξαρτάται από τον καθένα μας, και δεν είναι απλό να πούμε ότι τώρα το κάνω αυτό, ενώ πριν δεν το έκανα. Στην πραγματικότητα η εφαρμογή αυτών που θα πω, είναι μια διαφορετική νοσοτροπία που πρέπει να αποκτιστούμε. (Το πρώτο το οφείλω στον αδελφό μας Τζεφ Μπάλντουιν).

Το Άγιο Πνεύμα δεν αντικαθιστά τη σκέψη και τη μελέτη, βοηθά τη σκέψη και τη μελέτη.

Όπως αντιλαμβανόμαστε η διάθεση να υποταχθεί κανείς στο Θεό είναι άκρως απαραίτητη για τη σωστή ερμηνεία. Αυτό βέβαια προϋποθέτει ότι το πρόσωπο αυτό ανήκει στο λαό του Θεού και άρα βρίσκεται κάτω από την οδηγία του Αγίου Πνεύματος. Η φράση του Χριστού «ο έχων ώτα να ακούει, ας ακούει», προϋποθέτει ότι αυτό το άτομο δε βρίσκεται στην κατηγορία εκείνων που «ακούγοντας δεν ακούν και βλέποντας δεν βλέπουν». Για όσους δεν έχουν δεχθεί τον Ιησού Χριστό διαβάζουμε ότι «απίστων όντων, ο θεός του κόσμου τούτου ετύφλωσε τον νουν δια να μη επιλάμψη εις αυτούς ο φωτισμός του ευαγγελίου της δόξης του Χριστού . . .» (Β΄ Κορ. 4:4). Εξάλλου, «ο φυσικός άνθρωπος δεν δέχεται τα του Πνεύματος του Θεού διότι είναι μωρία εις αυτόν και δεν δύναται να γνωρίση αυτά διότι πνευματικώς ανακρίνονται» (Α΄ Κορ. 2:14). Συνεπώς, δεν υπάρχει αμφιβολία ότι εκείνοι που δεν πιστεύουν στο Θεό και άρα δεν έχουν το Πνεύμα του Θεού στη ζωή τους, βρίσκονται στο σκοτάδι ως προς το μήνυμα του Λόγου του Θεού.

Όμως το άκρως απαραίτητο της οδηγίας και της φώτισης του Αγίου Πνεύματος στην ερμηνεία δεν πρέπει να παρουσιάζεται ως το μοναδικό απαραίτη-

το. Μερικοί λένε πως δε χρειάζεται να μελετήσουν θέματα γραμματικής και συντακτικού επειδή «πληροφορούνται από το Πνεύμα». Όμως, Ποιος ενέπνευσε τον Λόγο; Το Πνεύμα. Αν το Πνεύμα ενέπνευσε τον Λόγο, εννοούμε το συγκεκριμένο αυτό Λόγο με αυτήν τη συγκεκριμένη γραμματική και σύνταξη ή με κάποια άλλη γραμματική και σύνταξη; Ασφαλώς δεν υπάρχει γλώσσα και δεν υπάρχει επικοινωνία χωρίς να ακολουθούνται κάποιοι κανόνες σύνταξης προτάσεων. Το Πνεύμα λοιπόν χρησιμοποίησε κάποια συγκεκριμένη σύνταξη για να μεταδώσει μέσω των συγγραφέων της Βίβλου κάποιες συγκεκριμένες αλήθειες. Όποιος σέβεται το Πνεύμα, νοιάζεται για τη διαφύλαξη αυτών των αληθειών και κάνει τον κόπο να είναι προσεκτικός και με τη σύνταξη δια της οποίας αυτές οι αλήθειες αποδόθηκαν.

Ίσως να διαμαρτυρηθεί κανείς πως ο παραπάνω κανόνας τοποθετεί τους απλούς πιστούς σε μειονεκτική θέση ως ερμηνευτές της Βίβλου. Η απάντηση σ' αυτό είναι: ασφαλώς! Εκείνος που δεν έχει μελετήσει όντως βρίσκεται σε μειονεκτική θέση. Γι' αυτό, αν διψά για το Λόγο του Θεού, θα φροντίσει να βρεθεί κάτω από τη διδασκαλία του Λόγου για να τον μάθει καλύτερα.

Στις Παροιμίες κεφ. 2 γράφει πως η απόκτηση της σοφίας είναι σαν να ψάχνει κάποιος ένα κρυμμένο θησαυρό. Όταν σκάβεις βρίσκεις τον θησαυρό. Όσο σκάβεις βρίσκεις θησαυρό.

Η μελέτη της Αγίας Γραφής πρέπει να γίνεται «ταπεινά», δηλαδή με σεβασμό στην αρχή της ατομικής ερμηνείας μεν, αλλά επίσης με σεβασμό στην ερμηνεία του Σώματος του Χριστού στο βάθος της ιστορίας.

Είναι λίγο μεγάλο αυτό, αλλά προσπαθώ να εξηγήσω τι εννοώ ταπεινά. Η ταπεινωση μπορεί να σημαίνει διαφορετικά πράγματα στον καθένα από εμάς. Προσπαθώ να πω, πως ο Θεός δεν μίλησε πρώτη φορά σε εμάς. Ούτε με εμάς ξεκίνησε το έργο του Θεού. Το να κάνω τη Γραφή το δικό μου προσωπικό βιβλίο ξεχνώντας πως είναι βιβλίο της Εκκλησίας πρώτιστα, με βάζει σε κίνδυνο.

Τον κίνδυνο να μη δω, να μην καταλάβω πως μπορώ να κάνω λάθος. Το Σώμα του Χριστού και η ιστορία με προστατεύουν.

Σημαίνει επίσης, πως όταν ακούω το Λόγο του Θεού από τους πρεσβύτερους, από τους ποιμένες, από τους δασκάλους της Εκκλησίας, ακούω με τα αυτιά «ανοιχτά». Πολλές φορές ευλογούμε από ένα κήρυγμα, μόνο αν συμφωνούμε. Δεν είναι αλάθητοι, αλλά ο Λόγος του Θεού ενθαρρύνει τόσο την προσωπική μελέτη, όσο και τη διδασκαλία στην Εκκλησία. Γιατί το κάνει αυτό; Γιατί δεν μας αφήνει μόνους μας με τη Γραφή; Στην πράξη, πολλές φορές αυτό που συναντά κάποιος είναι η απαξίωση ενός κηρύγματος, επειδή «εγώ προσευχήθηκα και το Πνεύμα μου αποκάλυψε, μια άλλη ερμηνεία».

Το Πνεύμα του Θεού αδελφοί δεν είναι ιδιωτική υπόθεση κανενός.

Μελετάμε την Αγία Γραφή με ζήλο. Αμήν. Τη μελετάμε σε βάθος. Την ακούμε στην Εκκλησία. Διαβάζουμε κι άλλα βιβλία. Δεν είναι αιρετικό αυτό. Χάρη στον εαυτό μας κάνουμε. Αμήν.

Ο αιδ. Γ. Αδάμ είναι ποιμένας της Β' Ε.Ε. Αθηνών.

Τι κάμνει ο Θεός

του Μ. Β. Κυριακάκη

Ψαλμ. 147:2-5

Στην αντίληψή μας για το Θεό θεωρούμε, πως αφού δημιούργησε τον κόσμο, παραμένει αδρανής θεατής. Όμως όταν ο Χριστός, ο υιός του Θεού, ήλθε στον κόσμο, μας έδωσε πολύ διαφορετική ιδέα για τον Θεό. Εκτός του ότι μας φανέρωσε ότι είναι πατέρας μας, μας βεβαίωσε επίσης ότι δεν είναι μια αόριστη δύναμη που αδρανεύει. Δεν έπαυσε να είναι δημιουργός και να εργάζεται. Συγκεκριμένα ο Κύριός μας είπε: «Ο πατήρ μου εργάζεται και εγώ εργάζομαι»

Εργάζεται λοιπόν ο Θεός. Αλλά τι κάμνει; Ποιο είναι το έργο Του; Φυσικά ξεφεύγει από τη δική μας δυνατότητα να διερευνήσουμε πέρα ως πέρα το τι είναι δυνατό ο Θεός να κάμνει. Ποιος μπορεί να φαντασθεί τι γίνεται πέρα από το απέραντο σύμπαν; Από όσα όμως ο ίδιος μας αποκαλύπτει στο Λόγο Του, μπορούμε να διακρίνουμε κάτι από το έργο του Θεού τουλάχιστον σε ό,τι αφορά εμάς.

Στα εδάφια 2-4 του ψαλμού 147 έχουμε μια εικόνα του τι κάμνει ο Θεός για το λαό Του.

1. Οικοδομεί: Ο Κύριος οικοδομεί την Ιερουσαλήμ. Ιστορικά αυτό αναφέρεται στην ανοικοδόμηση της επιγείου Ιερουσαλήμ μετά την επιστροφή των Ισραηλιτών από τη μακροχρόνια αιχμαλωσία και εξορία τους στη Βαβυλώνα. Όπως το γνωρίζουμε ο Θεός χρησιμοποίησε σαν όργανό Του τον Έσδρα και τον Νεμιά και η ιστορική πόλη της Ιερουσαλήμ ανοικοδομήθηκε στα 450 π.Χ. όπως ανοικοδομήθηκε και ο ναός.

Αλλά το νόημα του Ψαλμού προχωρεί πιο βαθιά και πιο ψηλά από την επίγεια Ιερουσαλήμ. Ο Θεός οικοδομεί δια μέσου των αιώνων μια άλλη Ιερουσαλήμ, πνευματική, την ουράνια Ιερουσαλήμ. Είναι η επουράνιος Σιών, η πόλις της ειρήνης, του φωτός και της δόξης. Αυτής της πόλεως τεχνίτης και δημιουργός είναι ο Θεός. Σ' αυτή την πόλη νοσταλγούσαν να φθάσουν ο Αβραάμ και όλοι οι πιστοί της παλαιάς οικονομίας. Είναι η πόλις η αγία η άνω Ιερουσαλήμ, την οποία είδε ο Ιωάννης στο όραμα της Αποκαλύψεως, να κατεβαίνει από τον ουρανό σαν στολισμένη νύμφη.

Ο Θεός την οικοδομεί. Και οικοδομεί ταυτόχρονα και ετοιμάζει εκείνους που θα την κατοικήσουν. Οικοδομεί χαρακτηριστικές για να κατοικήσουν σ' αυτή την πόλη. Εκεί ο ίδιος διαμένει όπως διαμένει και στις καρδιές των κατοίκων της. Τους προετοιμάζει μεταβάλλοντάς τους σε κατοικήτήριο δικό Του. «Δεν γνωρίζετε ότι είσθε ναός του Θεού και ότι το Πνεύμα του Θεού κατοικεί μέσα σας;»

Η οικοδομή της πνευματικής Ιερουσαλήμ είναι έργο του Θεού και την οικοδομεί επάνω στο θεμέλιο των αποστόλων και προφητών με ακρογωνιαίο θεμέλιο λίθο αυτόν τον ίδιο τον Υιό Του, τον ενσαρκωθέντα και σταυρωθέντα και αναστάντα Ιησού.

2. Το δεύτερο πράγμα που μας πληροφορεί ότι κάμνει ο Θεός είναι ότι «**συνάγει τους διεσπαρμέ-**

νους». Αυτούς που είναι διασκορπισμένοι εδώ και εκεί τους συνάγει για την πολιτεία Του. Όσο μακριά κι αν βρίσκονται, τους αναζητά και τους φέρνει. Ο Κύριός μας όταν αντίκριζε τα πλήθη του λαού τα έβλεπε σαν «διασκορπισμένα πρόβατα, που δεν είχαν ποιμένα...» Και ο προφήτης περιγράφει την κατάσταση όχι μόνο του λαού Ισραήλ αλλά όλων μας με αυτά τα λόγια:

Πάντες ημείς επλανήθημεν ως πρόβατα· έκαστος εστράφη εις την οδόν αυτού. Ήλθε λοιπόν ο καλός ποιμένας να μας αναζητήσει τόσο αυτούς που είναι από το λαό Ισραήλ, όσο και από όλα τα έθνη. Και άλλα πρόβατα έχει τα οποία δεν είναι εκ της αυλής αυτής, και εκείνα πρέπει να συνάξει. Οικοδομεί λοιπόν, σαν τέλειος τεχνίτης, πάνσοφος και παντοδύναμος, και συνάγει τα χαμένα και διασκορπισμένα πρόβατα σαν καλός ποιμένας.

3. Ιατρεύει τους συντετριμμένους την καρδίαν και δένει τας πληγάς αυτών: Με σοφία οικοδομεί και με αγάπη συνάγει τους μακράν και τους πλησίον. Αλλά και σαν γιατρός με στοργή θεραπεύει τους συντετριμμένους, πλένει και δένει τις πληγές τους.

Πόσος πόνος και πόση θλίψη στον κόσμο! Πόσες πληγές στην καρδιά του ανθρώπου. Πικρία και αγνωμοσύνη μας γεμίζει αυτός ο κόσμος. Δεν υπάρχει συμπάθεια· δεν υπάρχει ειλικρινής αγάπη· δεν υπάρχει κατανόηση, συγχωρητικότητα και ειρήνη. Ταραχή, φόβοι, αγωνία, παντός είδους ανησυχίες. Και όλα αυτά τσακίζουν και λυγίζουν τις καρδιές των ανθρώπων. Πώς να γιατρευτούν τα συντρίμια της αμαρτίας και με τι είδους επίδεσμο να δέσουμε τις εσωτερικές πληγές; Φυσικά πολλοί κομπογιαννίτες ξεγελούν τον κόσμο και προσφέρουν ένα σωρό συνταγές και φάρμακα χωρίς να μπορούν να θεραπεύσουν. Θρησκευτικά, φιλοσοφικά, κοινωνικά και πολιτικά συστήματα προσφέρονται να ιατρεύσουν και να επουλώσουν τις πληγές από τις οποίες πάσχει ο άνθρωπος. «Όλη η κεφαλή είναι άρρωστη, και όλη η καρδιά χαλασμένη· από ίχνος ποδός μέχρι κεφαλής δεν υπάρχει εν αυτή ακεραιότης, αλλά τραύματα, και μελανίσματα και έλκη σεσηπτότα: δεν εξεπίεσθησαν ουδέ εδέθησαν, ουδέ εμαλακώθησαν δι' αλοιφής» (Ησαΐας 1:5-7). Αδικία που πληγώνει και κρατά ταραγμένο τον κόσμο.

Σε αυτή την κατάσταση μας βρίσκει και σαν γιατρός που θεραπεύει και σώμα και ψυχή ιατρεύει τους συντετριμμένους την καρδίαν και δένει τας πληγάς αυτών. Κομπογιαννίτες υπάρχουν πολλοί. Ο γιατρός όμως είναι ένας: ο Ιησούς! Και Εκείνος από την πρώτη στιγμή που παρουσιάσθηκε στην σκηνή του κόσμου διεκήρυξε: «Πνεύμα Κυρίου είναι επ' εμέ· δια τούτο με έχρισε· με απέστειλε δια να ευαγγελίζωμαι προς τους πτωχούς, δια να ιατρεύσω τους συντετριμμένους την καρδίαν, να κηρύξω προς τους αιχμαλώτους ελευθερίαν, και προς τους τυφλούς ανάβλεψιν, να αποστειλώ τους συντεθλασμένους (τους τσακισμένους) εν ελευθερία, δια να κηρύξω ευπρόσδεκτον Κυρίου ενιαυτόν» (Λουκ. :18-19).

Ο Θεός ήτο εν τω Χριστώ και αυτό ήτο και είναι το έργο Του. Ο Πατήρ μου εργάζεται και εγώ εργάζομαι - είπε. Αυτός τας ασθενείας μας εβάστασε και τα θλίψεις μας φορτώθηκε. Αυτός τραυματίστηκε για τις παραβάσεις μας, ταλαιπωρήθηκε για τις ανομίες μας· η τιμωρία που έφερε ειρήνη σ' εμάς έπεσε επάνω του και με τις δικές του πληγές εμείς γιατρευτήκαμε (Ησ. 53:4-5).

Το αίμα Του είναι το πιο δραστικό και το πιο αποτελεσματικό φάρμακο.

Επειδή ο Θεός οικοδομεί, παραγγέλλει και σ' εμάς να Τον αφήσουμε να μας οικοδομήσει. Ο απ. Πέτρος παρομοιάζει τους χριστιανούς σαν λίθους που προσαρμόζονται στην οικοδομή του Θεού. Γράφει στην Α' Επιστολή του (κεφ. 2, δ. 5-6): «Και σεις ως λίθοι ζώντες, οικοδομείσθε οίκος πνευματικός, ιεράτευμα άγιον, δια να προσφέρετε πνευματικές θυσίας ευπροσδέκτους εις τον Θεόν δια Ιησού Χριστού. Δια τούτο και περιέχεται εν τη γραφή Ιδοὺ θέτω εν Σιών λίθον ακρογωνιαίον, εκλεκτόν, έντιμον· και ο πιστεύων επ' αυτόν δεν θέλει καταισχυθή».

Στο έργο που κάμνει ο Κύριος μας δίνει το πρόνομο να είμαστε συνεργοί Του. Αυτοί που καλούνται να οικοδομηθούν επί το θεμέλιο των αποστόλων και προφητών, με τη σειρά τους συνεργάζονται με τον Χριστό για την οικοδομή της άνω Ιερουσαλήμ. Μόνο ότι μας παραγγέλλει να προσέχουμε σ' αυτό το έργο που δεν είναι δικό μας, αλλά δικό Του. Δεν μας επιτρέπεται να κάμνουμε ό,τι εμείς θεωρούμε σκόπιμο. «Εκαστος ας βλέπη πώς εποικοδομεί. Διότι θεμέλιον άλλο ουδείς δύναται να θέση παρά το τεθέν το οποίον είναι ο Ιησούς Χριστός. Εάν δε τις εποικοδομή επί το θεμέλιον τούτο, χρυσόν, άργυρον, λίθους τιμίους, ξύλα, χόρτον, καλάμην·εκάστου το έργον θέλει φανερωθή...» (Α' Κορ. 3:11-12).

Και προς εκείνον που με την απροσεξία του ή την

ασυνέπεια και επιπολαιότητά του όχι μόνο δεν οικοδομεί, αλλά φθείρει και καταστρέφει την οικοδομή του Θεού ο Κύριος προειδοποιεί: *όστις φθείρει τον οίκον του Θεού, τούτον θέλει φθείρει ο Θεός· διότι ο ναός του Θεού είναι άγιος, όστις είσθε σεις»* (Α' Κορ. 3:17).

Το ίδιο ισχύει και για το έργο της συνάξεως που ενεργεί ο Θεός. Και σ' αυτό μας θέλει συνεργάτες Του να συνάγουμε τις ψυχές και να μην τις σκορπίζουμε –με διαιρέσεις και σχίσματα. *Ο μη συνάγων μετ' εμού σκορπίζει...*

4. Το τελευταίο που μας επισημαίνει ο ψαλμός όσον αφορά το τι κάμνει ο Θεός είναι **ότι κυβερνά το σύμπαν**.

Αυτό βέβαια δεν αφορά εμάς. Όμως να το έχουμε στο νου μας ότι Εκείνος που εργάζεται για μας και μέσα σ' εμάς είναι ο ίδιος που έχει στην εξουσία Του τα πάντα –ορατά και αόρατα. Αριθμεί τα πλήθη των άστρων. Καλεί τα πάντα ονομαστί, με το όνομά τους...

Όταν, λοιπόν, εγείρεται μέσα μας κάποια αμφιβολία ή όταν ο πονηρός προσπαθεί να μας λυγίσει –ως προς την αγάπη ή τη δύναμη του Θεού ας το έχουμε υπ' όψη: Ο Θεός που οικοδομεί, που θεραπεύει, ο Θεός που συνάγει από κάθε φυλή και λαό και έθνος τους εκλεκτούς Του – είναι ο παντοδύναμος και έχει στα χέρια Του κάθε εξουσία.

Ελέγχει και κατευθύνει την Ιστορία. Όλες οι δυνάμεις υποτάσσονται στο λόγο Του. Και μια μέρα τα πάντα, επουράνια, επίγεια και καταχθόνια, θα βρεθούν κάτω από την εξουσία Εκείνου που έχει το όνομα το υπέρ παν όνομα!

Ο Μ. Β. Κυριακάκης ήταν εκδότης του Αστέρου της Ανατολής επί 43 χρόνια (1946-1989).

Ειδοποιούνται οι αγαπητοί συνδρομητές του “ΑΣΤΕΡΟΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ” να εξοφλήσουν τη συνδρομή τους.

Με κατάθεση στον αριθμό Λογαριασμού Τραπέζης ALPHA

149-00-2786-004611 (Ιωάννης Εμμανουήλ)

IBAN: GR53 0140 1490 0278 6004 611 - SWIFT Τραπέζης (BIC): CRBAGRAAXXX

ή με ταχυδρομική επιταγή ή στους κατά τόπους αντιπροσώπους.

Προσοχή!!! Μην αμελήσετε να δώσετε στην τράπεζα το ονοματεπώνυμό σας ώστε να ενημερωθεί το αρχείο μας.

Οι συνδρομές για το έτος 2008 παραμένουν οι ίδιες:

Ελλάδα και Κύπρος: 10 €

Οι συνδρομές του εξωτερικού: Χώρες Ευρωπαϊκής Ενώσεως: 26 €,

ΗΠΑ: 30 δολάρια ΗΠΑ, Καναδάς, Αυστραλία: 40 δολάρια Καναδά ή Αυστραλίας

ΠΑΡΑΚΑΛΟΥΜΕ ΘΕΡΜΑ ΤΟΥΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΕΣ ΜΑΣ ΝΑ ΑΠΟΣΤΕΙΛΟΥΝ ΤΟ ΣΥΝΤΟΜΟΤΕΡΟ ΤΙΣ ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ ΤΟΥΣ

Η Ορολογία της Καινής Διαθήκης η σχετική με τον χρόνο

του Oscar Cullmann

Η χριστιανική πίστη και σκέψη ξεκινά από την χρονική διάκριση ανάμεσα στο «τότε» στο «τώρα» και το «μετά». Βέβαια, η αντίθεση στην περιοχή του χώρου ανάμεσα στα ορατά και στα αόρατα είναι υπαρκτή. Υπάρχει στην Κ.Δ. ένας αόρατος ουρανός και μια ορατή γη. Αόρατες αρχές και εξουσίες ενεργούν κι ενώ ο άνθρωπος παρατηρεί μόνο τα ορατά έργα των επίγειων οργάνων αυτών των δυνάμεων. Αλλά, ακόμα και η αόρατη σειρά των γεγονότων υπόκειται στην πρόοδο του χρόνου. Το ουσιώδες βρίσκεται στη διάκριση την οποία ενεργεί η πίστη μεταξύ των χρόνων.

Έτσι, στην επιστολή προς Εβραίους, ο ορισμός της πίστης ως «ἐλπίζομένων υπόστασις» χαρακτηρίζεται από γεγονότα του μέλλοντος. Και ολοκληρώνεται ο ορισμός της που είναι «πραγμάτων ἔλεγχος οὐ βλεπομένων» και είναι αναφορά στην χρονική πορεία. Στα κείμενα της Κ.Δ. παρουσιάζεται κάθε αποκάλυψη σε σχέση με τον χρόνο. Η χρονική γραμμή χαράζεται με συνέπεια σε όλη την σπουδαιότητά της για την σωτηρία και την πίστη.

Μέσα σε θεμελιώδη εδάφια της Κ.Δ. όλες οι χρονικές εκφράσεις παρουσιάζονται με ιδιαίτερη συχνότητα όπως οι λέξεις «ἡμέρα», «ᾠρα», «καιρός», «αἰών», «αἰῶνες», «χρόνος». Δεν είναι τυχαίο ότι συναντώνται αυτές οι εκφράσεις όπως το emphatic «νῦν», και το emphatic «σήμερον».

Οι δύο έννοιες που φωτίζουν πιο καθαρά την αντίληψη της Κ.Δ. για τον χρόνο είναι εκείνες που εκφράζονται με τους όρους «καιρός» και «αἰών». Δεν είναι εύκολη η εξεύρεση της κατάλληλης μετάφρασης για τις διάφορες χρονικές εκφράσεις. Πολλές φορές αυτή η μετάφραση πρέπει να προσδιορίζεται από το θεολογικό περιεχόμενο που προκύπτει από την συνάφεια. Το χαρακτηριστικό του όρου «καιρός» είναι ότι υποδηλώνει ένα ορισμένο σημείο χρόνου που έχει ένα σταθερό περιεχόμενο ενώ ο όρος «αἰών» υποδηλώνει μια διάρκεια χρονική καθορισμένη ή ακαθόριστη. Στην Κ.Δ. και οι δύο αυτοί όροι χρησιμοποιούνται με τρόπο που ανταποκρίνεται ακριβώς προς το αντικείμενό τους, για να χαρακτηρίσουν τον χρόνο μέσα στον οποίο συμβαίνει η ιστορία της σωτηρίας.

Στο σημείο αυτό εξετάζονται περιληπτικά οι χρονικές εκφράσεις με τις λέξεις που προαναφέρθηκαν και με πρώτη τη λέξη «καιρός», η οποία έχει αρκετές διακρίσεις που θα καταγραφούν με τις αντίστοιχες παραπομπές τους.

«ΚΑΙΡΟΣ»

1. Με την κοσμική χρήση: Δηλώνει την χρονική στιγμή που είναι ιδιαίτερα κατάλληλη για κάποιο εγχείρημα. Είναι το σημείο του χρόνου για το οποίο γίνεται λόγος πολύ πριν, χωρίς να είναι γνωστή η πραγματική χρονική τοποθέτησή του. Είναι οι ανθρωπίνι υπολογισμοί που καθιστούν μια χρονική στιγμή ιδιαίτερα κατάλληλη για την εκτέλεση κάποιου σχεδίου και έτσι τον κάνουν **καιρό**. Με την κοσμική αυτή έννοια ο Φήλιξ απευθύνεται στον Παύλο (παραπ. 12).

2. Με την θεϊκή εκλογή των «καιρών». Ένα σημείο του χρόνου που έχει μια ειδική θέση στην εκτέλεση του θεϊκού σχεδίου της σωτηρίας καθιστά κάποια χρονική στιγμή **καιρό**. Η εκλογή των **καιρών**, που συνιστούν την ιστορία της σωτηρίας, παρουσιάζεται από την Κ.Δ. ως θεμελιώδης αρχή με την «ιδίαν εξουσίαν τοῦ Θεοῦ» (παραπ. 11). Ο απόστολος Παύλος υπενθυμίζει στους Θεσσαλονικείς τον αιφνίδιο ερχομό των **καιρών** (παραπ. 21).

3. Με την εσχολογική εφαρμογή. Η Αποκάλυψη του Ιωάννη ονομάζει την στιγμή του εσχολογικού δράματος **καιρό** και λέει ότι είναι «ἐγγύς». (Παραπ. 34,38).

Στα Συνοπτικά Ευαγγέλια εμφανίζεται ο όρος **καιρός** με αυτή την εσχολογική εφαρμογή (παραπ. 6,7), καθώς και στην επιστολή Α΄ Πέτρου (παραπ. 31).

Στις Ποιμαντικές Επιστολές ο όρος **καιρός** αναφέρεται στις μέλλουσες φάσεις της ιστορίας της σωτηρίας. Στις επιστολές αυτές, ιδιαίτερα με την προσθήκη του επιθέτου «ιδίος» τονίζεται ότι η εξουσία του Θεού τοποθετεί αυτούς τους **καιρούς** στο πλαίσιο του δικού του σχεδίου της σωτηρίας στο σύνολό του (παραπ. 24).

4. Με την σχέση των μελλοντικών καιρών με τον παρελθόντα καιρό. Στην επιστολή προς Τιμόθεο, φαίνεται η σχέση που υπάρχει ανάμεσα στους μελλοντικούς ακόμα καιρούς και σ' έναν ήδη παρελθόντα καιρό (παραπ. 23). Στην επιστολή προς Τίτον ονομάζεται ο χρόνος «φανέρωσης» του κηρύγματος του Χριστού μια χρονική περίοδος που βρίσκεται στο παρελθόν (παραπ. 25).

5. Με την επίγεια ζωή του Χριστού. Στην επι-

στολή Α΄ Πέτρου περιγράφεται ως καιρός ο χρόνος της επίγειας ζωής του Χριστού, που ήδη έχει τελειώσει (παραπ. 32).

6. Με το πάθος του Ιησού. Ο ίδιος ο Ιησούς σύμφωνα με τις μαρτυρίες των Συνοπτικών, ονομάζει το πάθος του **καιρόν** του. Τον καιρό της προετοιμασίας του Μυστικού Δείπνου, ο Ιησούς αποστέλλει τους μαθητές του με μία παραγγελία (παραπ. 4). Η φράση αυτή υπενθυμίζει το πρώτο κήρυγμα του Χριστού (παραπ. 2).

7. Με την ολοκλήρωση το έργου του Ιησού. Στην πορεία των γεγονότων που οδηγούν στην βασιλεία του Θεού, αποφασιστική σπουδαιότητα αποδίδεται έτσι στον **καιρό** τον οποίο επισημαίνει ο Ιησούς ως την ολοκλήρωση του έργου του. Γίνεται κατανοητό ότι με το γεγονός της εμφάνισής του και ιδιαίτερα με τις θεραπείες του, η βασιλεία του Θεού έκανε την είσοδό της στον κόσμο. Ο αποφασιστικός **καιρός** του θανάτου και της ανάστασης του Χριστού και της νίκης που επιτεύχθηκε πάνω στον κόσμο των δαιμόνων, αναγγέλθηκε σε προγενέστερους **καιρούς** της επίγειας ζωής του (παραπ. 3).

8. Στην έκφραση κατανόησης του όρου καιρός. Η πιο σαφής έκφραση για την κατανόηση του όρου βρίσκεται στο Ευαγγέλιο του Ιωάννη (παραπ. 9) που θεωρείται κλασική. Στη συνέχεια ο Ιησούς απευθύνεται στους άπιστους αδελφούς του (παραπ. 10). Αυτό σημαίνει: Για σας, δεν υπάρχουν **καιροί** τους οποίους όρισε ο Θεός με την δική του εξουσία και που έχουν γι' αυτό μια ιδιαίτερη σημασία σε σχέση με το σχέδιό του για τη σωτηρία. Για τους άλλους, εφαρμόζεται η κοσμική χρήση του όρου **καιρός** με την οποία εξαρτάται αποκλειστικά και μόνο από τον άνθρωπο να αποφασίσει αν ένας **καιρός** είναι ευνοϊκός ή όχι.

9. Με τον θεϊκό «καιρό» που βασίζεται στο γεγονός του Χριστού. Για τον πιστό υπάρχει ένας θεϊκός **καιρός** θεμελιωμένος πάνω στο γεγονός του Χριστού (παραπ. 33). Έτσι εξηγείται η προτροπή στις επιστολές προς Εφεσίους και Κολοσσαείς για την «εξαγορά του καιρού» (παραπ. 18,20). Ο απ. Παύλος καλεί τους αναγνώστες του να τεθούν στην υπηρεσία του **καιρού** (παραπ. 15). Στα εδάφια αυτά εννοείται ο παρών **καιρός** που ο πιστός καταλαβαίνει την σπουδαιότητά του μέσα σε ολόκληρο το σχέδιο της σωτηρίας χάρη στον παρελθόντα **καιρό** δηλαδή τον **καιρό** του θανάτου και της ανάστασης του Χριστού.

10. Με την συνένωση των «καιρών». Είναι κατανοητό ότι στο παρελθόν, στο παρόν και στο μέλλον υπάρχουν ειδικοί θεϊκοί **καιροί** που από τη συνένωσή τους προκύπτει η γραμμή σωτηρίας. Η ανάγκη να συνδέονται οι **καιροί** μεταξύ τους φανερώνεται ιδιαίτερα στην Επιστολή προς Τιμόθεον (παραπ. 23).

Η αντίληψη των ειδικών χρονικών σημείων στα

οποία ο Θεός καθώς αποκαλύπτεται με την εκτέλεση του σχεδίου του, δεν συνδέεται μόνο με την έκφραση καιρός.

Αντίθετα η χρήση άλλων χρονικών όρων χρησιμεύει για να εκφράσει την ίδια ιδέα κι αυτό πάλι σε σχέση με το παρελθόν, το παρόν και το μέλλον. Πρωταρχικής σημασίας εκφράσεις είναι η «ημέρα» και η «ώρα».

«ΗΜΕΡΑ», «ΩΡΑ»

Ο αρχέγονος χριστιανισμός, για να υποδηλώσει την έναρξη του εσχατολογικού δράματος που βρίσκεται στο μέλλον, πήρε από τον Ιουδαϊσμό την έννοια της «ημέρας του Κυρίου».

Στο Ευαγγέλιο του Μάρκου ο Ιησούς μιλάει «περί της ημέρας εκείνης ή της ώρας» που αφορούν τον χρόνο για τον οποίον κανείς δεν γνωρίζει (παραπ. 5)

Η έκφραση του Ιησού με την οποία εξηγεί ότι ο ίδιος συνδέεται με καθορισμένους καιρούς επανέρχεται στο Ευαγγέλιο του Λουκά (παραπ. 8). Είναι αξιοσημείωτο το γεγονός ότι ακριβώς στον Ευαγγέλιο του Ιωάννη παρουσιάζεται με θαυμαστή ακρίβεια η χρονολογική τοποθέτηση ορισμένων διηγήσεων: «ήτο περί την τὰδε και τὰδε ὥραν». Αυτό μπορεί να ερμηνευτεί ότι αυτή η ζωή είναι πράγματι ένα γεγονός σωτηρίας και έτσι συνδέεται με τον χρόνο που ο Θεός έχει καθορίσει γι' αυτήν (παραπ. 10).

«ΝΥΝ», «ΣΗΜΕΡΟΝ»

Συχνά στην ΚΔ για να υπογραμμιστεί το γεγονός ότι η Αποστολική εποχή ανήκει με τρόπο ξεχωριστό στην ιστορία της σωτηρίας, χρησιμοποιείται το εμφατικό «νῦν» (παραπ. 19).

Ο συγγραφέας της προς Εβραίους Επιστολής ομιλεί για τον δικό του χρόνο ονομάζοντάς τον «σήμερον» (παραπ. 26,27,28).

Ως συμπέρασμα, όλες αυτές οι εκφράσεις αναφέρονται σε στιγμές ή σε απόλυτα καθορισμένες χρονικές περιόδους στο παρελθόν όπως και στο παρόν και στο μέλλον. Ο Θεός εκλέγει αυτές τις χρονικές στιγμές ή περιόδους για την πραγμάτωση του σχεδίου του της σωτηρίας και η εκλογή του γίνεται με τέτοιο τρόπο ώστε η συνένωση τους, στο φως αυτού του σχεδίου, να σχηματίζει μια χρονική γραμμή μεγάλης σπουδαιότητας.

«ΑΙΩΝ», «ΑΙΩΝΕΣ»

Ο όρος αυτός, ορισμένες φορές έχει μια έννοια χώρου και φθάνει να σημαίνει το σύμπαν. Έτσι γίνεται συνώνυμος του όρου **κόσμος**. Στην πλειονότητα των εδαφίων βρίσκεται η αρχική χρήση του όρου, δηλαδή ως χρονική έκφραση.

Μπορεί να καταδειχθεί ότι αυτός ο ίδιος όρος χρησιμεύει για να υποδηλώσει τόσο μια επακριβώς καθορισμένη χρονική περίοδο όσο και μια απροσδιόριστη και αδύνατο να μετρηθεί διάρκεια που μεταφράζεται με τη λέξη «αιωνιότητα».

Έτσι συμβαίνει η ίδια έκφραση που αναφέρεται στον παρόντα «πονηρόν» αιώνα να χαρακτηρίζει και τον Θεό τον «βασιλέα των αιώνων» (παραπ. 16,22).

Γίνεται φανερό ότι η χρήση του πληθυντικού **αιώνες** προτιμάται ιδιαίτερα όπου αναφέρεται η αιωνιότητα.

Το γεγονός ότι μπορεί να μιλάει κάποιος για αιωνιότητα στον πληθυντικό αποδεικνύει ότι αιωνιότητα δεν σημαίνει σταμάτημα του χρόνου ή αχρονικότητα. Σημαίνει ατέρμονα χρόνο και συνεπώς μία ροή του χρόνου ακατάληπτη για τους ανθρώπους.

Έτσι, μέσα στην ΚΔ δεν είναι χρόνος και αιωνιότητα που βρίσκονται σε αντίθεση αλλά περιορισμένος χρόνος και απεριόριστος ατέλειωτος χρόνος. Όταν οι χριστιανοί συγγραφείς στις διηγήσεις τους, που αφορούν τον μετρητό χρόνο, μιλούν για το παρελθόν, γράφουν **ἐκ τοῦ αἰῶνος, ἂπ' αἰῶνος** όταν μιλούν για το μέλλον, γράφουν **εἰς αἰῶνα** ή **εἰς τοὺς αἰῶνας**.

Η αιωνιότητα συνεπώς προσδιορίζεται από τον όρο **αἰών** ο οποίος έχει χρονική σημασία.

Έχοντας υπόψη το γεγονός αυτό ο όρος **αἰών** χρησιμοποιείται για να εκφράσει τη θεϊκή διαίρεση του χρόνου σ' αυτόν τον παρόντα αἰῶνα και στον ερχόμενο αἰῶνα.

Υπάρχει μια ριζική αντίθεση ανάμεσα στους δύο αἰῶνες από τους οποίους ο ένας χαρακτηρίζεται ως «πονηρός» αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι ο ένας είναι χρονικός και ο άλλος άχρονος (παραπ. 16).

Ακόμα, υπάρχει μια χρονική διάκριση ανάμεσα στους δύο αἰῶνες, τον παρόντα και τον μέλλοντα. Ο παρών αἰῶνας είναι περιορισμένος και από τις δύο κατευθύνσεις, από το παρελθόν με τη δημιουργία και από το μέλλον με το εσχατολογικό δράμα. Ο ερχόμενος αἰῶνας είναι περιορισμένος από τη μία κατεύθυνση αλλά απεριόριστος από την άλλη. Η αρχή του είναι περιορισμένη καθόσον ξεκινά με τα γεγονότα που περιγράφονται στις αποκαλύψεις, αλλά δεν έχουν τεθεί όρια για το τέλος του.

Συνοπτικά μπορεί να λεχθεί ότι η χρονική έννοια του όρου στον ενικό και στον πληθυντικό προϋποθέτει μια εκτενέστερη διάρκεια χρόνου και σημαίνει:

1. Το χρόνο σ' ολόκληρη την ατέρμονη έκτασή του που είναι απεριόριστη και προς τις δύο κατευθύνσεις του παρελθόντος και του μέλλοντος και συνεπώς είναι αιωνιότητα.

2. Τον περιορισμένο χρόνο που βρίσκεται ανάμεσα στη δημιουργία και στο εσχατολογικό δράμα και που ταυτίζεται έτσι με τον παρόντα αἰῶνα «τον αἰῶνα τούτον».

3. Τις χρονικές περιόδους που είναι περιορισμένες προς την μία κατεύθυνση αλλά απεριόριστος προς την άλλη.

α. η φράση «ἐκ τοῦ αἰῶνος» δηλαδή ο χρόνος

που βρίσκεται πριν από τη δημιουργία β. ο χρόνος που εκτείνεται πέραν από το τέλος του παρόντος αἰῶνος (αἰών μέλλων).

Η σχηματική αυτή επισκόπηση δείχνει ότι μόνο αυτή η ευθύγραμμη αντίληψη του ατέλειωτου χρόνου μπορεί να θεωρηθεί ως το πλαίσιο της ιστορίας της σωτηρίας της ΚΔ.

Κατά μήκος αυτής της ευθύγραμμης διαδοχής των αἰώνων βρίσκονται οι προκαθορισμένοι από τον Θεό καιροί.

ΧΡΟΝΟΣ

Καμιά από τις εκφράσεις της ΚΔ που χρησιμοποιούνται για τον χρόνο δεν αναφέρεται σ' αυτόν ως να ήταν μια αφηρημένη έννοια. Αυτό ισχύει και για τον όρο **χρόνος**.

Ο όρος αυτός χρησιμοποιείται στην ΚΔ σε συγκεκριμένη αναφορά προς την ιστορία της σωτηρίας. Μπορεί να έχει τη σημασία της «ἐποχῆς» ή του «αἰῶνος» ή μπορεί να σημαίνει κάποιο χρονικό διάστημα που θα διαρρηθεί.

Το περίφημο εδάφιο της Αποκάλυψης του Ιωάννη αναφέρει ότι δεν θα υπάρξει **χρόνος** και δεν πρέπει να κατανοείται με την έννοια της αχρονικότητας (παραπ. 37).

Σε αναλογία προς τον Αββακούμ και την Επιστολή προς Εβραίους αποδίδεται «δεν πρόκειται να υπάρξει πια καθυστέρηση» (παραπ. 1,29).

Η ορολογία της ΚΔ διδάσκει ότι ο

χρόνος και στην ατελείωτη έκτασή του και στις διάφορες περιόδους και στιγμές του έχει δοθεί από τον Θεό ο οποίος και τον κυβερνά. Κάθε γεγονός της ιστορίας της σωτηρίας χωριστά έχει την καθορισμένη του θέση μέσα στο χρόνο. Για τον Μωσαϊκό νόμο συγκεκριμένα γίνεται αναφορά ότι ήρθε 430 χρόνια μετά την επαγγελία (παραπ. 17).

Από την άλλη πλευρά λέγεται ότι αυτός ο νόμος «παρεισήλθεν» (παραπ. 14). Ακόμα περισσότερο το κείμενο που προηγείται βρίσκεται απόλυτα βασισμένο στη χρονολογία (παραπ. 13).

Ο Χριστός είναι τόσο πλήρως και στενά δεμένος με τον ατελείωτο θεϊκό χρόνο ώστε στην επιστολή προς Εβραίους παρουσιάζεται η φύση του Χριστού με χρονική ορολογία (παραπ. 30). Κατά παρόμοιο τρόπο στην Αποκάλυψη του Ιωάννη αποδίδεται στον Χριστό μετοχή στην αιωνιότητα του Θεού (παραπ. 35, 36, 39).

*Επεξεργασία και απόδοση από το βιβλίο
«Χριστός και Χρόνος» του Oscar Cullmann.
Δημ. Παναγιωτάκος, Μέλος της Ελληνικής
Εταιρείας Ορολογίας*

Υπάρχει μια χρονική διάκριση ανάμεσα στους δύο αἰῶνες, τον παρόντα και τον μέλλοντα. Ο παρών αἰῶνας είναι περιορισμένος και από τις δύο κατευθύνσεις, από το παρελθόν με τη δημιουργία και από το μέλλον με το εσχατολογικό δράμα. Ο ερχόμενος αἰῶνας είναι περιορισμένος από τη μία κατεύθυνση αλλά απεριόριστος από την άλλη. Η αρχή του είναι περιορισμένη καθόσον ξεκινά με τα γεγονότα που περιγράφονται στις αποκαλύψεις, αλλά δεν έχουν τεθεί όρια για το τέλος του

Παραπομπές

	ΚΕΙΜΕΝΟ	ΝΕΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΒΙΒΛΟΥ ΒΙΒΛΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ
1	ΑΒΒΑΚΟΥΜ 2:3 Διότι ζτι ὄρασις εἰς καιρὸν καὶ ἀνατελεῖ εἰς πέρας καὶ οὐκ εἰς κενόν	Αυτό που σου αποκαλύπτω δεν θα εκπληρωθεί αμέσως, σίγουρα όμως κάποτε θα πραγματοποιηθεί.
2	ΜΑΤΘΑΙΟΣ 4:17 Από τότε ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς κηρῦσσειν καὶ λέγειν· μετανοεῖτε· ἤγγικεν γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.	Από τότε άρχισε κι ο Ιησούς να κηρύττει και να λέει: «Μετανοείτε γιατί έφτασε η βασιλεία του Θεού».
3	ΜΑΤΘΑΙΟΣ 8:29 καὶ ἰδοὺ ἔκραξαν λέγοντες· τί ἡμῖν καὶ σοί, υἱὲ τοῦ θεοῦ; ἤλθες ὧδε πρὸ καιροῦ βασανίσαι ἡμᾶς;	Και με κραυγές του έλεγαν: «Τι δουλειά έχεις εσύ μ' εμάς, Υιέ του Θεού; Ἡρθες εδώ να μας βασανίσεις πριν την ώρα μας;»
4	ΜΑΤΘΑΙΟΣ 26:18 ὁ δὲ εἶπεν· ὑπάγετε εἰς τὴν πόλιν πρὸς τὸν δεῖνα καὶ εἴπατε αὐτῷ· ὁ διδάσκαλος λέγει· ὁ καιρὸς μου ἐγγύς ἐστιν·	Αυτός τους απάντησε: «Να πάτε στην πόλη, στον τάδε, και να του πείτε: "ο Διδάσκαλος λέει: Κοντεύει η ώρα μου"»·
5	ΜΑΡΚΟΣ 13:32 Περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἢ τῆς ὥρας οὐδεὶς οἶδεν, οὐδὲ οἱ ἄγγελοι ἐν οὐρανῷ οὐδὲ ὁ υἱός, εἰ μὴ ὁ πατήρ.	«Όσο για την ημέρα εκείνη ή για τη στιγμή που θα γίνουν αυτά, κανείς δεν ξέρει, ούτε οι άγγελιοι στον ουρανό ούτε ο ίδιος ο Υιός παρά μόνο ο Πατέρας».
6	ΛΟΥΚΑΣ 19:44 καὶ ἐδαφιοῦσιν σε καὶ τὰ τέκνα σου ἐν σοί, καὶ οὐκ ἀφήσουσιν λίθον ἐπὶ λίθον, ἀνθ' ὧν οὐκ ἔγνωσ τὸν καιρὸν τῆς ἐπισκοπῆς σου.	«Θα αφανίσουν κι εσένα και τα παιδιά σου και δε θα σου αφήσουν πέτρα πάνω στην πέτρα. Κι όλα αυτά, γιατί δεν έδωσες σημασία την ημέρα που σ' επισκέφθηκε ο Θεός».
7	ΛΟΥΚΑΣ 21:8 ὁ δὲ εἶπεν Βλέπετε μὴ πλανηθῆτε· πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου λέγοντες ὅτι Ἐγὼ εἰμι καὶ Ὁ καιρὸς ἤγγικεν μὴ οὖν πορευθῆτε ὅπως αὐτῶν	«Προσέξτε», απάντησε εκείνος, «μην ξεγελαστείτε, γιατί θα έρθουν πολλοί που θα χρησιμοποιούν το όνομά μου και θα ισχυρίζονται: "εγώ είμαι ο Μεσσίας" και "ο καιρός έφτασε"· να μην τους ακολουθήσετε όμως».
8	ΛΟΥΚΑΣ 13:32 καὶ εἶπεν αὐτοῖς Πορευθέντες εἴπατε τῇ ἀλώπεκι ταῦτη Ἰδοὺ ἐκβάλλω δαιμόνια καὶ ἰάσεις ἐπιτελῶ σήμερον καὶ αὔριον καὶ τῇ τρίτῃ τελειοῦμαι·	Εκείνος τους εἶπε: «Πηγαίνετε να πείτε σ' αυτήν την αλεπού πως σήμερα κι αύριο θεραπεύω δαιμονισμένους και γιατρεύω ασθενείς· και την τρίτη μέρα θα φτάσει το έργο μου στο τέλος».
9	ΙΩΑΝΝΗΣ 7:3 εἶπον οὖν πρὸς αὐτὸν οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ Μετάβηθι ἐνευθεῖν καὶ ὑπαγε εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἵνα καὶ οἱ μαθηταὶ σου θεωρήσωσιν τὰ ἔργα σου ἃ ποιεῖς·	του εἶπαν οι αδερφοί του: «Φύγε απ' αυτόν τον τόπο και πήγαινε στην Ιουδαία, για να δουν οι οπαδοί σου τα θαύματα που κάνεις»·
10	ΙΩΑΝΝΗΣ 7:6 λέγει οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς Ὁ καιρὸς ὁ ἐμὸς οὐπω πάρεστιν ὁ δὲ καιρὸς ὁ ἡμέτερος πάντοτέ ἐστιν ἔτοιμος	Τότε ο Ιησοῦς τους εἶπε: «Η δική μου η ώρα δεν έφτασε ακόμα, ενώ για σας κάθε ώρα είναι κατάλληλη».
11	ΠΡΑΞΕΙΣ 1:7 εἶπεν δὲ πρὸς αὐτοὺς Οὐχ ὑμῶν ἐστιν γινῶναι χρόνους ἢ καιροὺς οὐδὲ ὁ πατήρ ἔθετο ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ	Κι αυτός τους απάντησε: «Εσεῖς δεν μπορείτε να γνωρίζετε τον ακριβή χρόνο· αυτόν τον κρατάει ο Πατέρας στην αποκλειστική του εξουσία».
12	ΠΡΑΞΕΙΣ 24:25 Τὸ νῦν ἔχον πορευόμενον καὶ μεταλαβὼν μετακαλέσομαι σε	«Προς το παρόν πήγαινε· όταν βρω καιρό θα σε ξανακαλέσω»
13	ΡΩΜΑΙΟΥΣ 5:12-14 Διὰ τοῦτο ὡσπερ δι' ἐνὸς ἀνθρώπου ἡ ἁμαρτία εἰς τὸν κόσμον εἰσῆλθεν καὶ διὰ τῆς ἁμαρτίας ὁ θάνατος καὶ οὕτως εἰς πάντας ἀνθρώπους ὁ θάνατος διήλθεν ἐφ' ᾧ πάντες ἥμαρτον· ἄχρι γὰρ νόμου ἁμαρτία ἦν ἐν κόσμῳ ἁμαρτία δὲ οὐκ ἔλλογεῖται μὴ ὄντος νόμου ἀλλ' ἐβασίλευσεν ὁ θάνατος ἀπὸ Ἀδάμ μέχρι Μωσῆος καὶ ἐπὶ τοὺς μὴ ἁμαρτήσαντας ἐπὶ τῷ ὁμοίωματι τῆς παραβάσεως Ἀδάμ ὃς ἐστὶν τύπος τοῦ μέλλοντος	Μέσω ενός ανθρώπου μπήκε στον κόσμο η αμαρτία και μέσω της αμαρτίας ο θάνατος. Έτσι εξαπλώθηκε ο θάνατος σ' όλους τους ανθρώπους, γιατί όλοι αμαρτήσαν. Η αμαρτία υπήρχε στον κόσμο και πριν να δοθεῖ ο νόμος. Αλλά χωρίς το νόμο δεν μπορούσε να θεωρηθεῖ ως αμαρτία η παράβαση των εντολών του. Ωστόσο, ο θάνατος κυριάρχησε σ' όλους τους ανθρώπους, από τον Αδάμ ως το Μωυσή, ακόμα και σ' αυτούς που δεν αμαρτήσαν, όπως ο Αδάμ, ο οποίος παραβίασε μια ρητή εντολή του Θεού. Ο Αδάμ ήταν προτύπωσή του μελλοντικού γενάρχη.
14	ΡΩΜΑΙΟΥΣ 5:20 νόμος δὲ παρεῖσηλθεν ἵνα πλεονάσῃ τὸ παράπτωμα· οὐ δὲ ἐπλέονωσεν ἡ ἁμαρτία ὑπερπερίσσευσεν ἢ χάρις	Ανάμεσα στους δύο γενάρχες μπήκε στο μεταξύ ο νόμος, για να φανούν πόσο πολλά ήταν τα ανθρώπινα παραπτώματα. Κι όπου η αμαρτία φάνηκε στο αληθινά τρομακτικό της μέγεθος, εκεί η χάρη του Θεού την υπερκάλυψε με το παραπάνω.
15	ΡΩΜΑΙΟΥΣ 12:11 τῇ σπουδῇ μὴ ὀκνηροὶ τῷ πνεύματι ζέοντες τῷ κυρίῳ δουλεύοντες	Μην εἶστε ὀκνηροί σ' ὅ,τι πρέπει να δείχνετε ζήλο, να έχετε πνευματικό ενθουσιασμό, να υπηρετεῖτε τον Κύριο.
16	ΓΑΛΑΤΑΣ 1:4 τοῦ δόντος ἑαυτὸν περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν ὅπως ἐξέληται ἡμᾶς ἐκ τοῦ ἐνεστώτος αἰῶνος πονηροῦ κατὰ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ἡμῶν	Αυτός, όπως το θέλησε ο Πατέρας μας Θεός, έδωσε τη ζωή του για τις αμαρτίες μας, για να μας λυτρώσει από τον τωρινό κόσμο, όπου κυριαρχεῖ το κακό·
17	ΓΑΛΑΤΑΣ 3:17 τοῦτο δὲ λέγω· διαθήκην προκεκυρωμένην ὑπὸ τοῦ θεοῦ εἰς Χριστὸν ὁ μετὰ ἑτῆ τετρακόσια καὶ τριάκοντα γεγονώς νόμος οὐκ ἀκυροὶ εἰς τὸ καταργῆσαι τὴν ἐπαγγελίαν	Να τι θέλω να πω: Αυτή τη διαθήκη που την επικύρωσε προηγουμένως ο Θεός και αναφερόταν στο πρόσωπο του Χριστού, δεν μπορεί ο νόμος, που ήρθε ύστερα από τετρακόσια τριάντα χρόνια, να την ακυρώσει, καταργώντας έτσι τις υποσχέσεις του Θεού.
18	ΕΦΕΣΙΟΥΣ 5:16 ἐξαγοραζόμενοι τὸν καιρὸν ὅτι αἱ ἡμέραι πονηραὶ εἰσιν	Να χρησιμοποιεῖτε σωστά το χρόνο σας, γιατί ζούμε σε πονηρούς καιρούς.
19	ΚΟΛΟΣΣΑΕΙΣ 1:26 τὸ μυστήριον τὸ ἀποκεκρυμμένον ἀπὸ τῶν αἰῶνων καὶ ἀπὸ τῶν γενεῶν νυνὶ δὲ ἐφανερώθη τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ	Αυτό το λυτρωτικό σχέδιο είναι το μυστήριο που, κρυμμένο για αιώνες και γενιές ολόκληρες, φανερώθηκε τώρα στους πιστούς.

20	ΚΟΛΟΣΣΑΕΙΣ 4:5 Ἐν σοφίᾳ περιπατεῖτε πρὸς τοὺς ἕξω τὸν καιρὸν ἐξαγοραζόμενοι	Σ' εκείνους που δεν είναι μέλη της εκκλησίας, να φέρεστε με σύνεση, κάνοντας καλή χρήση κάθε ευκαιρίας.
21	Α΄ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΙΣ 5:1 Περὶ δὲ τῶν χρόνων καὶ τῶν καιρῶν ἀδελφοί οὐ χρεῖαν ἔχετε ὑμῖν γράφεσθαι	Σχετικά με το χρόνο του ερχομού του Κυρίου, αδελφοί, δε χρειάζεται να σας γράψουμε
22	Α΄ ΤΙΜΟΘΕΟΝ 1:17 τῷ δὲ βασιλεῖ τῶν αἰῶνων ἀφθάρτῳ ἀοράτῳ μόνῳ σοφῷ θεῷ τιμὴ καὶ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων ἀμήν	Παντοτινὴ, λοιπόν, τιμὴ καὶ δόξα στον αἰώνιο βασιλιά, τον ἀφθαρτο, τον ἀόρατο, τον μόνο σοφὸ Θεό. Ἀμήν.
23	Α΄ ΤΙΜΟΘΕΟΝ 2:5-6 εἰς γὰρ θεὸς εἷς καὶ μεσίτης θεοῦ καὶ ἀνθρώπων ἄνθρωπος Χριστὸς Ἰησοῦς ὁ δοὺς ἑαυτὸν ἀντίλυτρον ὑπὲρ πάντων τῶ μαρτύριον καιροῖς ἰδίους	Γιατί ένας είναι ο Θεός κι ένας ο μεσίτης μεταξύ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ο ἄνθρωπος Ἰησοῦς Χριστός, που πρόσφερε τὴ ζωὴ του λύτρο για χάρη ὅλων. Ἔτσι, στον προσδιορισμένο καιρὸ, ἔδωσε ο Θεός τὴ μαρτυρία του ὅτι θέλει να σώσει τον κόσμο.
24	Α΄ ΤΙΜΟΘΕΟΝ 6:14-15 τηρησαί σε τὴν ἐντολὴν ἀσπίλον ἀνεπίληπτον μέχρι τῆς ἐπιφανείας τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἢν καιροῖς ἰδίους δείξει ὁ μακάριος καὶ μόνος δυνάστης ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλευδόντων καὶ κύριος τῶν κυριούντων	Να διατηρεῖς ἀκλιδωτὴ καὶ ἀσπογὴ, τὴν ἐντολὴ που σου ἔχει δοθεῖ, ὥσπου να ἔρθει ὁ Κύριός μας Ἰησοῦς Χριστός. Αυτόν, ὅταν ἔρθει ὁ καιρός, θα τον φανερώσει ὁ Θεός, ὁ μακάριος καὶ μόνος ἐξουσιαστής, ὁ βασιλέας τῶν βασιλέων καὶ ὁ κυρίαρχος τῶν κυριάρχων.
25	ΤΙΤΟΣ 1:3 ἐφάνερωσεν δὲ καιροῖς ἰδίους τὸν λόγον αὐτοῦ ἐν κηρύγματι ὃ ἐπιστεύθη ἐγὼ κατ' ἐπιταγὴν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ	κι ὅταν ἦρθε ἡ ὀρισμένη ὥρα φανέρωσε τὸ λόγο του με τὸ ευαγγέλιο, που τὸ ἐμπιστεύθηκε σ' ἐμένα ὁ σωτήρας μας Θεός, με τὴν ἐντολὴ να τὸ κηρύξω.
26	ΕΒΡΑΙΟΥΣ 3:7 Διὸ καθὼς λέγει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον Σήμερον ἕαν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε	Γι' αὐτὸ, ὅπως λέει τὸ Ἅγιο Πνεῦμα: Σήμερα, ἀν ἀκούσετε τὴ φωνὴ του Θεοῦ
27	ΕΒΡΑΙΟΥΣ 3:13 ἀλλὰ παρακαλεῖτε ἑαυτοὺς καθ' ἐκάστην ἡμέραν ἄχρις οὗ τὸ Σήμερον καλεῖται ἵνα μὴ σκληρυνθῆ ἐξ ὑμῶν τις ἀπάτη τῆς ἁμαρτίας	Κάθε μέρα να ἐνθαρρύνετε ὁ ένας τον ἄλλο, ὅσο ἰσχύει τὸ σήμερα, ἔτσι ὥστε να μὴ ἐξαπατήσει κανένας ἀπὸ σας τὴν ἁμαρτία καὶ τον κάνει σκληρόκαρδο.
28	ΕΒΡΑΙΟΥΣ 3:15 ἐν τῷ λέγεσθαι Σήμερον ἕαν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε Μὴ σκληρύνετε τὰς καρδίας ὑμῶν ὡς ἐν τῷ παραπικρασμῷ	Ἡ Γραφὴ τὸ λέει καθαρὰ: Σήμερα, ἀν ἀκούσετε τὴ φωνὴ του Θεοῦ, μὴ γίνετε σκληρόκαρδοι, ὅπως τότε που με πικράνατε.
29	ΕΒΡΑΙΟΥΣ 10:37 ἔτι γὰρ μικρὸν ὅσον ὅσον ὁ ἐρχόμενος ἤξει καὶ οὐ χρονεῖ	Ὅπως λέει ἡ Γραφὴ: Λίγο ἀκόμη, καὶ φτάνει ὁ ἐρχόμενος· δε θ' ἀργήσει.
30	ΕΒΡΑΙΟΥΣ 13:8 Ἰησοῦς Χριστὸς χθὲς καὶ σήμερον ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας	Ὁ Ἰησοῦς Χριστός είναι ὁ ἴδιος χτες, σήμερα καὶ για πάντα.
31	Α΄ ΠΕΤΡΟΥ 1:5 τοὺς ἐν δυνάμει θεοῦ φρουρούμενους διὰ πίστεως εἰς σωτηρίαν ἑτοίμην ἀποκαλυφθῆναι ἐν καιρῷ ἔσχατῷ	Με τὴν πίστη θα σας περιφρουρεῖ ἡ δυνάμη του Θεοῦ ὡστόσο ἔρθει ἡ σωτηρία, που είναι κίολας ἑτοίμη να φανερωθεῖ κατὰ τοὺς ἔσχατους χρόνους.
32	Α΄ ΠΕΤΡΟΥ 1:11 ἐρευνῶντες εἰς τίνα ἢ ποῖον καιρὸν ἐδήλου τὸ ἐν αὐτοῖς πνεῦμα Χριστοῦ προμαρτυρόμενον τὰ εἰς Χριστὸν παθήματα καὶ τὰς μετὰ ταῦτα δόξας	Προσπάθησαν να ἐξακριβώσουν ποια καὶ τι λογὴς θα ἦταν ἡ χρονικὴ στιγμὴ για τὴν ὁποία τοὺς μίλουσε τὸ Πνεῦμα του Χριστοῦ που ἦταν μέσα τους, ὅταν τοὺς προέλεγε τὰ παθήματα του Χριστοῦ καὶ τὴ δόξα που θ' ἀκολουθοῦσε.
33	Α΄ ΠΕΤΡΟΥ 4:17 ὅτι ὁ καιρὸς τοῦ ἄρξασθαι τὸ κρίμα ἀπὸ τοῦ οἴκου τοῦ θεοῦ· εἰ δὲ πρῶτον ἀφ' ἡμῶν τί τὸ τέλος τῶν ἀπειθούντων τῷ τοῦ θεοῦ εὐαγγελίῳ	Εἶναι καιρός πια ν' ἀρχίσει ἡ κρίση ἀπ' τὸ λαὸ του Θεοῦ. Κι ἀν ἡ κρίση ἀρχίσει πρῶτα ἀπὸ μας, σκεφτεῖτε τι ἔχει να γίνε με ὅσους δε δέχονται τὸ ευαγγέλιο του Θεοῦ.
34	ΑΠΟΚΑΛΥΨΙΣ 1:3 μακάριος ὁ ἀναγινώσκων καὶ οἱ ἀκούοντες τοὺς λόγους τῆς προφητείας καὶ τηρούντες τὰ ἐν αὐτῇ γεγραμμένα ὁ γὰρ καιρὸς ἐγγύς	Μακάριος ὁ ἀναγνώστης κι ὅσοι ἀκούνε τὰ λόγια τούτης τῆς προφητείας καὶ τηροῦν ὅσα λέει αὐτὸ τὸ βιβλίο· γιατί πλησιάζει ὁ καιρός.
35	ΑΠΟΚΑΛΥΨΙΣ 1:17 Καὶ ὅτε εἶδον αὐτὸν ἔπεσα πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ ὡς νεκρὸς καὶ ἔθηκεν τὴν δεξιάν αὐτοῦ ἐπ' ἐμὲ λέγων Μὴ φοβοῦ· ἐγὼ εἰμι ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος	Ὅταν τον εἶδα, ἔπεσα μπροστὰ στα πόδια του σαν νεκρός. Εκείνος τότε ἀκούμπησε πάνω μου τὸ δεξί του χέρι καὶ μου εἶπε: «Μὴ φοβάσαι! Ἐγὼ εἰμι ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος».
36	ΑΠΟΚΑΛΥΨΙΣ 2:8 Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Σμύρνῃ ἐκκλησίας γράψον· Τάδε λέγει ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος ὃς ἐγένετο νεκρὸς καὶ ἔζησεν·	«Στον ἀγγέλο τῆς ἐκκλησίας τῆς Σμύρνης γράψε: Να τι λέει ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος, που τον θανάτωσαν καὶ ὁμως ζεῖ».
37	ΑΠΟΚΑΛΥΨΙΣ 10:6 καὶ ὡμοσεν [ἐν τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων ὃς ἔκτισεν τὸν οὐρανὸν καὶ τὰ ἐν αὐτῷ καὶ τὴν γῆν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ καὶ τὴν θάλασσαν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ ὅτι χρόνος οὐκέτι ἔσται	Κι ὀρκίστηκε σ' αὐτὸν που ζεῖ αἰώνια, σ' αὐτὸν που δημιούργησε τον οὐρανὸ, τὴ γῆ, τὴ θάλασσα κι ὅσα υπάρχουν σ' αὐτά: «Ἄλλη καθυστέρηση δεν θα υπάρξει πια».
38	ΑΠΟΚΑΛΥΨΙΣ 11:18 καὶ τὰ ἔθνη ὠργίσθησαν καὶ ἦλθεν ἡ ὀργὴ σου καὶ ὁ καιρὸς τῶν νεκρῶν κριθῆναι καὶ δοῦναι τὸν μισθὸν τοῖς δούλοις σου τοῖς προφήταις καὶ τοῖς ἁγίοις καὶ τοῖς φοβουμένοις τὸ ὄνομά σου τοῖς μικροῖς καὶ τοῖς μεγάλοις, καὶ διαφθεῖραι τοὺς διαφθεῖροντας τὴν γῆν	Κι ὅταν τὰ ἔθνη ξεσηκώθηκαν ἐναντίον σου, ξέσπασε ἡ ὀργὴ σου, κι ἦρθε ὁ καιρός να κρίνεις τὰ ἔθνη, ν' ἀνταμείψεις τοὺς δούλους σου τοὺς προφῆτες, τοὺς ἁγίους, κι αὐτοὺς που σέβονται τὸ ὄνομά σου, μικροῦς καὶ μεγάλους, καὶ να καταστρέψεις αὐτοὺς που καταστρέφουν τὴν οἰκουμένην».
39	ΑΠΟΚΑΛΥΨΙΣ 22:13 ἐγὼ τὸ Ἄλφα καὶ τὸ Ὠ ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος	«Ἐγὼ εἰμι τὸ Ἄλφα καὶ τὸ Ὠμέγα, ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος, ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος».

Καθολικές και Διαμαρτυρόμενες Αντιλήψεις και Πρακτικές περί της τέχνης του Μπαρόκ

του Σιδερή Παχουνδάκη

1. Η έννοια του Μπαρόκ

Ο A. Hauser θεωρεί ότι το Μπαρόκ είναι μια ποικιλία μορφών που ξεδιπλώνεται διαφορετικά σε κάθε Ευρωπαϊκή χώρα. Η ολιστική θεώρηση του Μπαρόκ για τον κόσμο κατά τον A. Hauser τον οδηγεί στο συμπέρασμα ότι το καθολικό και προτεσταντικό Μπαρόκ δεν διαφέρουν στα κύρια χαρακτηριστικά τους. Το Αυλικό –καθολικό Μπαρόκ διακρίνεται αρχικά για την αισθησιοκρατική, μη-μειακή – διακοσμητική του αντίληψη κατά την παραδοσιακή του έννοια και σε μια αυστηρότερη, μορφικά πιο άκαμπτη κλασικιστική τεχνολογία. Υπερασπίζεται εν πολλοίς την τεχνολογία του Μπαρόκ θεωρώντας την προπομπό της σύγχρονης απελευθερωμένης μοντέρνας τέχνης, ασκώντας κριτική στον Croce για το ότι την αποκαλεί λανθασμένα κακόγουστη τέχνη.

Το Μπαρόκ αντιλαμβάνεται τον κόσμο σαν εντύπωση και πείρα, που αντικαθιστά το απόλυτο με το σχετικό και την αυστηρότητα με την ελευθερία. Δέχεται τη φυσική πρόοδο της ιστορικής εξέλιξης και κυριαρχείται από την αντικλασική παρώθηση προς το αυθαίρετο και αχαλίνωτο, επιχειρώντας αγώνα για την ενότητα.

Ο ορθός λόγος ανακαλύπτει μέσω του Μπαρόκ την καλλιτεχνική του έκφραση. Ορθός λόγος και Μπαρόκ συναντώνται στην τέχνη. Στην ιστορική του συνέχεια το Μπαρόκ αφανίζει σταδιακά από την τεχνολογία του το ιδιαίτερο. Ο Riegl τονίζει την ασχήμια του Μπαρόκ, δηλαδή την έλλειψη αναλογιών στις λεπτομέρειες που τις καθυποτάσσει αναδεικνύοντας το μονοκόμματο, υποδηλώνοντας την κυριαρχία της μιας και μόνης αλήθειας. Επικρατεί μια συνεχής ένταση και αβεβαιότητα, επιρροή που ενδεχομένως προήλθε από τη θρησκευτική μεταρρύθμιση¹.

2. Το Μπαρόκ των Καθολικών αυλών

Στην τέχνη του Μπαρόκ κυριαρχεί μια αισθησιακή και συγκινησιακή ατμόσφαιρα που την καθιστά καθολικά κατανοητή, με αποτέλεσμα να καταστεί λαϊκή τέχνη και να δημιουργήσει τις προϋποθέσεις οι ανώτερες κοινωνικές τάξεις να στραφούν φιλολαϊκά προς αυτή την τέχνη. Η Καθολική εκκλησιαστική τέχνη απέναντι στον Προτεσταντικό «κίνδυνο» του υποκειμενισμού, χάνει τ' αυθόρμητα υποκειμενικά χαρακτηριστικά της και στρέφεται σε χαρακτηριστικά που καθορίζονται περισσότερο από τη λατρεία και λιγότερο από την άμεση πίστη του διαμαρτυρόμενου. Η καθολική εκκλησία επιστρέφει σε μια ορθόδοξη στερεότυπη αυστηρότητα έναντι σε κάθε αυθαίρετη ερμηνεία που χαρακτηρίζει το προτεσταντικό πνεύμα που φαίνεται να διακατέχεται από μια καλλιτεχνική ελευθερία.

Το Καθολικό Μπαρόκ αρχίζει να δημιουργεί σχέσεις με το κοινό, σημαίνοντας το τέλος του αισθητικού πολιτισμού της αναγέννησης με επιθυμία να επηρεάσει το πλατύ κοινό και να καταστεί λαϊκή τέχνη. Επιδίωξη της Παπικής αυλής φαίνεται να είναι η δημιουργία μιας προπαγανδιστικής τέχνης για την προ-

σέλκυση του πιστού αφού μετά τη θρησκευτική μεταρρύθμιση ο πιστός έχει αφυπνιστεί. Ο A. Hauser αντιλαμβάνεται ότι η Καθολική εκκλησία εκκοσμικεύει τους σκοπούς της με αποτέλεσμα να ελαττώνεται το θρησκευτικό αίσθημα του πιστού χωρίς όμως να χάνει την ευρύτητα της, αλλά αντίθετα η ευσέβεια εισχωρεί στην καθημερινή ζωή, χωρίς όμως τον υπερκόσμιο χαρακτήρα της. Χαρακτηριστικά παραδείγματα, είναι αυτά του Ρούμπενς που κάθε πρωί μετείχε της λατρείας και του Μπερνίνι που φαίνεται να είχε επηρεαστεί από τον Ιγνάτιο Λογιόλα². Το Μπαρόκ δείχνει να έχει μια καταφατική στάση για τη ζωή εκτοπίζοντας τα αρνησιοκοσμικά στοιχεία .

Το Καθολικό Αυλικό Μπαρόκ στη Γαλλία οδηγήθηκε στη πλήρη μείωση της ατομικότητας, του προσωπικού ύφους και της πρωτοβουλίας. Η αντιατομικιστική τάση που κυριάρχησε οφείλονταν κατά τον A. Hauser στην οικονομική κυριαρχία της εμποροκρατίας και στο ολοένα αυξανόμενο συγκεντρωτικό κράτος. Το Μπαρόκ κατέλυσε κατ' αυτόν τον τρόπο τη Μεσαιωνική πολιτιστική παράδοση. Η τέχνη πλέον εισέρχεται στην υπηρεσία των συμφερόντων του κράτους και του ηγέτη του. Το άτομο αντικαθίστανται από το κράτος. Τα έργα ζωγραφικής και γλυπτικής αρχίζουν να παίρνουν βιομηχανικό χαρακτήρα. Στο Μπαρόκ φαίνεται να υπάρχουν δυο αντικρουόμενες τάξεις εκείνης ενός επίσημου ακαδημαϊσμού με αφηρημένη

Καθολικό Μπαρόκ
Ρούμπενς: Η προσκύνηση των μάγων

και προγραμματικά συνταγμένη αισθητική και εκείνης μιας μη επίσημης ελεύθερης τέχνης που αναπτύσσει μια αισθητική δυναμική από κοινού με την καθημερινή πρακτική. Αυτή η αντίθεση ανάμεσα στην κλασικιστική – γραμμική³ και αισθη-σιοκρατική –εικαστική⁴ τάση κατέληξε στην επικράτηση της δεύτερης με την ανάδειξη των χρωμάτων έναντι του σχεδίου που αυτό συνεπάγονταν ενός είδους εξέγερσης εναντίον της απολυταρχίας, της άκαμπτης αυθεντίας και της ορθολογικής οργάνωσης της ζωής. Παράλληλα με αυτό το ανορθολογικό τρόπο καλλιτεχνικής έκφρασης άρχισαν να δημιουργούνται αντιλήψεις και πρακτικές που υπεράσπιζαν τα δικαιώματα του κοινού των μη ειδικών στο να έχουν άποψη για την τέχνη. Ο Ροζέ ντε Πίλ θεωρητικός της τέχνης διατύπωνε θέσεις, όπως του ότι οι μη ειδικοί διακατέχονται από ένα απλό γούστο, απροκατάληπτο που δύναται κάλλιστα να έχουν δίκιο για την τέχνη διότι η κοινή λογική και το φυσικό, αμερόληπτο μάτι που δεν ακολουθεί φόρμες και κανόνες μπορεί πράγματι να δει πιο καθαρά την τέχνη. Ο Ντύ Μπό σε συνέχεια των θέσεων του ντε Πίλ, προσθέτει το ότι η τέχνη δεν είναι για να διδάξει αλλά για να συγκινήσει.

Σταδιακά όμως η τέχνη άρχισε να πηγαίνει από την αισθη-σιοκρατία στον κλασικισμό και ορθολογισμό και κλασικισμός συμπορεύονταν γινόμενοι αποδεκτοί σε ευρύτερες κοινωνικές τάξεις. Στην πολιτιστική ζωή στο Καθολικό αυλικό Μπαρόκ αναδεικνύεται ένας συναγωνισμός μεταξύ αριστοκρατών και αστών που με τη συνεχή άνοδο των αστών στο πολιτικό, κοι-νωνικό και οικονομικό πεδίο, είχε ως συνέπεια την επίδρασή τους και στα πολιτιστικά ζητήματα της Ευρώπης.

3. Το Μπαρόκ της Προτεσταντικής αστικής τάξης

Ο πολιτισμός στις Κάτω χώρες -κατεχοχρή χώρος γένεσης του Προτεσταντικού Μπαρόκ- εμπνέονταν από τις μεσαιείς τάξεις και σε αντίθεση με το Γαλλικό καθολικό Μπαρόκ είχε έντονο θρησκευτικό χαρακτήρα. Παρόλο όμως το θρησκευτικό του χαρακτήρα η Φλαμανδική τέχνη είχε λιγότερο φορμαλιστική προοπτική και ήταν περισσότερο αυθόρμητη από την αυλική τέχνη στη Γαλλία και επίσης μια πιο φυσική και χαρούμενη διάσταση από την εκκλησιαστική τέχνη της Ρώμης. Το Καθολικό Μπαρόκ στις Κάτω Χώρες φαίνεται να κυριαρχείται από το δόγμα «ότι η εξουσία του άρχοντα εκπορεύεται από το Θεό σε αντίθεση με το Προτεσταντικό Μπαρόκ που εκφράζει το δόγμα «ότι όλοι είμαστε παιδιά του Θεού». Συγκρίνοντας αυτά τα δυο ο Α. Hauser καταλήγει στο συμπέρασμα του ότι η Μεταρρυθμισμένη Εκκλησία είναι πιο δημοκρατική.

Την εποχή της βασιλείας του Φιλίππου του Β΄ οι Ολλανδοί εξεγέρθηκαν εναντίον της Ισπανικής κυριαρχίας και στη συγκεκριμένη επανάσταση πρωτοστάτησε η αστική τάξη. Ο Α. Hauser προσπαθώντας να την εξηγήσει κατέληξε ερμηνεύοντας ότι οι αφορμές της εξέγερσης είχαν θρησκευτική βάση, αλλά τα αίτια τα τοποθετούσε σε μια Μαρξική οικονομική ερμηνεία, θεωρώντας την συντηρητική προτεσταντική επανάσταση. Στον Καθολικό νότο κυριάρχησε ο Αυλικός πολιτισμός έναντι της μεσαιάς τάξης σε αντίθεση με το προτεσταντικό βορρά όπου εκεί η εθνική ανεξαρτησία σήμαινε και τη διατήρηση του αστικού πολιτισμού. Πάντως οι λόγοι που οδήγησαν την Ολλανδία στην οικονομική ευημερία δεν ήταν η αγάπη για τη ελευθερία αλλά η καλή τύχη και η καθαρή σύμπτωση.

Η μεσαιά τάξη καθόρισε στην Ολλανδία την αισθητική και απέκοψε τη σύνδεση της τέχνης με την εκκλησία κάτι που φαίνεται από τη θεματολογία της, καθώς απουσιάζουν οι λατρευτικές εικόνες και κυριαρχούν οι πίνακες ηθών, η προσωπογραφία, τα τοπία, η νεκρή φύση, τα εσωτερικά και οι αρχιτεκτονικές όψεις, ενώ αντίθετα στις καθολικές και απόλυτα μοναρχικές χώρες κυριαρχούν οι βιβλικές και κοσμικές αφηγηματικές εικόνες.

Παρατηρούμε πως στην Ολλανδία ο έλεγχος της τέχνης έχει περιέλθει από την αυθεντία της εκκλησίας, του μονάρχη και της αυλικής κοινωνίας στην ανερχόμενη αστική τάξη. Μορφικά διακρίνουμε στην Ολλανδική τέχνη του Μπαρόκ να επικρατεί ενός είδους Προτεσταντικής λιτότητας με κυριαρχία της προσωπικής πείρας και με το «δόγμα» η τέχνη στο Λαό, από το λαό, για το λαό. Η αστική μορφωμένη τάξη στην Ολλανδία ακολουθεί μια Ιταλογαλλική προσέγγιση με κυρίαρχα στοιχεία τον κλασικισμό και ουμανισμό, σε αντίθεση με το λαό που προτιμά αναπαραστάσεις εύπεπτες όπως εκείνων της κλασικής ιστορίας και μυθολογίας, αλληγορίες και ποιμενικά κομμάτια, ευχάριστες εικονογραφήσεις Βιβλικών ιστοριών, καθώς και κομψών εσωτερικών. Επομένως αρχίζουν και δημιουργούνται δυο διάφορες μεταξύ τους τάξεις στο προτεσταντικό Μπαρόκ, εκείνης του απλού, σοβαρού και πρακτικού και εκείνης του εκλεπτυσμένου επικουρισμού.

Με τη σταδιακή επικράτηση των μεταρρυθμιστικών ιδεών στον Χριστιανισμό και την ταυτόχρονη δημιουργία και άνοδο της αστικής τάξης, η τέχνη του Μπαρόκ αρχίζει να αποκτά μαζικά κριτήρια. Το αφελές κοινό που απέκτησε γνώμη για την τέχνη άφηνε ελευθερία, αλλά παράλληλα δημιουργούσε και τις προϋποθέσεις για μια μαζική παραγωγή της τέχνης. Στο 17^ο αιώνα επενδύονται μαζικά ακόμη και οικονομίες των λαϊκών στρωμάτων σε έργα τέχνης δίνοντας την ψευδαίσθηση της ευύποληψίας στη μάζα. Με την αγοραστική δύναμη που αποκτούν οι μάζες η τέχνη γίνεται αγαθό και του λαού πλέον δημιουργώντας το λεγόμενο προλεταριάτο της τέχνης.

Λόγω της μαζικότητας της τέχνης επικρατεί ο νόμος της προσφοράς και της ζήτησης με αποτέλεσμα την τυποποίηση και μαζική παραγωγή της. Οι μάζες θεωρούν το έργο τέχνης ένα προϊόν απρόσωπο. Ο καλλιτέχνης με τη σειρά του απο-

Διαμαρτυρόμενο Μπαρόκ
Ρέμπραντ: Η γιορτή του Βαλτάσαρ

κτά τη συνήθεια να εργάζεται για άγνωστους, απρόσωπους πελάτες, για τους οποίους δεν ξέρει τίποτα εκτός από το ότι σήμερα το νου τους τον έχουν στους ιστορικούς πίνακες, ενώ χτες αγόραζαν ακόμα πίνακες με σκηνές της καθημερινής ζωής. Το εμπόριο τέχνης έχει καταστροφική επίπτωση στην παραγωγή, έτσι που περικόβει συστηματικά τις τιμές, με αποτέλεσμα ο καλλιτέχνης να εξαρτιέται όλο και περισσότερο από τον έμπορο τέχνης, ενώ ο έμπορος με μεγάλη ευκολία υπαγορεύει τις τιμές των έργων τέχνης, όσο το κοινό προτιμά να αγοράζει από τον έμπορο παρά να παραγγέλλει από τον ίδιο τον καλλιτέχνη. Το εμπόριο τέχνης πλημμυρίζει την αγορά με αντίγραφα και πλαστογραφίες, ρίχνοντας κατ' αυτό τον τρόπο την πραγματική αξία των πρωτοτύπων. Ο Α. Hauser καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η μαζικοποίηση κατέστρεψε την τέχνη στα αστικά προτεσταντικά περιβάλλοντα, εν αντιθέσει με τις καθολικές περιοχές που ζούσαν αριστοκράτες, η τέχνη είχε καλύτερη μοίρα.

4. Κριτική θεώρηση των θέσεων του Α. Hauser

4.1 Εισαγωγή

Ο Α. Hauser δείχνει να αντιλαμβάνεται τις αλλαγές στην κοινωνία μετά το ρεύμα επιρροής που άσκησε η προτεσταντική μεταρρύθμιση και καθολική αντιμεταρρύθμιση από το 16^ο αιώνα μέσα στις δυτικές κοινωνίες, χωρίς όμως να μπορεί να διαγνώσει τις βαθύτερες, βασικές αιτίες αυτών των αλλαγών. Η προσκόλληση του σε μια δογματική μαρξιστική οικονομιστική προσέγγιση των πραγμάτων τον καθιστά ανίκανο στην εξήγηση της κοινωνικής ιστορίας της τέχνης του Μπαρόκ, ολισθαίνοντας σε οικονομο-λογικές ερμηνείες τονίζοντας ως βάση του εποικοδομηματος αποκλειστικά και μόνο την οικονομία, αγνοώντας σκόπιμα την πολιτισμική εξήγηση των κοινωνικών φαινομένων.

4.2 Θρησκευτική μεταρρύθμιση και Αντιμεταρρύθμιση. Οι επιρροές στην τέχνη του Μπαρόκ. Ερωτήματα και υποθέσεις εργασίας.

Εάν και εφόσον ο Χριστιανισμός είναι η ενεργός συμπίναξη όλων των αποτυχημένων και των αδύναμων, καθώς και ο τύπος ανθρώπου και κοινωνίας του κοπαδιού⁵, τότε ο Λούθηρος με τη θρησκευτική μεταρρύθμιση τον 16^ο αιώνα επιχείρησε να επαναφέρει στο προσκήνιο τον αρχέγονο Χριστιανισμό με χαρακτηριστικά τη λιτότητα, την εγκράτεια και την καθαρότητα. Οι βαθύτερες αιτίες απ' ότι φαίνεται στην αμφισβήτηση του Λούθηρου έναντι της Καθολικής εκκλησίας δεν ήταν τα συγχωροχάρτια και η διαφθορά, αλλά ενδεχομένως το πέρασμα από την άβουλη μάζα του Μεσαίωνα στην ενσυνείδητη μάζα της νεωτερικότητας και η αμφισβήτηση της εποχής της αναγέννησης του μεγαλοφιδίου ατόμου με τις ευγενείς αξίες και το μεγάλο ναι σ' όλα τα υψηλά, ωραία, τολμηρά πράγματα⁶. Αυτό διέκρινε ως διαφθορά στον Χριστιανισμό ο Λούθηρος, την επαναξιολόγηση του Χριστιανισμού με νέους όρους που χαρακτηριστικό τους ήταν η ηδονή της ομορφιάς της τέχνης και του ατόμου. Η Αναγέννηση υπήρξε η εποχή της ατομικής έκφρασης⁷. Ο Λούθηρος με το κίνημα της θρησκευτικής μεταρρύθμισης επανανοηματοδότησε τον Χριστιανισμό δίνοντας του τη μορφή μιας αυστηρής και μονοκόμματης θρησκείας με κύρια χαρακτηριστικά την απόλυτη ενσυνείδητη πλέον ομοιομορφία σε όλο το φάσμα της ζωής και της καθημερινότητας κάτι που ενδεχομένως επηρέασε την τυποποίηση της παραγωγής⁸ στην τέχνη του Μπαρόκ. Η θρησκευτική μεταρρύθμιση υπήρξε το

κατεξοχήν δόγμα του Χριστιανικού κόσμου που ήταν καταστατικά εναντίον του θεάτρου και της τέχνης, που όπως φαίνεται υπήρξε κίνημα με έρεισμα στις λαϊκές τάξεις με τα νέα όραματα που προσέφερε θρέφοντας τον φθόνο αυτών των τάξεων εναντίον του διαφορετικού ατόμου, της γνώσης, του πλούτου και της εξουσίας. Αυτό το ρεύμα δεν άφησε ανεπηρέαστα και τα άλλα Χριστιανικά δόγματα που αργά η γρήγορα ακολούθησαν τα προτεσταντικά προτάγματα διατηρώντας τους εξωτερικούς και μόνο τύπους τους, φοβούμενα την οργή του λαού που «αφύπνισε» ο Λούθηρος.

Η Καθολική εκκλησία προκειμένου να αντιμετωπίσει την επέλαση της θρησκευτικής μεταρρύθμισης δημιούργησε την αντιμεταρρύθμιση, η οποία είχε ως στόχο την διατήρηση της δύναμης της καθολικής εκκλησίας ανάμεσα στο λαό και την πολιτική εξουσία, με ένα ακόμη πιο συντηρητικό τρόπο από αυτόν της μεταρρύθμισης. Μια εκ των ενεργειών της Καθολικής εκκλησίας ήταν η δημιουργία του Τάγματος των Ιησουϊτών με ιδρυτή τον Ιγνάτιο Λογιόλα, – ανάγκη που προέκυψε και από τις ιστορικές συγκυρίες και συνθήκες – με σκοπό τον εξορθολογισμό της Καθολικής εκκλησίας και την αντιμετώπιση του μεταρρυθμιστικού κινήματος με όπλα τα ίδια τα όπλα της μεταρρύθμισης, δηλαδή το αυστηρό ήθος και ύψος (ακόμη και στις τέχνες) και τον ευσεβισμό. Την εποχή που ο Λούθηρος επέπληττε την Καθολική εκκλησία για τις άσεμνες και ασεβείς παραστάσεις μέσα στους ναούς, καθώς και την αρχιτεκτονική μεγαλοπρέπεια τους, οι συντηρητικοί κύκλοι της καθολικής εκκλησίας σοκαρισμένοι από τις γυμνές απεικονίσεις του Μιχαήλ Αγγέλου στην Καπέλα – Σιξτίνα, προσλαμβάνουν ζωγράφο να καλύψει τα γυμνά κορμιά, ο οποίος ζωγράφος έλαβε την ονομασία «ο ζωγράφος των περισκελίδων»⁹.

Το Μπαρόκ φαίνεται να είναι μια τέχνη διαφορετική από εκείνη της Αναγέννησης, επηρεασμένη από την εσωτερικότητα της πίστης και της θρησκείας, προϊόν των σημαντικών πολιτικών, κοινωνικών και οικονομικών αλλαγών του 16^{ου} αιώνα με βάση τη μεταρρύθμιση στη θρησκεία που είχε ως αποτέλεσμα την επανανοηματοδότηση του Χριστιανισμού προς τη συντηρητικότερη μορφή του, που διακατεχόταν από μια λιτότητα, απλότητα και αυστηρότητα και στην τέχνη. Η εξουσία του λαϊκού πιστού φαίνεται πως πέτυχε να μετατρέψει με τις κοινές του αντιλήψεις και πρακτικές τον κόσμο σε εκκλησία, σε αντίθεση με τις δυο προηγούμενες ιστορικές περιόδους που η εκκλησία ήταν διακριτή από τον κόσμο – με την αντίθεση Ιερέα και λαϊκού πιστού- που προνόμια στην εκκλησία είχαν μόνον οι φέροντες το σχήμα. Η Αναγέννηση υπήρξε η εποχή της αυτοκατάργησης του Χριστιανισμού και η εξύμνηση της ζωής. Με το μοναδικό πράγμα που ασχολούνται οι Πάπες εκείνη την εποχή είναι η συσσώρευση χρημάτων από τα συγχωροχάρτια προς χάριν της τέχνης. Ενδεχομένως λοιπόν το Μπαρόκ να είναι η τέχνη που αποτέλεσε προϊόν της συντηρητικής στροφής όλου του Χριστιανισμού την περίοδο των μεγάλων αλλαγών στη δυτική Ευρώπη.

«Η πρόοδος της ανθρωπότητας μπορεί να συγκριθεί, θαυμάσια, με ένα γιγαντιαίο εκκρεμές που κινείται μια μπροστά και μια πίσω. Η θρησκευτική αδιαφορία και ο ενθουσιασμός για τις τέχνες και τη φιλολογία κατά τους χρόνους της Αναγέννησης ακολουθήθηκε από καλλιτεχνική και φιλολογική αδιαφορία και το θρησκευτικό ενθουσιασμό της Μεταρρύθμισης»¹⁰.

Αν και ίσως κάπως άδικη για τη Μεταρρύθμιση η ρήση αυτή του Van Loon είναι χαρακτηριστική της εικόνας που αρχικά έδωσε.

Ο κ. Σιδερής Παχουνδάκης είναι υποψήφιος διδάκτωρ Κοινωνιολογίας στο Πάντειο Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Η Γένεση της Χριστιανοδημοκρατίας: Η Διείσδυση της Θρησκείας στην Πολιτική

του Θεοφάνη Γραμμένου

Το άρθρο αυτό βασίζεται, κυρίως σε ό,τι αφορά τα πραγματολογικά και ιστορικά στοιχεία του, σε μεγάλο βαθμό στο βιβλίο του Στάθη Καλύβα, το οποίο μεταφράστηκε στα Ελληνικά και κυκλοφόρησε το 2003. Εξ όσων γνωρίζω είναι το μοναδικό στην ελληνική βιβλιογραφία και εκεί ο ενδιαφερόμενος αναγνώστης μπορεί να βρει μια πληρέστερη τόσο αναλυτική όσο και συγκριτική μελέτη του θέματος καθώς και πλούσια βιβλιογραφία. Στο παρόν άρθρο θα παρατεθεί μόνο ενδεικτική βιβλιογραφία. Επιπλέον, είναι προφανές ότι ένα θέμα όπως το υπό εξέταση έχει ένα όχι αμιγώς αλλά πάντως ιδιαίτερα έντονο πολιτικό ειδικό βάρος και, ως εκ τούτου, είναι αναπόφευκτο να είναι ιδιαίτερα ευαίσθητο σε προσωπικές πεποιθήσεις και (ιδεαλιστικές είτε υλιστικές) κοσμοθεωρήσεις. Προκειμένου να αποφευχθεί η κατά τον αείμνηστο αλλά πάντα επίκαιρο Φίλιππο Ηλιού, «ιδεολογική χρήση της ιστορίας», και παρότι δεν υπάρχει αμερόληπτη ιστορία, οφείλω ευθύς εξ αρχής να υπογραμμίσω ότι καταβλήθηκε προσπάθεια η ανάπτυξη να είναι κατά το δυνατόν «ουδέτερη» από πολιτική άποψη, δηλαδή κατά το δυνατόν προσκολλημένη σε «στεγνά» ιστορικά γεγονότα και στην καταγραφή απόψεων. Όπου αυτό δεν κατέστη δυνατόν, οι απόψεις που εκτίθενται βαρύνουν τον γράφοντα.

Σύμφωνα με τον *Economist* (17 Μαρτίου 1990), η Χριστιανοδημοκρατία μπορεί να θεωρηθεί το πλέον επιτυχές πολιτικό ρεύμα στη μεταπολεμική Ευρώπη. Για παράδειγμα, σήμερα κυβερνητικά κόμματα δέκα χωρών από τις 27 χώρες-μέλη της Ε.Ε. (Γαλλία, Γερμανία, Ελλάδα, Λετονία, Λουξεμβούργο, Μάλτα, Ολλανδία, Πολωνία, Σλοβενία, Σουηδία) μετέχουν στο Ευρωπαϊκό Λαϊκό Κόμμα (EPP) εκπροσωπώντας είτε παραδοσιακά χριστιανοδημοκρατικά κόμματα είτε κόμματα του πολιτικά συναφούς συντηρητικού χώρου. Αβίαστα εγείρονται εύλογα ερωτήματα όπως, μεταξύ άλλων, πώς συμβιβάζεται η θρησκευτική καταγωγή των χριστιανοδημοκρατικών κομμάτων με τη συνεχιζόμενη επιτυχία τους σε ένα κατ' εξοχήν εκκοσμικευμένο περιβάλλον όπως αυτό της Δυτικής Ευρώπης; Πώς η θρησκεία κατάφερε να οικοδομήσει εντυπωσιακά επιτυχείς πολιτικούς οργανισμούς μαζικής συμμετοχής σε μια μετανεωτερική εποχή που χαρακτηρίζεται

από γενική εκκοσμίκευση και εν γένει παρακμή των εκκλησιαστικών θεσμών; Πώς η Χριστιανοδημοκρατία κατάφερε να κυριαρχήσει στο ιδεολογικό πεδίο της αστικής τάξης; Η απάντηση σε αυτά και παρόμοια ερωτήματα προαπαιτεί τη θεωρητική κατανόηση του χριστιανοδημοκρατικού φαινομένου σε ένα πλαίσιο που θα εξετάζει τις συνθήκες και προϋποθέσεις τόσο για τη δημιουργία όσο και για την ανάπτυξη χριστιανοδημοκρατικών κομμάτων. Για τη συγκρότηση αυτού του θεωρητικού πλαισίου είναι απαραίτητη η μελέτη της ιστορίας των ευρωπαϊκών θρησκευτικών, ομολογιακών κομμάτων τα οποία, ιδρυόμενα στα τέλη του 19^{ου} και στις αρχές του 20^{ου} αιώνα (περίπου στο διάστημα 1870-1920), χρησιμοποίησαν τη θρησκεία ως πρωτεύον μέσον για την πολιτική κινητοποίηση και τη συγκρότηση πολιτικής ταυτότητας ώσπου τελικά να μετεξελιχθούν στα σημερινά χριστιανοδημοκρατικά, συντηρητικά κόμματα μέσα από μια πολιτικοποίηση της θρησκείας, μια όσμωση των πολιτικών επιστημών και της κοινωνιολογίας με τη θεολογία στο θεωρητικό επίπεδο.

Σύμφωνα με μία από τις δύο σημαντικές ερμηνευτικές προσεγγίσεις, εν όψει αφενός μεν του ανερχόμενου κινήματος του αντικληρικαλισμού στην Ευρώπη της εποχής που έχει τις ρίζες του στη Γαλλική Επανάσταση του 1789 αλλά και στη Μεταρρύθμιση του 16^{ου} αιώνα, αφετέρου δε του γενικότερου ανοίγματος της πολιτικής στις ευρείες μάζες, τα ομολογιακά κόμματα αποτέλεσαν δημιουργήματα της Καθολικής Εκκλησίας, ένα είδος πολιτικού βραχίονά της, με σκοπό να παροτρύνει τους πιστούς της στην ενεργό συμμετοχή στην πολιτική ζωή και τελικά να ανακτήσει όχι μόνο τον θρησκευτικό αλλά και τον πολιτικό έλεγχο των μαζών και κατ' επέκταση της κοινωνίας. Η θεώρηση αυτή δέχεται ότι η εσκεμμένη δημιουργία κομμάτων από την Καθολική Εκκλησία αντανάκλouse με σαφήνεια την αντίδρασή της στον πολιτικό φιλελευθερισμό και ριζοσπαστισμό της εποχής που έθετε τα θεμέλια της σύγχρονης μη θεοκρατικής πολιτείας. Υπ' αυτήν την έννοια, τα ομολογιακά κόμματα θεωρούνταν από τους αντιπάλους τους κόμματα-μαριονέτες στα χέρια της Καθολικής Εκκλησίας.

Σ. Εκδ.: Η σειρά άρθρων του δρος Θ. Γραμμένου, η σχετική με τη Χριστιανοδημοκρατία, με βάση το σχετικό βιβλίο του Καθηγητή στο Πανεπιστήμιο του Yale των ΗΠΑ, κυρίου Στάθη Καλύβα, ρίχνει φως στο θέμα της Χριστιανοδημοκρατίας για την οποία δεν έχει γραφτεί τίποτα στο περιοδικό μας μέχρι τώρα. Σε μελλοντικά άρθρα θα δούμε τη ζωή και το έργο του Αβραάμ Κάιπερ, πρωθυπουργού της Ολλανδίας και θα μάθουμε για την Ολλανδική Χριστιανοδημοκρατία, που σε αντίθεση με όλα τα υπόλοιπα Χ/Δημοκρατικά κόμματα έχει Διαμαρτυρόμενη προέλευση.

Κατά τη δεύτερη ερμηνεία, όχι ριζικά διαφορετική από την πρώτη, τα παραδοσιακά συντηρητικά στρώματα της αστικής τάξης σφετερίστηκαν τη θρησκεία και τις κοινωνικού χαρακτήρα διδασκαλίες της Καθολικής Εκκλησίας προκειμένου να ιδρύσουν ομολογιακά κόμματα με σκοπό την κατασκευή ενός αναχώματος έναντι των ανερχόμενων σοσιαλιστικών ιδεών και της ευρείας απήχησης που συναντούσαν οι τελευταίες ιδιαίτερα από το 1889 και μετά, με την ίδρυση της Β' Διεθνούς, οπότε και διατυπώνονταν και διαδίδονταν πλέον με συστηματικό τρόπο σε ολόκληρη την Ευρώπη.

Ο Στάθης Καλύβας επιχειρηματολογεί και προτείνει μια τρίτη ερμηνεία: τα ομολογιακά κόμματα ήταν απροσχεδίαστα και ανεπιθύμητα παραπροϊόντα στρατηγικών επιλογών της Καθολικής Εκκλησίας οι οποίες ήταν αποτέλεσμα της προσπάθειας ανάσχεσης των φιλελεύθερων, αντικληρικαλιστικών επιθέσεων που δεχόταν. Η ίδρυση ομολογιακών κομμάτων, τουλάχιστον αρχικά, δεν ήταν στις προθέσεις των συντηρητικών κύκλων της κοινωνίας και η εμφάνισή τους εξέπληξε τους κύκλους αυτούς αλλά και την ίδια την Καθολική Εκκλησία, όσο παράδοξο και αν ακούγεται το τελευταίο.

Η έλλειψη ενός ικανοποιητικού ερμηνευτικού πλαισίου του χριστιανοδημοκρατικού φαινομένου είναι πρόδηλη αν κάποιος ανατρέξει στη, μάλλον ελλιπή, σχετική βιβλιογραφία. Αρκετές από τις εξηγήσεις θεωρούν την ίδρυση ομολογιακών κομμάτων και γενικότερα την ανάπτυξη ανάλογων πολιτικών μορφών δράσης ως «τέκνο ανάγκης» της Καθολικής Εκκλησίας, μια ιστορική αναγκαιότητα προκειμένου η Καθολική Εκκλησία να προσαρμοστεί στις νέες κοινωνικές και πολιτικές συνθήκες, με την έννοια ότι ήταν αναγκασμένη να προστατεύσει τους πιστούς από την έκθεσή τους στις νέες ιδεολογίες και την ενδεχόμενη φθορά της πίστης τους. Με άλλα λόγια, ο πολιτικός Καθολικισμός ερμηνεύεται ως φυσικό τέκνο ενός Καθολικισμού *per se*. Άλλες απόψεις υποστηρίζουν ότι ο πολιτικός Καθολικισμός είναι απλώς μια εκδήλωση της Καθολικής θρησκευτικότητας στο πλαίσιο της πολιτικής και ο καλύτερος τρόπος να κατανοήσει κάποιος τη χριστιανοδημοκρατική ενότητα, είναι να τη θεωρήσει ως μια κοινότητα ανθρώπων που επέλεξαν το δρόμο της πολιτικής λόγω των βασιζόμενων στη θρησκευτική τους πίστη πεποιθήσεων σχετικά με την εξέλιξη της κοινωνίας. Βεβαίως, οι προσεγγίσεις αυτές δεν στηρίζονται σε κανενός είδους ταξική ανάλυση της κοινωνίας, ενώ είναι σαφές ότι μεταξύ των πιστών υπάρχει πολιτική ετερογένεια, η οποία ορισμένες φορές οδηγεί σε διαφορετική πολιτική έκφραση σε οργανωμένο επίπεδο όπως συμβαίνει, για παράδειγμα, στην Ιταλία όπου εκτός από το συντηρητικό χριστιανοδημοκρατικό κόμμα (UDC) υπάρχουν επίσης το Κόμμα της «Μαργαρίτας» (DL) και η «Ιταλία του Κέντρου» (IdM) αποτελούμενα από κεντρικούς Καθολικούς, τα οποία πλέον συγχωνεύθηκαν στο πρόσφατα ιδρυθέν κεντροαριστερό Δημοκρατικό Κόμμα (PD). Υπ' αυτήν την έννοια, η θρησκευτική ταυτότητα και η πολιτική ταυτότητα όχι μόνο δεν ταυτίζονται κατ' ανάγκη, αλλά ορισμένες φορές δεν υπάρχει ούτε

καν μερική επικάλυψή τους. Έτσι, παραμένει το ερώτημα περί της αιτιακής δυναμικής της διαδικασίας του σχηματισμού (ή του μη σχηματισμού) πολιτικο-θρησκευτικών κομμάτων και περί του ακριβούς ρόλου της θρησκείας ως ενοποιητικού στοιχείου και της κινητοποίησης των μαζών ως καταλύτη. Πάντως, στατιστικά η πλειονότητα των Καθολικών πιστών στην Ευρώπη εντάσσεται σε ή υποστηρίζει χριστιανοδημοκρατικά κόμματα (και αντιστρόφως, η πλειονότητα των ψηφοφόρων χριστιανοδημοκρατικών κομμάτων είναι πιστοί) και ένα, σαφέστατα όχι ασφαλές, συμπέρασμα που θα μπορούσε να συναχθεί θα ήταν ότι η παρουσία μεγάλου ποσοστού πιστών στον πληθυσμό μιας χώρας είναι ικανή για να σηματοδοτήσει την εμφάνιση μιας κοινής χριστιανικής πολιτικής ταυτότητας και την επιτυχία ενός κόμματος ομολογιακού τύπου.

Εν τοιαύτη περιπτώσει, πώς διαμορφώνεται η πολιτική και ενδεχομένως και η θρησκευτική ταυτότητα των μαζών, αν εξαιρέσουμε την σχεδόν «κληρονομική δικαίω» μεταβίβαση ιδιαίτερα της τελευταίας (αλλά ίσως και της πρώτης) από γενιά σε γενιά στην Ελλάδα; Μοιάζει προφανές ότι «η τάξη, η θρησκεία, η εθνότητα, η φυλή...δεν προκύπτουν αυθόρμητα ως αντανάκλασεις αντικειμενικών συνθηκών στις ψυχές των ανθρώπων. Η συλλογική ταυτότητα, η ομαδική αλληλεγγύη, και η πολιτική δέσμευση χαρακτηρίζονται από διαρκή μετασχηματισμό –διαμορφώνονται, καταστρέφονται, και αναπλάθονται– ως αποτέλεσμα διαπάλης στην πορεία της οποίας πολιτικά κόμματα, σχολείο, συνδικάτα, εκκλησία, μέσα μαζικής ενημέρωσης, ένοπλες δυνάμεις... πασχίζουν να επιβάλλουν στη ζωή της κοινωνίας μια ειδική μορφή οργάνωσης. Η σχέση μεταξύ της κοινωνικής θέσης ενός ατόμου και των πράξεών του είναι μια απρόοπτη ιστορική έκβαση αγώνων που φέρνουν σε αντιπαράθεση ενδιαφέροντα και κοινωνική προβολή, εμπλέκουν προτεραιότητες και στρατηγικές, και οδηγούν σε νίκες ή ήττες. Η πολιτική συμπεριφορά του ατόμου μπορεί να κατανοηθεί μόνο σε συγκεκριμένη ιστορική συνάρθρωση με αυτές τις αντιπαράθεσεις, όπου ιδιαίτερα γνωρίσματα καθίστανται αίτια ατομικών πράξεων όταν ενσωματωθούν στο πλαίσιο μιας καθορισμένης δομής η οποία έχει επιβληθεί στις πολιτικές σχέσεις σε μια δεδομένη στιγμή στην ιστορία.» (Βλ. A. Przeworski, J. Sprague, αλλά και L. Althusser για μια υλιστική προσέγγιση). Ωστόσο, παραμένει ασαφές ή τουλάχιστον είναι απορίας άξιο πώς κοινές θρησκευτικές πεποιθήσεις και αντιλήψεις αρκούν ώστε να οδηγηθούν σε συλλογική, οργανωμένη πολιτική δράση δίχως να απωλέσουν, να διαστρεβλώσουν, ή το λιγότερο να χρωματίσουν πολιτικά τον αμιγώς θρησκευτικό χαρακτήρα τους. Τόσο η παλαιότερη (π.χ. με τον «ακροαριστερό Χριστιανισμό» του Πολέμου των Χωρικών στη Γερμανία του 16^{ου} αιώνα) όσο και η νεότερη ιστορία (π.χ. με τις δεξιές πολιτικές θέσεις των σύγχρονων χριστιανοδημοκρατικών κομμάτων ή τις ακροδεξιές θέσεις Ευαγγελικών φονταμενταλιστών στις Η.Π.Α. σήμερα) παρέχει αρνητικές απαντήσεις.

Τι κοινό έχουν τα ομολογιακά κόμματα που ιδρύονται σε διάφορες χώρες από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 1920; Η ίδρυσή τους πραγματοποιείται σε μια Ευρώπη που χαρακτη-

ρίζεται από εκβιομηχάνιση, εκδημοκρατισμό, άνοδο των κινημάτων της εργατικής τάξης, και ισχυρή Καθολική Εκκλησία που δέχεται επιθέσεις από φιλελεύθερες αστικές κυβερνήσεις οι οποίες κύριο σκοπό έχουν τον ευρύτερο διαχωρισμό του Κράτους από την Εκκλησία. Εν τούτοις, οι πολιτικές διαφορές μεταξύ αυτών των ομολογιακών κομμάτων δεν είναι αμελητέες: Το βελγικό και το ολλανδικό κόμμα είναι περισσότερο συντηρητικά, το γερμανικό κόμμα είναι κεντροδεξιό, το ιταλικό κόμμα είναι περισσότερο κεντρώο, ενώ το αυστριακό είναι πιο ριζοσπαστικό. Κατά μία άποψη, η πιο πάνω διαφοροποίηση είναι ενδεικτική για τον πολιτικό ομοιομορφισμό που χαρακτηρίζει τα ομολογιακά κόμματα.

Σύμφωνα με τον Στάθη Καλύβα, τα ομολογιακά κόμματα έδρασαν κατ' αρχήν ανταγωνιστικά προς την Καθολική Εκκλησία, διεκδικώντας το δικαίωμα να εκπροσωπούν τους πιστούς χωρίς να αποτελούν όργανά της. Σχεδόν εξ αρχής αποσπίαστηκαν από την εκκλησία και προκάλεσαν αυξανόμενη δυσaréσκεια μεταξύ των πιστών ελαττώνοντας με δυσδιάκριτο αλλά σημαίνοντα τρόπο τη σπουδαιότητα του ρόλου της θρησκείας στην κοινωνία. Παράλληλα, έβλαψαν πολιτικά τους συντηρητικούς κύκλους, καθώς διεΐδυσαν και σταδιακά κυριάρχησαν ή μονοπώλησαν το συντηρητικό χώρο, αν και στην πορεία οι πολιτικοί στόχοι των πρώτων συγχωνεύθηκαν με, ή τουλάχιστον έγιναν δυσδιάκριτοι από, εκείνους των ομολογιακών κομμάτων με τα τελευταία να μετεξελίσσονται (εκκοσμικεύονται) στα σημερινά, συντηρητικά τόσο από κοινωνική όσο και από οικονομική άποψη χριστιανοδημοκρατικά κόμματα.

Σύμφωνα με μια συγκριτική, αν και υπεραπλουστευτική και πολιτικά μονόπλευρη μελέτη των

Hogwood και Roberts, τα σημερινά χριστιανοδημοκρατικά κόμματα, παρότι εντάσσονται στον πυρήνα του δεξιού πολιτικού φάσματος,

- συμφωνούν με τον φιλελευθερισμό σε θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ατομικής πρωτοβουλίας, αλλά διαφωνούν μαζί του υπογραμμίζοντας ότι το άτομο μετέχει σε μια κοινότητα (κοινωνία) και από τη συμμετοχή του αυτή απορρέουν καθήκοντα.

- συμφωνούν με τον συντηρητισμό ως προς συντηρητικές ηθικές αξίες (π.χ. σε θέματα γάμου, διαζυγίου, εκτρώσεων κλπ.) και δίνουν έμφαση στο νόμο και την τάξη, αλλά αποδέχονται τις αλλαγές (π.χ. στην κοινωνική δομή) και δεν υποστηρίζουν κατ' ανάγκη το κοινωνικό στάτους κβο.

- συμφωνούν με τον σοσιαλισμό ως προς την κοινωνική αλληλεγγύη, αλλά διαφωνούν μαζί του ως προς τον περιορισμό των δυνάμεων της αγοράς και υποστηρίζουν το καπιταλιστικό σύστημα της οικονομίας της αγοράς, ενώ δεν αποδέχονται την ταξική πάλη.

Σε ένα επόμενο άρθρο, θα εξετάσουμε την περίπτωση της ολλανδικής χριστιανοδημοκρατίας που παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, καθώς το ολλανδικό κόμμα είναι το μοναδικό που ιδρύθηκε από συντηρητικούς Διαμαρτυρόμενους και όχι από Καθολικούς.

Ο δρ. Θ. Γ. Γραμμένος είναι αστροφυσικός.

Βιβλιογραφία

- Stathis N. Kalyvas, *The Rise of Christian Democracy in Europe*, Cornell University Press, 1996. Κυκλοφορεί στα Ελληνικά με τίτλο *Άνοδος της Χριστιανοδημοκρατίας στην Ευρώπη*, Εκδόσεις ΠΟΙΟΤΗΤΑ, 2003.
- Stathis N. Kalyvas, "From Pulpit to Party: Party Formation and the Christian Democratic Phenomenon", *Comparative Politics* **30**(3), 1998, pp. 293-312.
- L. Althusser, "Ιδεολογία και Ιδεολογικοί Μηχανισμοί του Κράτους" στο *Θέσεις*, εκδ. Θεμέλιο, 1978.
- M.P. Fogarty, *Christian Democracy in Western Europe, 1820-1953*, University of Notre Dame Press, 1957.
- M. Gehler: *Christian Democracy in Europe since 1945*, Routledge, 2004.
- D.L. Hanley (ed.), *Christian Democracy in Europe – A Comparative Perspective*, Pinter Publ., 1994.
- P. Hogwood, G.K. Roberts, *European Politics Today*, 2nd ed., Manchester University Press, 2003.
- W. Kaiser, *Christian Democracy and the Origins of European Union*, Cambridge University Press, 2007.
- K. van Kersbergen, *Social Capitalism – A Study of Christian Democracy and the Welfare State*, Routledge, 1995.
- Th.A. Kselman and J.A. Buttigieg (eds.), *European Christian Democracy – Historical Legacies and Comparative Perspectives*, University of Notre Dame Press, 2004.
- H. Maier, *Revolution and Church – The Early History of Christian Democracy, 1789-1901*, University of Notre Dame Press, 1969.
- G. Pridham, *Christian Democracy in Western Europe*, Routledge, 1979.
- A. Przeworski, J. Sprague, *Paper Stones: A History of Electoral Socialism*, University of Chicago Press, 1986.
- C. Schmitt, *Political Theology – Four Chapters on the Concept of Sovereignty*, MIT Press, 1985 (Δημοσιεύτηκε για πρώτη φορά το 1922).
- L. Sturzo, "The Philosophic Background of Christian Democracy", *The Review of Politics*, **9**(1), 1947, pp. 3-15.

Ἡ βιβλική μαρτυρία περὶ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ὁ θρησκευτικὸς πλουραλισμὸς

τοῦ Otfried Hofius

Ἐν ὄψει τοῦ γεγονότος ὅτι οἱ Χριστιανοὶ στὴ σημερινὴ Εὐρώπῃ ζοῦν σὲ ἓνα πολυπολιτισμικὸ, ὅσο καὶ πολυθρησκευτικὸ περιβάλλον, ἡ Ἐκκλησία τίθεται ἀναγκαστικὰ ἐνώπιον τοῦ ἐρωτήματος πῶς πρέπει νὰ καθορίσει τὴ σχέση της μὲ τίς ἄλλες θρησκείες καὶ μὲ τοὺς ἀνθρώπους ἄλλων θρησκευμάτων. Αὐτὸ τὸ ἐρώτημα μπορεῖ νὰ ἐξετασθεῖ στὴν Ἐκκλησία μόνο ἀπὸ τὴν προοπτικὴ τῆς χριστιανικῆς πίστεως καὶ μάλιστα γιὰ τὸν λόγο ὅτι ἡ Ἐκκλησία στὸ κήρυγμα καὶ στὴ διδασκαλία της, καθὼς ἐπίσης καὶ στὴν πράξη της δεσμεύεται ἀπὸ τὴ βιβλικὴ μαρτυρία γιὰ τὸν Ἰησοῦ Χριστὸ ἢ ὅποια ἀποτελεῖ τὸ θεμέλιο τῆς υπάρξεώς της. Αὐτὴ ἡ μαρτυρία, δηλαδὴ ἡ μαρτυρία τῶν Ἀποστόλων τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ πού εἶναι ἀποτυπωμένη στὴν Καινὴ Διαθήκη, πρέπει νὰ ληφθεῖ ὑπόψιν, προκειμένου τὸ ἐρώτημα πού τίθεται μέσῳ τοῦ θρησκευτικοῦ πλουραλισμοῦ νὰ τῦχει μιᾶς θεολογικὰ θεμελιωμένης ἀπαντήσεως.

I

Ἀντικείμενο τῆς ἀποστολικῆς μαρτυρίας εἶναι ὁ ἄνθρωπος Ἰησοῦς ἀπὸ τὴ Ναζαρέτ, ὁ ὁποῖος ἔζησε στὴν ἀρχὴ τῆς μετρήσεως τοῦ χρόνου μας στὴ Γαλιλαία καὶ σταυρώθηκε μπροστὰ στὶς πύλες τῆς Ἱερουσαλήμ καὶ γιὰ τὸν ὁποῖον λένε οἱ μάρτυρες ὅτι ὁ Θεὸς τὸν ἀνέστησε ἀπὸ τοὺς νεκροὺς καὶ ὅτι τὸν ὕψωσε στὴν οὐράνια δόξα. Πολὺ συχνὰ διατυπώνεται στὴν ἐρμηνεία ὁ ἰσχυρισμὸς ὅτι σὲ ἀναφορὰ πρὸς αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο ὑπάρχει στὴν Καινὴ Διαθήκη μιὰ πολλαπλότητα πολὺ διαφορετικῶν εἰκόνων τοῦ Ἰησοῦ. Ὁ ἰσχυρισμὸς αὐτὸς ὅμως δὲν μπορεῖ σὲ καμμία περίπτωση νὰ θεμελιωθεῖ πειστικὰ. Ἀντίθετα. Μεταξὺ τῶν διαφορῶν βιβλίων τῆς Καινῆς Διαθήκης χωρὶς νὰ λαμβάνονται ὑπόψιν οἱ κάθε φορὰ διαφορετικὲς ἐμφάσεις ὑπάρχει μιὰ θεμελιώδης συμφωνία κατὰ τὸ ὅτι ὅλα τους ἀποδίδουν στὸν ἄνθρωπο Ἰησοῦ ἀπὸ τὴ Ναζαρέτ μοναδικότητα καὶ ἔλλειψη ἀναλογίας, οἱ ὁποῖες τὸν διαφοροποιοῦν ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους ὅχι ἀπλῶς σὲ σχετικὸ βαθμὸ, ἀλλὰ κατὰ ἀπόλυτο τρόπο. Ἰδιαιτέρως θὰ πρέπει ἐδῶ νὰ ἀναφεροῦν πέντε ἀλληλένδετες ἀπόψεις, τίς ὁποῖες θὰ παρουσιάσω ἀμέσως παρακάτω ἐστιάζοντας στὸ οὐσιώδες.

1. Ἡ μοναδικότητα καὶ ἡ ἔλλειψη ἀναλογίας ἀφοροῦν στὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ. Ἐντοπιζοῦνται σύμφωνα με τὴν ἀποστολικὴ μαρτυρία στὸ ὅτι αὐτὸς ὁ ἓνας ἄνθρωπος σὲ ἀντίθεση πρὸς ὅλους τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους ἀνήκει κατὰ τὴν προέλευση καὶ τὴν οὐσία του στὴν πλευρὰ τοῦ

Θεοῦ. Ἡ ὁμολογία τῆς Ἐκκλησίας τὸ ἐκφράζει αὐτὸ κατὰ τὴν ἐκ μέρους της ὀρθὴ πρόσληψη καινοδιαθηκικῶν ρήσεων - μὲ τὸ νὰ ὀνομάζει τὸν Ἰησοῦ Χριστὸ τὸν "Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τὸν μονογενῆ" καὶ μὲ τὸ νὰ τὸν χαρακτηρίζει ὡς "φῶς ἐκ φωτός, Θεὸν ἀληθινὸν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ". Ἡ ἀληθινὴ ἀνθρώπινη φύση τοῦ Ἰησοῦ δὲν διαψεύδεται στὴ μαρτυρία τῶν ἀποστόλων, ἀλλὰ ἀντίθετα προϋποτίθεται. Παραλλήλως ὅμως λέγεται γι' αὐτὸν τὸν ἀληθινὸ ἄνθρωπο κάτι τὸ ἀνήκουστο, ὅτι δηλαδὴ αὐτὸς εἶναι ἐν προσώπῳ "ἡ μοναδικὴ φανέρωση τοῦ Θεοῦ" - πράγμα πού σημαίνει ὅτι ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς εἶναι παρὼν ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους ὡς αὐτὸς ὁ ἓνας ἄνθρωπος.

2. Μοναδικὴ καὶ ἄνευ ἀναλογίας εἶναι ἡ ἔλευση τοῦ Ἰησοῦ στὸν κόσμον καὶ ἡ παρουσία του στὸν κόσμον. Ἀμφότερες προκύπτουν σύμφωνα με τὴ μαρτυρία τῶν Ἀποστόλων ὅχι ἀπλῶς μέσα ἀπὸ τὴν πορεία τῆς ἱστορίας, ἀντίθετα πρόκειται ἐδῶ γιὰ ἓνα γεγονός σωτηρίας - δηλαδὴ γιὰ τὸ θαῦμα τῆς σαρκώσεως καὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ προϋπάρχοντος Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Αὐτὸ σημαίνει τὸ ἐξῆς: Αὐτὸς ὁ ἓνας ἄνθρωπος ὑπῆρξε ἀποκλειστικὰ καὶ μόνο, διότι ὁ Θεὸς θέλησε νὰ ἔλθει στὸν κόσμον ἐν τῷ Υἱῷ του καὶ νὰ βρεθεῖ ὡς ἄνθρωπος στὴ δική μας πλευρὰ - δηλαδὴ στὴν πλευρὰ τῶν ἀνθρώπων.

3. Ἐάν γίνεταί λόγος γιὰ τὸ θαῦμα τῆς ἐνανθρωπήσεως, τότε ἐννοεῖται μὲ αὐτὸ ἤδη ἡ μοναδικότητα καὶ ἡ ἔλλειψη ἀναλογίας τόσο τῆς ἱστορίας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ὅσο καὶ τοῦ θανάτου του. Ἡ φανέρωση τοῦ Θεοῦ μέσα ἀπὸ αὐτὸν τὸν ἓνα ἄνθρωπο εἶναι κατὰ τὴ μαρτυρία τῶν Ἀποστόλων σώζουσα θεοφάνεια καὶ μάλιστα ἀκριβῶς με τὴν ἔννοια, με τὴν ὁποία τὸ διατυπώνει καὶ πάλι ἡ ὁμολογία τῆς Ἐκκλησίας σὲ σύνδεση πρὸς κεντρικὲς καινοδιαθηκικὲς ρήσεις: "Τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα ἐκ τῶν οὐρανῶν καὶ σαρκωθέντα ἐκ Πνεύματος ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς παρθένου καὶ ἐνανθρωπήσαντα, σταυρωθέντα τε ὑπὲρ ἡμῶν ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου καὶ παθόντα καὶ ταφέντα". Ἐπειδὴ ἡ ἱστορία τοῦ Ἰησοῦ ἐξηγεῖται ἐξ ὀλοκλήρου ἀπὸ τὴν ἔκφραση "δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν", γιὰ τὸν λόγο αὐτὸν δύο τινὰ εἶναι χαρακτηριστικὰ γι' αὐτήν. Προχωρεῖ - αὐτὸ εἶναι τὸ πρῶτο χαρακτηριστικὸ της - εὐθύς ἐξ ἀρχῆς πρὸς τὸν σταυρὸ, ἐφόσον ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ γι' αὐτὸ ἐγίνετο ἄνθρωπος, γιὰ νὰ πεθάνει γιὰ τὸν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ἀπολωλὸτα ἄνθρωπο. Ὁ θάνατός του στὸν σταυρὸ λοιπὸν δὲν εἶναι σὲ

καμμία περίπτωση ένα συμπτωματικό γεγονός, αλλά αντίθετα ένα ήθελεμένο από τον Θεό και έξ αυτού έπιβεβλημένο γεγονός. Μέ αυτήν τή φραση ήδη άγγίξαμε και τό δεύτερο χαρακτηριστικό τής ιστορίας του Ίησου. Δέν είναι άπλώς ή ίδιωτική και άτομική του ιστορία, αλλά περιλαμβάνει άμεσα όλους τους άνθρωπους, για τή σωτηρία των όποιων αυτός έγινε άνθρωπος και όδεύει προς τον θάνατο. Έπειδή όλοι οι άνθρωποι συμμετέχουν ήδη έξ άρχής στην ιστορία του Ίησου, για τον λόγο αυτόν ό θάνατός του είναι τό σώζον γεγονός, στό όποιο τους έχει δοθεί ή έλευθερία από τήν άμαρτία και τον θάνατο και έτσι τους έχει άνοιχθεί ή σωτηριώδης πρόσβαση στην κοινωνία μέ τον ζώντα Θεό.

4. Ένα άνευ άναλογίας και μοναδικό γεγονός είναι επίσης ή άνάσταση του Ίησου. Και αυτή επίσης συμβαίνει σύμφωνα μέ τή βιβλική μαρτυρία "δι' ήμās τους άνθρωπους και δια τήν ήμετέραν σωτηριάν" και έτσι άφορα άποκλειστικά και μόνο σε αυτόν τον ίδιο τόσο λίγο, όσο και ό θάνατός του. Πολύ περισσότερο στή σωτηριώδη πράξη του θανάτου και τής αναστάσεως του Ίησου λαμβάνεται ή όριστική άπόφαση για τή μοίρα όλων όσοι άνήκουν σε αυτόν, διότι αυτός συνδέθηκε κατά τήν ενανθρώπησή του άρρηκτα μαζί τους. Η άνάσταση του Ίησου είναι για τον λόγο αυτόν ή πραγματική αίτία τής αναστάσεως εκείνων που αυτός έχει λυτρώσει δια του θανάτου του.

5. Τέλος, χωρίς άναλογία είναι ό τρόπος τής γνώσεως του Ίησου Χριστού. Έφόσον ή άποστολική μαρτυρία μιλάει κατά τήν προαναφερθείσα έννοια για τήν μοναδικότητα του ανθρώπου Ίησου από τή Ναζαρέτ, τίθεται τό έρώτημα σχετικά μέ τό πώς έμείς οι άνθρωποι μπορούμε να γνωρίσουμε και να άναγνωρίσουμε αυτήν τή μοναδικότητα. Η άπάντηση τής Καινής Διαθήκης σε αυτό τό έρώτημα έχει ως εξής: Η μοναδικότητα του Ίησου Χριστού δέν μπορεί να γνωσθεί καθόλου από έμάς τους ανθρώπους και μέ βάση τίς δυνατότητες που έχουμε, αλλά ό ίδιος ό Θεός πρέπει να φανερώσει τό μυστικό του προσώπου του Ίησου. Ως προς αυτό παραπέμπω άντιπροσωπευτικά στή διήγηση τής όμολογίας του Πέτρου στό Ματθαίο δεκαέξι: Άφου ό πρωτόκλητος Άπόστολος λέει έδω τήν άλήθεια "Εσύ είσαι ο Χριστός, ο Υιός του ζωντανού Θεού", ή άπάντηση του Ίησου καθιστά σαφές τό πώς ό Πέτρος έφθασε σε μία τέτοια γνώση - "Σάρκα και αίμα δέν σου το αποκάλυψε, αλλά ο Πατέρας μου ο ουράνιος". Έπομένως, ό Ίησους Χριστός μπορεί όντως να γνωσθεί στην πραγματικότητά του μόνο τότε, όταν ό ίδιος ό Θεός άνοίγει τήν πρόσβαση σε αυτήν τήν πραγματικότητα.

II

Πρός τήν άποστολική μαρτυρία για τή μοναδικότητα του Ίησου Χριστού άντιστοιχοϋν στην Καινή Διαθήκη δύο θεολογικές, θεμελιώδεις προτάσεις, τίς όποιες μπορώ τώρα να άναφέρω

μόνο σε άναφορά προς λίγα κεντρικής σημασίας χωρία.

Η πρώτη θεμελιώδης πρόταση έχει ως εξής: Δέν υπάρχει καμμία γνώση του Θεού χωρίς τή γνώση του Ίησου Χριστού. Η έννοούμενη έδω άποκλειστική σύνδεση τής γνώσεως του Θεού προς τή γνώση του Χριστού έκφράζεται παραδείγματος χάρη στό λόγιο του Ίησου: "Κανένας δέν γνωρίζει τον Υιό παρά μόνον ο Πατέρας: ούτε τον Πατέρα τον γνωρίζει κανένας, παρά μόνον ο Υιός και αυτός, στον όποιο θέλει ο Υιός να τον φανερώσει". Όμοίως άναφέρεται και στον πρόλογο του κατά Ίωάννην εύαγγελίου: "Τον Θεό κανένας δέν τον έχει δει ποτέ: ο μονογενής, ό όποιος είναι ό ίδιος Θεός και ο όποιος είναι στον κόπο του Πατέρα εκείνος τον έκανε γνωστό".

Η δεύτερη θεμελιώδης πρόταση έχει ως εξής: Δέν υπάρχει για τους άνθρωπους καμμία αίωνια σωτηρία χωρίς τον Ίησου Χριστό τον Υιό του Θεού. Για τήν έννοούμενη έδω άποκλειστική σύνδεση τής σωτηρίας μέ τό πρόσωπο και τό έργο του Ίησου Χριστού κάνει λόγο τό ίωάνναιο λόγιο του Ίησου: "Εγώ είμαι η οδός και η άλήθεια και η ζωή: κανένας δέν έρχεται στον Πατέρα παρά μόνο διαμέσου εμένα". Δίπλα σε αυτό τό λόγιο πρέπει να τεθεί αυτό που μαρτυρεί ό Πέτρος σύμφωνα μέ τή διήγηση των Πράξεων των Άποστόλων ένώπιον του Μεγάλου Συνεδρίου των Ίουδαίων: "Σε κανέναν άλλον δέν υπάρχει η σωτηρία, και ούτε υπάρχει άλλο όνομα κάτω από τον ουρανό δοσμένο στους ανθρώπους, μέσω του όποιου να πρέπει εμείς να σωθούμε".

Τό εύρημα που προκύπτει από τις παρατεθεισες ρήσεις είναι σαφές και άπολύτως συνεπές στό πλαίσιο τής άποστολικής μαρτυρίας για τον Χριστό. Διότι, αν είναι άλήθεια ότι ό άνθρωπος Ίησους Χριστός άποτελεί τή σώζουσα παρουσία του Θεού στους ανθρώπους, τότε υπάρχει μεταξύ αυτού, δηλαδή του Υιού του Θεού, και του Θεού, δηλαδή του Πατέρα του, μία άρρηκτη σύνδεση έτσι ώστε άμφότεροι ό Πατέρας και ό Υιός, να μήν μπορούν να χωρισθούν ό ένας από τον άλλον ούτε άκόμη και στό έπίπεδο τής σκέψης. Πρός αυτό τό γεγονός άντιστοιχεί τό ότι στην Καινή Διαθήκη ή πίστη στον Θεό καθορίζεται σαφέστατα ως πίστη στον Ίησου Χριστό. Αυτό όμως σημαίνει ότι ή χριστιανική πίστη δέν μπορεί να περιορισθεί στην θρησκευτική στάση μιας γενικής έμπιστοσύνης προς τον Θεό, κατά τήν όποία ό Ίησους από τή Ναζαρέτ θα διαδραμάτιζε τον ρόλο άπλώς ενός κήρυκα και ενός προτύπου τής πίστεως. Μία τέτοια θεώρηση των πραγμάτων θα ταξινομούσε τον Ίησου στην κατηγορία του διδασκάλου ή του προφήτη και άκριβώς έτσι θα άρνούνταν de facto τή μοναδικότητα και τήν έλλειψη άναλογίας του, οι όποιες μαρτυρούνται από τους Άποστόλους.

III

Η Έκκλησία δέν μπορεί να άπαρνηθεί τήν άποστολική μαρτυρία για τον Χριστό όπως αυτή περιγράφηκε στα βασικά χαρακτηριστικά της, διότι μαζί μέ αυτήν θα άπαρνόνταν τό ίδιο τό θεμέλιο

της. Τότε όμως εγείρεται μία σοβαρή ερώτηση: Δέν οδηγεί ή σταθερή δέσμευση προς την άποστολική μαρτυρία αναγκαστικά στο να έχει ή Έκκλησία στή συνάντησή της με άλλες θρησκείες και ανθρώπους άλλων θρησκευμάτων στάση μη άνεκτικότητας;

Η ιστορία τής Έκκλησίας θά μπορούσε να υπαγορεύσει ένα αντίστοιχο συμπέρασμα, άφου είναι σημαδεμένη από τό στίγμα τής μη άνεκτικότητας και από τις φοβερές της συνέπειες. Ώστόσο μένει άκόμη άνοικτό τό ερώτημα: Συνέβησαν όλα αυτά τά φοβερά τά όποια θά μπορούσαν εδών να καταμετρηθούν, με έσωτερική αναγκαιότητα - δηλαδή έχοντας θεμελιωθεί και δικαιωθεί στή μαρτυρία τών Άποστόλων για τόν Χριστό; Η αντίθετα περιπίπτει ή Έκκλησία, όποτε κυριαρχείται από έλλειψη άνεκτικότητας, σε μία θεμελιώδη αντίφαση προς εκείνη τή μαρτυρία για τόν Χριστό; Τό τελευταίο είναι - όπως πρέπει να λεχθεί πάρα πολύ ξεκάθαρα - αυτό που πράγματι ισχύει.

Τό ότι κάθε μορφή έλλειψως άνεκτικότητας είναι άσυμβίβαστη προς την άποστολική μαρτυρία για τόν Χριστό προκύπτει αναγκαστικά από τό ίδιο τό περιεχόμενο και τό έπίκεντρο αυτής τής μαρτυρίας. Η σωτηριώδης παρουσία του Θεού άνάμεσα στους ανθρώπους, που συνέβη στο πρόσωπο και στο έργο του Ίησου Χριστού σημαίνει βέβαια ότι ό κάθε άνθρωπος βρίσκεται μέσα στο φώς τής αγάπης του Θεού. Τό ότι ό Υιός του Θεού έγινε άνθρωπος και πορεύθηκε στον θάνατο για τόν άνθρωπο, προσδίδει στον άνθρωπο μία άνήκουστη, μία μοναδική αξία που προέρχεται από τόν Θεό - και αυτό άνεξαρτήτως από τό αν ό άνθρωπος αυτός άκουσε τό ευάγγελο του Ίησου Χριστού και έγινε Χριστιανός μέσω τής πίστewς προς τόν Ίησου Χριστό. Η πίστη στον Ίησου Χριστό δέν είναι ή προϋπόθεση, ώστε να ισχύει για κάποιον άνθρωπο ή εν Χριστώ

σωτηρία- είναι τό θαύμα που ενεργείται μέσω του κηρυσσομένου ευαγγελίου, όταν ένας άνθρωπος τό γνωρίζει και θεμελιώνει την ύπαρξή του σε αυτό που του χαρίζεται από τόν Θεό εν Χριστώ.

Εάν τά πράγματα έχουν έτσι ως προς τούς ανθρώπους, όπως μπορέσαμε εδών να πούμε μόνο σε λίγες προτάσεις, τότε δέν μπορεί ή Έκκλησία να συναντήσει τούς ανθρώπους άλλων θρησκευμάτων διαφορετικά, παρά μόνο σεβόμενη τή θεμελιωμένη στην αγάπη του Θεού αξία τους. Με αυτή τή στάση αποκλείεται a priori όχι μόνο κάθε διάκριση, ύποτιμηση ή και διωγμός τών έτεροθρήσκων, αλλά και κάθε ειρωνική και ύποτιμητική ένέργεια άπέναντι στή θρησκεία τους.

Η Έκκλησία - αυτό μπορούμε τελειώνοντας να κρατήσουμε - δέν έχει τό δικαίωμα να άπαρνηθεί τήν άποστολική μαρτυρία για τόν Χριστό ή να σχετικοποιήσει τήν αξίωσή της περι άληθείας εν όψει του θρησκευτικού πλουραλισμού τής εποχής μας. Ώστόσο, με τό να παραμένει σταθερή στή μαρτυρία τών Άποστόλων μπορεί να σεβεται πλήρως τό ότι άλλες θρησκείες εγείρουν ή κάθε μία τή δική τους αξίωση περι άληθείας. Και κάτι περισσότερο: Εάν ή Έκκλησία λαμβάνει σοβαρά ύπόψιν της τή βιβλική μαρτυρία για την αγάπη του Θεού που φανερώθηκε σε όλους τους ανθρώπους εν Ίησου Χριστώ, τότε θά υπερασπίζεται με όλη τήν άποφασιστικότητα της τό να μπορούν οι άνθρωποι διαφορετικών θρησκευμάτων να ζούν με σεβασμό και με ειρήνη ό ένας για τόν άλλον.

Ο Otfried Hofius είναι ομότιμος καθηγητής της Καινής Διαθήκης στην Ευαγγελική Θεολογική Σχολή του Πανεπιστημίου της Τυβίγγης. Το κείμενο που δημοσιεύουμε αποτελεί ανακοίνωσή του στο Συνέδριο της Ε. Βιβλικής Εταιρείας στο Βυζαντινό Μουσείο με τίτλο "Η Αγία Γραφή και ο σύγχρονος Ευρωπαϊκός πολιτισμός" που έγινε στις 29-30 Νοεμβρίου και 1 Δεκεμβρίου 2007. Η ομιλία δόθηκε από τον καθηγητή Hofius στα ελληνικά.

<= Συνέχεια από τη σελίδα 340

Υποσημειώσεις

1. Εδώ εννοείται τό δόγμα του προορισμού, δηλαδή της χάρις του Θεού στον άνθρωπο χωρίς ο άνθρωπος να έχει τη δυνατότητα να την διεκδικήσει αφού αποκλείεται από τη διαδικασία της συνεργίας για τη σωτηρία του, καθώς τό διακύβευμα της σωτηρίας είναι αποκλειστικό δικαίωμα του Θεού. Κατά συνέπεια ο άνθρωπος βρίσκεται συνεχώς σε μια κατάσταση αμφιβολίας για τη σωτηρία του δημιουργώντας ένταση και αβεβαιότητα για τό αν έχει προσηλυγεί να ανήκει στους σεωσασμένους του Κυρίου ή όχι. Τό δόγμα του προορισμού για πρώτη φορά εισήχθη από τον Αυγουστίνo, ο οποίος επηρέασε βαθιά τη θεολογία των Λούθηρου και Καλβίνου με αποτέλεσμα τη συστηματοποίηση αυτού του δόγματος ως κεντρικού άξονα της Μεταρρυθμισμένης εκκλησίας.

2. Ο Ισπανός Ιγνάτιο Λογιόλα, Μοναχός της Καθολικής Εκκλησίας, υπήρξε ο θεμελιωτής της αντιμεταρρύθμισης, ιδρύοντας τους Ιησουίτες Πατέρες, Μοναχικό Τάγμα το οποίο είχε σκοπό μία πιο εξορθολογισμένη προπαγάνδα της Καθολικής Εκκλησίας έναντι των Προτεσταντών. Η αντιμεταρρύθμιση ήταν εκείνο τό Καθολικό πρόταγμα μιας πιο συντηρητικής στροφής της Καθολικής Εκκλησίας προκειμένου να απαντήσει στον συντηρητισμό των Προτεσταντών, αφού όπως φαίνεται οι Προτεστάντες υπήρξαν η συντηρητική αμφισβήτηση της Χριστιανικής Εκκλησίας της Δύσης.

3. Κύριος εκπρόσωπος αυτής της τάσης υπήρξε ο Πουσσέν.

4. Κύριος εκπρόσωπος αυτής της τάσης υπήρξε ο Ρούμπενς.

5. Φ. Νίτσε, Ο αντίχριστος, μια άπόπειρα κριτικής του Χριστιανισμού, μφ.: Ζ. Σαρίκας, Θεσσαλονίκη s.a., Εκδοτική Θεσσαλονίκης, σ.10.

6. ό.π., σσ. 84-85

7. H. W. Van Loon, Η ιστορία της ανθρωπότητας, μφ.: Π. Βραχιώτης, s.l. et a., Εκλεκταί Σελίδες, σ. 185.

8. M. Weber, Η Προτεσταντική ηθική και τό πνεύμα του καπιταλισμού, μφ.: Μ. Γ. Κυπραίου, προλογ.- θεώρηση -επιμ.: Β. Φίλιας, Αθήνα 2000, Gutenberg, σσ.146-150.

9. Ντοκμαντέρ, Μέδικοι οι νονοί της Αναγέννησης, Ε.Τ. 1, 8.7.'06.

10. H. W. Van Loon, Η ιστορία της ανθρωπότητας, μφ.: Π. Βραχιώτης, s.l. et a., Εκλεκταί Σελίδες, σ. 206.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία

Πηγές

1. A. Hauser, Κοινωνική ιστορία της τέχνης, τ. Β', μφ.: Τ. Κονδύλη, Αθήνα 1970, Κάλβος.

Βοηθήματα

1. H. W. Van Loon, Η ιστορία της ανθρωπότητας, μφ.: Π. Βραχιώτης, s.l. et a., Εκλεκταί Σελίδες.

2. M. Weber, Η Προτεσταντική ηθική και τό πνεύμα του καπιταλισμού, μφ.: Μ. Γ. Κυπραίου, προλογ.- θεώρηση -επιμ.: Β. Φίλιας, Αθήνα 2000, Gutenberg.

3. Φ. Νίτσε, Ο αντίχριστος, μια άπόπειρα κριτικής του Χριστιανισμού, μφ.: Ζ. Σαρίκας, Θεσσαλονίκη s.a., Εκδοτική Θεσσαλονίκης.

4. Ντοκμαντέρ, Μέδικοι οι νονοί της Αναγέννησης, Ε.Τ. 1, 8.7.'06.

ΜΕΛΙ ΑΓΡΙΑΣ

Νέων σκέψεις, απόψεις, αντιθέσεις, αντιπαραθέσεις, αισθήματα...

Στο Τζάκσον του Μισισσιπή

Το καλοκαίρι που μας πέρασε πήγαμε οικογενειακώς στις ΗΠΑ. Στο διάστημα αυτό είχα την ευκαιρία να συμμετάσχω, με άλλους νέους κι εφήβους (συνολικά 30 άτομα) της Πρώτης Πρεσβυτερικής Εκκλησίας του Νορθ Σορ (First Presbyterian Church of North Shore) της Βοστώνης, σε εθελοντική αποστολή στο Τζάκσον του Μισισσιπί (Jackson, Mississippi) στη διακονία της Βόϊς οφ Κάλβαρου Μίνιστρις (Voice Of Calvary Ministries - VOCM). Στη συγκεκριμένη Εκκλησία εκκλησιάζονταν οι γονείς μου, όταν σπούδαζε ο πατέρας μου στο Σεμινάριο του Γκόρντον Κόνγουελ κι εγώ είχα βαπτιστεί ως νήπιο. Υπεύθυνος της αποστολής ήταν ο κ. Τζων Έβανς (Jon Evans), ποιμένας νεολαίας της Εκκλησίας.

Το ταξίδι διήρκησε 30 ώρες και κατά τη διάρκεια του κάναμε αρκετές στάσεις και διανυκτερεύσεις σε διάφορες ευαγγελικές εκκλησίες οι οποίες μας φιλοξένησαν. Όταν φτάσαμε, τελικά, στον προορισμό μας είδα πόσο διαφορετική ήταν αυτή η πόλη απ' όλες τις άλλες που είχα επισκεφτεί στην Αμερική.

Οι κάτοικοι, στην απόλυτη πλειονότητά τους, είναι έγχρωμοι ενώ έχουν το χαρακτηριστικό στυλ των ράπερ, με μεγάλες αλυσίδες να κρέμονται από το λαιμό τους, μακριές μπλούζες και ολοκαίνουργια, πεντακάθαρα καπέλα. Επίσης, είχαν όλοι μια περίεργη προφορά. Κάθε μέρα, καθ' οδόν για την εργασία μας, βλέπαμε άντρες να κάθονται στις αυλές των σπιτιών τους χωρίς να έχουν απολύτως τίποτα να κάνουν. Η ανεργία οδηγεί πολλούς σε βίαιες πράξεις (σε ένα παράθυρο του σπιτιού στο οποίο μέναμε υπήρχε τρύπα από σφαίρα). Το να βγεις από το σπίτι μόνος σου ήταν αδιανόητο.

Η διαμονή μας διήρκησε δέκα ημέρες. Στο διάστημα αυτό μείναμε σ' ένα παλιό, μεγάλο σπίτι που μας παραχώρησαν και το οποίο βρισκόταν στα προάστια της πόλης. Η VOCM δραστηριοποιείται σε πολύπλευρες διακονίες ελέους σε υποβαθμισμένες περιοχές του αμερικανικού νότου. Μία από τις διακονίες της είναι η μόνιμη στέγαση αστέγων ατόμων ή οικογενειών. Ένα δύσκολο έργο καθώς έρχονται δεκάδες άστεγοι κάθε μέρα ζητώντας σπίτι, ελπίζοντας πως θα το πάρουν αμέσως. Πολλοί έρχονταν αναζητώντας κάποια δουλειά. Με τον καταστροφικό τυφώνα 'Κατρίνα' που έπληξε τις πολιτείες της

Λουιζιάνας και Μισισισίππι πριν από δύο χρόνια η διακονία της έχει διευρυνθεί γεωγραφικά. Όπως πληροφορήθηκα, η Σύνοδος μας, με ειδική λογία που έγινε στις εκκλησίες μας εκείνη την περίοδο, υποστήριξε αυτήν την διακονία αποστέλλοντας 5.000 ευρώ.

Οι εργασίες μας ήταν υπό την επίβλεψη κάποιων υπεύθυνων της VOCM. Ο Τζων Εύανς δεν ήταν γνώστης των εργασιών που θα κάναμε αλλά δούλεψε μαζί μας. Η δουλειά που η ομάδα μας ανέλαβε να κάνει ήταν να ξηλώσει τις παλιές γυψοσανίδες απ' όλους τους τοίχους, τα παλιά είδη υγιεινής, τις παλιές κουζίνες από κάποια εγκαταλελειμμένα σπίτια, τη μεταφορά των μπαζών, το καθάρισμά τους και γενικά την προετοιμασία του σπιτιού για την επόμενη ομάδα που θα έκανε τις ανάλογες εργασίες ώστε το σπίτι να είναι έτοιμο να προσφερθεί σε κάποια φτωχή οικογένεια. Μου έκανε εντύπωση το γεγονός πως οι γείτονες των σπιτιών αυτών δεν δυσανασχήτησαν με την παρουσία μας, αντίθετα ήσαν πολύ φιλικόι προς εμάς.

Η βοήθεια που προσφέραμε εμείς ήταν σχεδόν μηδαμινή μπροστά στη δουλειά που κάνουν τα μέλη της διακονίας VOCM. Αυτοί δουλεύουν όλο το χρόνο με ανθρώπους πολλές φορές επικίνδυνους, αλκοολικούς και ναρκομανείς. Βρεθήκαμε με μερικούς σ' ένα κέντρο παρόμοιο με τα "Χέρια Βοηθείας" και είχα την ευκαιρία να μιλήσω με μερικούς. Συνειδητοποίησα πόσο ευγνώμων πρέπει να είμαι που έχω όλα τα απαραίτητα στη ζωή μου κι ακόμα παραπάνω.

Τα παιδιά της ομάδας ήταν όλα εξαιρετικά. Από την πρώτη στιγμή με αποδέχτηκαν και με βοήθησαν να προσαρμοστώ, κάτι που δεν περίμενα. Ένοιωθα αποδεκτός παρόλο που ήμουν από διαφορετική χώρα. Επίσης, μου έκανε ιδιαίτερη εντύπωση το γεγονός ότι δεν φοβούνταν να ομολογήσουν την πίστη τους.

Η εμπειρία αυτή θα μου μείνει αξέχαστη και ελπίζω πως κάποια μέρα θα μπορέσω να ξαναπάω.

Βασίλης Μ. Μελετιάδης

Στη Βηθλεέμ

Πατέρα μας, Σ' ευχαριστούμε
γιατί Ήσύ πρώτος μας αγάπησες
κ' έστειλες σε μας
το Φως Σου, τον Μοναχογιό Σου,
ν' αγγίξει το καρδιοχτύπι μας.
Συθέμελα μας συγκλόνησες
με το προαιώνιο σχέδιο της Χάρης Σου.

Σ' ευγνωμονούμε
γιατί στη Βηθλεέμ βρήκαμε
το φωτεινό μονοπάτι της Σωτηρίας μας
κ' απέραντες λεωφόρους χαράς κι ελπίδας.
Στο διάβα μας,
το Έλεός Σου και ο Λόγος Σου
είναι ασφαλής οδηγός προς την Ουράνια Πατρίδα.

Σε δοξάζουμε
γιατί μας ικάνωσες να προσεγγίσουμε
το Πνεύμα Σου Θεέ,
την αγαθότητά Σου και το μεγαλείο Σου.
Σου προσφέρουμε ό,τι Σου μας χάρισες,
τον εαυτό μας ολάκερο
με καθαρό το νου και την καρδιά.

Κράτησέ μας Σου κοντά Σου, πανεύσπλαχνε Δημιουργέ. Αμήν.

Λ. Βαλαή

Ύδατος Κίνησις

«Είδομεν... και ήλθομεν...»

Ματθ. β' 2

Η ακρόπολη του Ισραήλ αγνοεί το μεγάλο γεγονός. Τι κι αν «ετέχθη ο Σωτήρ», αυτός που προανήγγειλαν οι προφήτες; Τι κι αν οι ουρανοί πανηγυρίζουν και οι άγγελοι ψάλλουν; Από το βασιλιά Ηρώδη μέχρι και τον πιο άσημο υπήκοο του βασιλείου του, από τους αρχιερείς και τους γραμματείς μέχρι και τον τελευταίο Ισραηλίτη, άγνοια κι αδιαφορία επικρατεί. Αλλά να που ξένοι, πλούσιοι και σοφοί άνδρες, από χώρα μακρινή έχουν έλθει στην Ιερουσαλήμ. Τι άραγε ζητούν οι παράξενοι αυτοί επισκέπτες; «οι τοις άστροις λατρεύοντες», μέσα στο λαό που λατρεύει τον μοναδικό αληθινό Θεό; Οι ίδιοι το λένε, χωρίς να περιμένουν κανέναν να τους ρωτήσει. «Πού εστιν ο τεχθείς Βασιλεύς των Ιουδαίων; Είδομεν γαρ αυτού τον αστέρα εν τη ανατολή και ήλθομεν προσκυνήσαι αυτώ» (Ματθ. β' 2).

«Είδομεν... και ήλθομεν...». Τι είδαν; Είδαν έναν καινούριο αστέρα. Είδαν αυτό το θαυμάσιο φαινόμενο του ουρανού και κατάλαβαν πως η βουλή του Θεού ήθελε να τους φανερώσει κάτι το εκπληκτικό και χαρμόσυνο. Γιατί λοιπόν ήλθαν; Ήλθαν, για να προσκυνήσουν τον «τεχθέντα Βασιλέα».

«Είδομεν... και ήλθομεν...». Πόση πίστη χρειαζόταν, για ν' αφήσουν την πατρίδα τους και να επιχειρήσουν ένα τόσο μακρινό ταξίδι! Αυτοί οι σοφοί αστρονόμοι και βαθιοί γνώστες της ανθρώπινης επιστήμης, δε δίστασαν να εγκαταλείψουν για κάποιον καιρό τις επιστημονικές τους απασχολήσεις. Αλλά ούτε και οι οικογενειακές τους υποχρεώσεις τους εμπόδισαν να επιχειρήσουν το ταξίδι εκείνο. Ούτε καν οι κόποι και οι κίνδυνοι του ταξιδιού. Από την πρώτη στιγμή, που είδαν το καινούριο αστέρι, το έβαλαν οδηγό τους και το ακολούθησαν πιστά στην πορεία τους, για να βρουν και να προσκυνήσουν εκείνον, που ήταν η «προσδοκία των εθνών» (Γεν. μθ' 10). Και το πόση ήταν η λύπη τους, όταν έχασαν για λίγο τον ουράνιο οδηγό τους, το φανερώνει η μεγάλη χαρά τους όταν τον είδαν και πάλι. Κι η χαρά τους αυτή κορυφώθηκε, όταν γροντιστοί μπροστά στο θείο βρέφος, του προσεφεραν μαζί με τα πολύτιμα δώρα τους, την προσκύνηση και

τη λατρεία τους.

«Είδομεν... και ήλθομεν...». Ίσως λυπάσαι, φιλε ανανώστη, γιατί δεν είδαμε κι εμείς το λαμπρό εκείνο αστέρι, που οδήγησε τους μάγους στο νεογέννητο Σωτήρα. Μη λησμονείς όμως ότι είδαμε και στη δική μας ψυχή να λάμπει το φως της χάρις και της αλήθειας του γεννημένου Λυτρωτή. «Είδομεν το φως» της αληθινής Θεογνωσίας, αυτό που μας οδήγησε κι εμάς στη φάτη και μας ανέδειξε ταπεινούς οπαδούς κι ευλαβικούς προσκυνητές του γεννημένου Σωτήρα. Αλήθεια, πριν να λάμψει και στη δική μας ψυχή το «φως το αληθινό», ήμαστε βυθισμένοι στο σκοτάδι της πλάνης και της άγνοιας: ήμαστε άνθρωποι «ελπίδα μη έχοντες και άθεοι εν τω κόσμω» (Εφεσ. β' 12), δούλοι της αμαρτίας, υποταγμένοι στην τυραννία των παθών.

Ήλθε όμως η στιγμή –ευλογημένη στιγμή!– που κάποιος «αστήρ» μας προσκάλεσε στο Λυτρωτή. Ποιος ήταν αυτός ο αστέρας; Ήταν κάποιος φίλος μας; Ήταν κάποιος συγγενής μας; Ήταν βιβλίο; Ήταν κάποιο από τα γεγονότα που στην αρχή μας φαίνονται δυσάρεστα και θλιβερά, κάποια αρρώστια ή περιπέτεια; Το αστέρι, που οδήγηε στη Βηθλεέμ, παρουσιάζεται με πολλές μορφές, με την καταλληλότερη για τον καθένα μας, για να επιτύχει τον ένα και μοναδικό σκοπό, να μας οδηγήσει στον Σωτήρα. Κι εμείς ακολουθήσαμε το φωτεινό του δρόμο και βρήκαμε «το βρέφος κείμενον εν τη φάτη» (Λουκ. β' 16). Και με την καρδιά πλημμυρισμένη από αγαλλίαση, με τη φωνή να πάλλεται από ιερή συγκίνηση, μπορούμε τώρα να λέμε: «Είδομεν... και ήλθομεν...», Τον προσκυνούμε και Τον λατρεύουμε, είμαστε οπαδοί Του.

«Είδομεν... και ήλθομεν...». Είδαμε κι άλλα πολλά ένδοξα και θαυμαστά, που φώτισαν κι οδήγησαν στο γεννημένο Λυτρωτή όχι ένα και δύο και τρεις μάγους, αλλά λαούς ολόκληρους και μεγάλους σοφούς. «Είδομεν» και το βλέπουμε καθημερινά: το είδαν κι αυτοί ακόμη οι αδιάφοροι. Είδαν το κήρυγμα του Ευαγγελίου να εξαπλώνεται ολοένα και περισσότερο. Είδαμε

πολλούς πρώην άπιστους, να γονατίζουν ευλαβικά και να προσκυνούν ως Θεό τους το βρέφος της Βηθλεέμ. Είδαμε δούλους της αμαρτίας να γίνονται «απελευθεροί Χριστού». Είδαμε άτομα και κοινωνίες, που δέχθηκαν τη χάρη του Χριστού, να αναγεννώνται και να αναμορφώνονται και να γίνονται πρωτεργάτες πολλών καλών έργων...

Φίλε ανανώστη, τι λες; Ανήκεις κι εσύ σ' εκείνους που έχουν βρει τον Σωτήρα ή μήπως έχεις χάσει το αστέρι, που οδηγεί σ' Αυτόν; Αν αυτό το δεύτερο συμβαίνει, ασφαλώς κι είσαι δυστυχισμένος. Αλλά όχι. Κι αν ακόμη αυτό συμβαίνει, μην αμελείς. Μην αναβάλλεις καθόλου. Ρώτησε να μάθεις. Υπάρχουν πολλοί, που είναι πρόθυμοι να σε οδηγήσουν, να γίνουν αυτοί «οδηγός αστήρ», που θα σε φέρει κοντά στο Λυτρωτή. Κι εκεί, κοντά στο Σωτήρα, θα βρεις τη λύτρωση και τη σωτηρία, και θα απολαύσεις και συ «χαράν μεγάλην σφόδρα», αυτή που δοκίμασαν και δοκιμάζουν όλοι όσοι απόλαυσαν τη σωτηρία που δίνει ο Χριστός.

Πανάγαθε Κύριε, Εσύ μας οδήγησες να Σε γνωρίσουμε, να πιστέψουμε σε Σένα, να Σε κάνουμε Σωτήρα και Λυτρωτή μας. Εσύ, Κύριε, με τους τρόπους που γνωρίζεις, οδήγησε κοντά Σου κι όλους όσοι πλανώνται μακριά Σου. Εσύ Κύριε, να γίνεις ο «Ήλιος της δικαιοσύνης» που δεν δύει, που θα φωτίζει και θα θερμαίνει τις ψυχές μας με τη διδασκαλία και τη χάρη Σου στην παρούσα ζωή, κι Εσύ ας είσαι η αιώνια απόλαυση των ψυχών μας στη μελλοντική ζωή. Δώσε μας, Κύριε, την πίστη των μάγων και την απλότητα των ποιμένων. Αξιώσε μας με θάρρος και παρηρησία να ομολογούμε ότι κοντά Σου βρήκαμε την ειρήνη και την ανάπαυση των ψυχών μας. Ανάδειξέ μας σε όργανά Σου, για να οδηγηθούν κι άλλοι άνθρωποι στην πίστη και να βρουν τη σωτηρία, ώστε από όλους τους ανθρώπους να αναπέμπονται δοξολογίες κι ευχαριστίες προς τη Μεγαλοσύνη Σου. Αμήν.

Λόγοι της Χάριτος

Περιεχόμενα έτους 2007

Αγαθό της Ελευθερίας, Το	214
Αγία Γραφή: Επιπνεύσθηκε και Εμπνέει, Η	291
Άγιο Πνεύμα και η Ερμηνεία της Αλήθειας της Γραφής, Το	163
Άγχος - Πώς δημιουργείται και πώς μπορεί να αντιμετωπιστεί	87
Αληθής Εκκλησία του Χριστού, Ποια είναι η μόνη	269, 302
Αλληλογραφία	186, 201, 278
Αναζήτηση μιας Αυθεντικής Ομολογίας Πίστewς, Προς	309
Απάτη των «καλών έργων» και η ευλογία των καλών έργων, Η	3
Αποστολή Βοήθειας στους Πυροπαθείς της Πελοποννήσου	282
Αρετή και η Πόλη, Η	239
Αρμόνιο - Μια Μικρογραφία του Εκκλησιαστικού Οργάνου, Το	179
Αστήρ της Ανατολής Απρίλιος 1967	111
Ασφάλεια της σωτηρίας, Η	76
Αύξηση της Εκκλησίας, Η	170
Βάρος της δόξας, Το	80, 142
Βασιλεία του Θεού, Η	22
Βιβλική μαρτυρία περί Ιησού Χριστού και ο θρησκευτικός πλουραλισμός, Η	344
Βιβλιοπαρουσιάσεις	28
Βόλφγκανγκ Αμαντέους Μότσαρτ	18, 48
Γάμος στην Κανά της Γαλιλαίας, Ο	271
Γεγονότα της Τουρκίας, Τα	182
Γένεση της Χριστιανοδημοκρατίας, Η	341
Γέννηση της Διαθήκης, Η	35
Γιατί ο Θεός επιτρέπει τον πόνο και τις δοκιμασίες;	145
Ειδήσεις	188, 220
Εκκλησία: Η Νέα Ανθρωπότητα και ο Εσχατολογικός Ναός	107
Εκκλησιαστικά Όργανα Μαμμούθ	210
Εκκλησιαστικό Όργανο ανά τους Αιώνες, Το	83
Εκκλησιαστικού Οργάνου, Τα είδη του	150
Ένδυμα Λευκό	131
Επαναφέροντας το Ευαγγέλιο	176
Επικίνδυνος και ο ακίνδυνος Χριστός, Ο	123
Ευαγγελικοί και Εβραίοι στην Ελλάδα	52
Ευαγγέλιο στην Πόλη, Το	244
Ευλογητός ο Θεός	43
Ευρώπη του 21ου Αιώνα, Η	312
Εφesusίους Επιστολή, Προς	10
Θεός και η Πόλις, Ο	227
Θεότητα Εκείνου που μας Έσωσε, Η	195
Ισραήλ και Εκκλησία: σχέση παρένθεσης ή εκπλήρωσης;	6, 38, 69, 102, 134, 166, 197, 262
Κώδικας Αγιοσύνης	202
Λεπροί της Κρήτης, Οι	275
Μέλι Άγριο	347
Μεταρρύθμιση: Πέρασμα από την Πλάνη στην Αλήθεια	259
Μόνο η Γραφή: "Κατάχρηση"	326
Μόνο η Γραφή: "Χρήση"	293
Μπαρόκ, Καθολικές & Διαμαρτυρόμενες Αντλήψεις & Πρακτικές περί της τέχνης του	338
Μυστήριο του Χριστού, Το	139
Οικογενειακός και Κοινωνικός Κώδικας	267
Όλα δικά μας ή μερικά;	67
Ορολογία της Καινής Διαθήκης η σχετική με τον χρόνο, Η	333
Παγκόσμια Χριστιανικά Νέα	316
Παγκοσμιοποίηση της Ανασφάλειας, η	154
Πεφωτισμένους τους οφθαλμούς της καρδιάς μωών	72
Πνευματικός Πόλεμος, Ο	299
Ποια η θέση του ανθρώπου μέσα στη δημιουργία;	13
Πόλη μέσα στην Πόλη, Η	231
Ποτήρι του Μεσσία, Το	172
Προκατελημμένοι; Εμείς;	304
Προσευχή	27, 59, 93, 125, 153, 189, 221, 285, 317, 349
Σιωπή του Αμνού, Η	99
Στρες: Τα Αίτια και οι Συνέπειές του, Το	216
Συμμετοχή των Χριστιανών στα Κοινά, Η	205
Σχολικά Συγγράμματα και Εκκλησιαστικές Διαμαρτυρίες	121
Τελευταία Ανάκρισις του Μεγάλου Ιεροεξεταστού	60
Τελευταίο Πρόσωπο, Το	248
Τι κάμνει ο Θεός,	331
Ύδατος Κίνησις	30, 62, 94, 126, 158, 190, 222, 286, 318, 350
Υποβιβασμός του Θεού στη σύγχρονη πόλη, Ο	234
Φως του Χριστού και ο Κόσμος, Το	314
Χέρια της Θυσίας, Τα	156
Χριστιανικός Λόγος στην Πόλη: Η περίπτωση της Αθήνας, Ο	253
Χριστούγεννα- Η Αναζήτηση του Θεϊκού Βρέφους	323

ΣΤΗ ΦΑΤΝΗ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ

φλόγες πετούν μέσα στη νύχτα,
φλόγες ανάβουν στην καρδιά,
απ' άκρη σ' άκρη τα ουράνια
λάμπουν,
τριζοβολάνε τα κλαδιά.

Γύρω απ' την αναμμένη δράκα
κάτι προσμένουν οι βοσκοί,
κάτι, κι αυτοί δεν ξέρουν τι 'ναι,
κι όλο
αφουγκράζονται σκυφτοί.

Την ίδια ώρα κάποιοι μάγοι
σχίζουν ραχούλες και βουνά,
μ' ένα αστρί για οδηγό τους,
τρέχουν
ντυμένοι γιορτινά.

Έτσι κι εμένα η ψυχή μου
Σε πρόσμενε κάποιον καιρό,
και στην καρδιά που 'χε πεδάνει
ήρδες,
Αθάνατο νερό.

Κι όλη φλογίστηκε η νύχτα
και σώπασε ο κουρνιαχτός·
στη σκοτεινή, πικρή ζωή μου
άστραψε
τ' αστεριού το φως.

Όμως δεν έχω, Κύριέ μου,
ούτε λιβάνι ούτε χρυσό,
μόνο τα δάκρυα τόνων πόνων
ποτάμι
τώρα τα σκορπώ.

Τ' Αστρί Σου φώτισε κι εμένα,
έγιν' η στήλη του πυρός,
γιατί στη φάτνη της ψυχής μου
ήρδε,
γεννήθηκε Χριστός.